

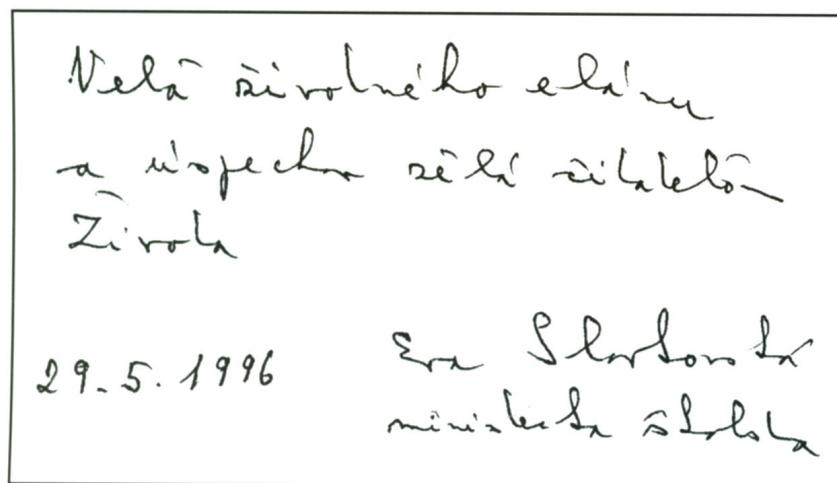
ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS ☆ JÚL ☆ LIPIEC 1996 ☆ Č. 7 (458) ☆ CENA 85 GR. (8500 zł)

Členovia poroty L. Molitoris a J. Špernoga odovzdávajú odmeny víťazom recitačnej súťaže v Novej Belej.
Podrobnejšie o súťaži na str. 16-17. Foto: J. Pivovarčík

Pozdrav čitateľom Života od ministerky kultúry SR Evy Slavkovskej

V ČÍSLE:

Ako sme začíiali	2
Pamiatke Alojza Šperláka	3
Komentár k „Otvorenému listu“	4
Z dejín Jurgova	5
Kyčorský predseda	6
Dosiahneme viac?	7
Odovzdali sme odmeny	7
Pod Sokoľou skalou	8
Nové zvony v Tribši	10
Jubileum jablonských požiarnikov	11
Slovensko na varšavskom veľtrhu	12
Dni kvitnúcich jabloní	13
Na krempašskej stavbe	14
Mladé Lipničanky v Londýne	15
Recitačná súťaž '96	16-17
Poviedka na voľnú chvíľu	8-19
Čitatelia - redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa	32

NA OBÁLKE: malebné skaly v Novej Belej. Foto: J. Pivovarčík

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-36-88

ORGAN TOWARZYSTWA
SŁOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN SPOLKU
SLOVÁKOV V POŁSKU)

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca

Zarząd Główny TSP

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny
JÁN ŠPERNOGA

Zespól

Peter Kollárik, Jozef Pivovarčík

Spoleczne kolegium doradcze

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,
Jozef Čongva, František Harkabuz, Žofia
Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav
Knapčík, Lídia Mšalová, Anton Pivovarčík

Skład i łamanie
„IKTUS”

Druk

Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuję
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów

Towarzystwa:

1 miesiąc - 85 gr (8.500 zł)
kwartalnie - 2.50 zł (25.000 zł)
rocznie - 10 zł (100.000 zł)

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadanych tekstów.

MINISTERKY ŠKOLSTVA SR

V dňoch 29.-31. mája t.r. bola na návštive v Poľsku ministerka školstva Slovenskej republiky Eva Slavkovská. Cestou do Varšavy sa pani ministerka zastavila v Krakove, kde navštívila sídlo Spolku a stretla sa s predstaviteľmi našej organizácie - predsedom ÚV SSP prof. J. Čongvom, podpredsedom ÚV R. Kulaviakom, tajomníkom ÚV L. Molitorisom, šefredaktorom Života J. Šternogom a ďalšími krajanmi.

Stretnutia sa tiež zúčastnili: riaditeľka Odboru štátnej starostlivosti o mládež MŠ SR E. Perašinová, tlačový tajomník Ministerstva školstva SR J. Luky, riaditeľ sekretariátu ministerky školstva SR M. Kapusta a riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave J. Budziňák.

Vitajúc vzácných hostí predsedu ÚV J. Čongva vyjadril radosť z druhej návštavy pani ministerky u nás a súčasne poukázal na niektoré otázky v oblasti školstva, ktoré si vyžadujú riešenie. Podrobnejšie so situáciou nášho školstva a vyučovaním slovenčiny na Spiši a Orave oboznámil p. ministerku tajomník ÚV L. Molitoris. Zároveň upozornil na niektoré problémy, s ktorými sa trápia naši študenti študujúci v Slovenskej republike.

Už vlni sme písali o ťažkostach našich mladých krajanov pri vybavovaní dlhodobého pobytu v SR, či o spojených s tým vysokých poplatkoch a iných problémoch. Hovorilo sa

Počas stretnutia. Snímky: J.P.

o tom počas každej návštavy či stretnutia s predstaviteľmi slovenskej vlády, parlamentu a inými osobnosťami politického a spoločenského života. Niektoré z uvedených problémov sa už sice podarilo vyriešiť, ale iné nadľah sťažujú život našich študentov. Napr. naši mladí krajania - zdôrazňovalo sa na stretnutí - nemôžu byť poistení, ak nie sú v súpisu študentov. Bolo by preto potrebné, aby sa doň dostali všetci, bez ohľadu na to, či sú štipendistami MŠ SR, či nie. Záujem našej mládeže o štúdiá na Slovensku neustále stúpa, preto by bolo potrebné zvýšiť počet štipendií, príčom na tomto zvýšení by sa malo podieľať aj Ministerstvo národného vzdelávania PR. Podľa názoru krajanov by problematika našej menšiny mala byť zakotvená v medzištátnych dohodách medzi Ministerstvami školstva

oboch krajín. V súvislosti s tým by sa predstaviteľia nášho Spolku mali zúčastňovať aj niektorých rokovanií.

Pani ministerka E. Slavkovská si pozorne vypočula všetky hlasy, prejavila veľký záujem o našu problematiku a odpovedala na mnohé otázky. Medziiným oznámila, že od nadchádzajúceho školského roka sa počet štipendií pre našu mládež, ktoré hradí Ministerstvo školstva SR, zvýši z doterajších desať na dvanásť ročne. Zároveň prisľúbila pomoc v riešení ďalších problémov. Poznamenajme ešte, že v dohode o spolupráci a výmene mládeže uzavretej medzi Ministerstvami školstva SR a PR, ktoré E. Slavkovská prišla podpísať, je zahrnutá aj naša krajanská mládež. Je to sľubná prognóza do budúcnosti.

J.Š.

VEL'VYSLANCA SR V POŁSKU

Veľvyslanec Slovenskej republiky Marián Servátku spolu s manželkou Vierou a tajomníčkou veľvyslanectva Janou Burianovou navštívil 9. mája t.r. Krakov. Stretil sa s viceprezidentom mesta K. Görlichom, predsedom mestskej rady S. Handzlikom a ďalšími osobnosťami Krakova, s ktorými rokoval o. i. o otázkach slovensko-poľskej spolupráce, rozšírení kontaktov Bratislavu s Krakovom a pod. Ako podčiarkuje krakovská tlač, vedúcich predstaviteľov mesta zvlášť zaujímalо, či a kedy otvorí Slovensko v Krakove svoj konzulát.

Pri príležitosti pobytu v Krakove navštívil veľvyslanec SR a sprevádzajúce ho osoby sídlo nášho Spolku, kde ho privítali podpredseda ÚV D. Surma a tajomník ÚV L. Molitoris. Počas stretnutia, ktorého sa zúčastnila redakcia Života a ďalší krajania, sa samozrejme debatovalo o krajaniských otázkach. Veľvyslanca, ktorý Spiš a Oravu dôverne pozná, kedže už ako dlhoročný lektor slovenčiny na Jagelovskej a neskôr Slie-

skej univerzite často navštievoval naše obce, zvlášť zaujímal otázky zavádzania slovenských bohoslužieb v ďalších obciach, kultúrna činnosť Spolku počas tohoročného leta a najmä problematika mládeže - tej zo základných škôl, učiacej sa slovenčinu, a staršej, študujúcej na stredných, odborných a vysokých školách na Slovensku. Kedže naši

študenti sa stretávajú s viacerými problémami, veľvyslanec prisľúbil pomôcť pri ich odstraňovaní. Zároveň, podobne ako vlni, pozval na návštavu do Varšavy vyše dvadsaťčlennú skupinu krajanskej mládeže. O jej pobytu v hlavnom meste budeme informovať.

J.Š.

Sprava: J. Burianová, D. Surma, M. Servátku, V. Serváková a L. Molitoris

AKO SME ZAČÍNALI ...

**ŽOFIA
BOGAČÍKOVÁ**
z Nedeca

Ako vznikal Spolok Čechov a Slovákov na Spiši sa už presne nepamäťam. Je to predsa už 50 rokov. V počiatokom obdobia som nebola doma. Totiž po zavŕšení meštianskej školy v Spišskej Starej Vsi, som pokračovala v štúdiu na Učiteľskom ústave v Lučenci, a domov som sa vrátila až v polovici roka 1947. Naši krajania práve tedy zakladali Miestnu skupinu v Nedeci, ktorá pôsobí od augusta 1947. Kedže výbor MS od začiatku kládol dôraz na rozvíjanie kultúrnej činnosti, nadviazala som s ním kontakt, v tom aj s aktivistom Spolku a neskorším tajomníkom OV Jozefom Schleglom. Kedže som veľmi rada hrala divadlo, začali sme organizovať divadelný krúžok. Zo začiatku bolo v ňom len šesť osôb, ktoré cítili silnú potrebu verejného vystupovania. Boli výborní. Už na Vianoce 1947 sme sa ukázali s prvou divadelnou hrou Ferdo detektívom. Pamäťam sa na to preto, lebo málo chýbal, a úrady by našu činnosť zakázali. Totiž nemali sme na predstavenie povolenie z Okresného úradu v Novom Targu. Na jar 1948 sme spolu s Kacvínčanmi nacvičili ďalšiu divadelnú hru Pokuta za hriech. Potom prišli na rad ďalšie - Ženich, Kamenný chodníček, Pytliačka žena a pod. Zvlášť veľkú úlohu v rozvíjani ochotníckeho divadla zohrali slovenskí učitelia, ktorí k nám prišli v roku 1948. Spomeniem trebárs nedeckého J. Zvaru, resp. V. Kuzmanová a F. Ištokovú z Kacvínna, vďaka ktorým naše divadlo dosiahlo veľmi peknú úroveň. Okrem slovenských hier sme nacvičili aj niekoľko poľských. Patrili k nim Moralnosť Pani Dulskiej, Maľeństwo Loli, Gospodarz to ja, Maciejowa jedzie na wesele a ďalšie.

V období najväčšieho rozkvetu nášho divadla v ňom účinkovalo až 30 osôb. Krajania radi chodili nacvičovať. S dobre pripravenými divadelnými hrami sme vystupovali nielen v Nedeci a iných spišských obciach, ale boli sme aj v Novom Targu, Czarnom Dunajci a roku 1969 dokonca na celoslovenskej prehliadke ochotníckych divadiel v Martine. Na predstavenia v spišských obciach sme chodili vozom, a v zime na saniah. Mám na to veľmi milé spomienky tým viac, že na naše predstavenia prichádzali stovky divákov. Vystupovali sme všade, kde bolo viac miesta - v hasičských zbrojniciach, školách, klubovniach a pod. Samozrejme po predstavení miestna skupina vždy pripravila ľudovú veselicu, takže sa zabávala celá dedina. Treba

podotknúť, že pred rokmi boli krajania kultúrne oveľa aktívnejší ako dnes. Dokazuje to aj fakt, že sme kedysi popri divadelných krúžkoch mali aj veľa folklórnych súborov, kapiel a pod. Mnohé z nich, žiaľ, už neexistujú.

**FRANTIŠEK
SVETLÁK**
z Malej Lipnice

ku našej krajanskej organizácii zapájal do rozvoja obce aj ako tajomník urbáru (vyše 20 rokov) a člen obecného národného výboru. Napriek tomu, že teraz mi zdravie už tak neslúži, a hlásia sa aj roky (František Svetlák sa narodil v roku 1919 - pozn. red.), sledujem rozvoj krajanskej činnosti v obci a čakám na každé číslo časopisu Život, kde sa o i. dozvedám o dnešných radostiach, ale aj stariostach, ktoré v krajanskom hnutí sú. Myslím však, že naše myšlienky majú svojich pokračovateľov, a že krajania v mnohých obciach dávajú o sebe vedieť. To je veľmi dobre...

**JOZEF
NÁLEPKA**
z Falštína

Prvé mesiace, ba aj roky po vojne boli u nás a vôbec na Spiši veľmi nepokojné. Preto nebolo ľahko začínať akúkoľvek krajanskú činnosť. Pamäťam sa, že pred založením miestnej skupiny sme mali stretnutie na Okresnom úrade v Novom Targu. Tam majší úradníci na nás krivo pozerali. Volali nás Čechoslovákm a pristupovali k nám, akoby sme začínali prevratnú alebo dokonca teroristickú činnosť. Dlhlo nevedeli pochopíť, že my nechceme nič viac, len sa združovať v slovenskom Spolku.

Naša miestna skupina vo Falštíne vznikla, aj keď bez povolenia, v roku 1947. Na povolenie bolo treba čakať ešte rok. Prvým predsedom u nás sa stal Andrej Milaňák, a po jeho smrti som predsedovanie prevzal ja. Spolu s dnes už nebohým Jozefom Jašontkom sme chodili po krajanských rodinách a zapisovali ďalších členov do našej mladej organizácie. Nemali sme s tým žiadne problémy. Zapisovali sa skoro všetci. Naša činnosť bola počiatocne veľmi široká. Na krajanských schôdzach, ktoré sa spočiatku konali v bývalej a dnes opustenej kúrii baróna Jungensfelda, sa rokovalo nielen o otázkach Slovákov, ale aj o celobecných problémoch, ktoré sme potom spoločne riešili. Ked' sme neskôr postavili hasičskú zbrojnicu, zriadili sme v nej miestnu klubovňu, ktorá je tam podnes. Hoci vtedy nebola taká doprava ako dnes, mali sme dobrý kontakt a spoluprácu s OV Spolku. Často sme sa s ním stretávali, ale aj s ostatnými miestnymi skupinami. Ľudia boli veľmi obetaví a radi sa schôdzí zúčastňovali, aj keď často museli chodiť pešo. Rád na to spomínam. Boli to chvíle plné nádeji. Škoda, že dnes už niet tej zanietenosti, ani tak silného povedomia ako vtedy.

**JOZEF
GRÍBÁČ**
z Podvľka

Pri spomienkach na vznik nášho Spolku sa musím vrátiť do obdobia vojny, keď som musel narukovať do slovenskej armády, s ktorou som sa dostal až na taliansky front. Koniec vojny ma zastihol v Plzni, odkiaľ som sa - cez Bratislavu a Žilinu vracal domov. V Trstenej som sa dozvedel, že medzitým Oravu opäť pripojili k Poľsku, takže som mohol tušiť, čo nás čaká. Ako bývalý vojak som bol pre poľské bezpečnostné orgány podozrivý, čo sa ukázalo už na druhý deň, keď prišli za mnou - vraj po uniformu a výzbroj - a začali ma vyšetrovať, tak isto ako aj iných, čo so mnou slúžili. Bolo zrejmé, že už nebudeme mať pokoja, ale aj to, že treba niečo robiť, aby sa Orava mohla opäť vrátiť k Slovensku. Aby sme získali ľudí pre podporu tejto veci, začali sme po nociach, spolu s pria-

telom Františkom Kapuščákom, chodiť po domoch spisovať krajanov, hlásiacich sa k slovenskej národnosti. Nazbierali sme vyše 95 % podpisov. Chodil s nami aj Jozef Kadlubek, Vendelin Kuš a iní. Robili sme aj peňažné zbierky, ktoré sa neskôr využili na cesty delegácií krajanov za československým konzulom Dr. Matejom Andrášom do Katovic. Posielali sme aj listy, v ktorých sme žiadali o pomoc a podporu pri vzniku krajanskej organizácie, keď už, žiaľ, bolo jasné, že Orava zostane pri Poľsku. Stretávali sme sa aj s Andrejom Cisárikom a Karnafelovcami z Veľkej Lipnice, s Eugenom Kottom a Jánom Kovalíkom z Dolnej Zubrice, ktorí boli na Orave našimi hlavnými organizátormi. Stretnutia sa obvykle konali vo večerných hodinách, a to najmä po stodolách, a tiež v lese pod Krovidžovom. Tak došlo k založeniu miestnej skupiny Spolku u nás, a za jej prvého predsedu sme zvolili Karola Oškvarku. Čo sa týka poľskej milície, tá sledila za nami nielen pred vznikom Spolku, ale aj potom. Viackrát boli aj pre mňa, ale našťastie ma známi vždy včas upozornili, takže som im ušiel. Žena im povedala, že pod horou, v Brzeskom lese, lámam kamene. Tam ist' sa už neodvážili. Sem mi nosila aj jest' a

hovorila, čo sa deje v dedine. Po čase, keď už nehrozilo nebezpečenstvo, som sa vrátil a pokačoval v organizovaní našej činnosti. Ako vieme, v Podvľku pri kostole došlo aj k ozbrojenému stretnutiu milície s našimi, kde žiaľ zahynuli niektorí krajania, napríklad Tivadar Šarka a Ján Zoncel z Podsrnia, ranený tu bol aj Eugen Kulaviak z Dolnej Zubrice. Po roku 1947, kedy naša krajanská organizácia už bola skutočnosťou, sa rozbehlo na oravských školách aj slovenské vyučovanie. (Žiaľ už niekoľko rokov sa slovenčina v Podvľku nevyučuje ani v jednej z dvoch miestnych ZŠ - pozn. red.). Učiteľ Janoškin zo Zázrivej, ešte za Slovenského štátu u nás nacvičoval divadlo. Potom v tejto ochotníckej činnosti pokračoval učiteľ Papánek. Postupne vznikli podmienky pre rozvoj širokej krajanskej činnosti na celej Orave, ako aj na Spiši. Ja som sa neskôr stal zástupcom richtára, a po Eugenovi Bonkovi som bol vyše 30 rokov predsedom MS SSP v Podvľku. Teraz je škoda, že krajanská činnosť v obci, najmä čo sa týka najmä mládeže, je dosť nevýrazná. Bola by potrebná nejaká iskra, ktorá by plameň slovenskosti v krajanoch znova rozdúchala...

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JOZEF PIVOVARČÍK

PAMIATKE ALOJZA ŠPERLÁKA

V tomto mesiaci uplyva práve päť rokov, keď nás navždy opustil (17.7.1991) jeden z najzaslúžilejších funkcionárov nášho Spolku, ALOJZ ŠPERLÁK z Jablonky. Pri pomeňme si aspoň krátko jeho neobvyklú osobnosť a venujme mu chvíľu spomienok.

Narodil sa roku 1924 ako najstarší zo šiestich súrodencov v chudobnej slovenskej rodine Karolíny a Karola Šperlákovcov. Nevelké rodičovské gazzdovstvo nestačilo početnej rodine zabezpečiť obživu, preto Karol od malička musel tvrdzo pracovať a zarábať na svoje živobytie. Ani neskôr osud nebol k nemu príliš láskavý. Po vypuknutí druhej svetovej vojny musel - ako 16-ročný chlapec - odísť na nútene práce do Nemecka. Po vojne pracoval istý čas v bývalom Česko-Slovensku. Keď sa tu dopočul o organizovaní krajanského hnutia, okamžite sa vrátil do rodnej Jablonky a aktívne sa zapojil do prípravných prác k založeniu vtedajšieho Spolku Čechov a Slovákov na Orave. Svoju iniciatívnosťou a obetavosťou si získal dôveru krajanov, ktorí ho hned na prvej schôdzi zvolili za tajomníka prvého obvodného výboru Spolku na Orave a one-dňu na dvojročné obdobie aj za predsedu OV.

Alojz Šperlák bol človek s otvorenou hlavou, vynikal organizačnými schoposťami a d'alekosiahlym myšlením. Dobre chápal potreby krajanov, v tom aj to, že naša menšina bude potrebovať vzdelaných ľudí. Preto sa

aktívne podieľal na rozvíjaní slovenského školstva na Orave a neskôr patril k hlavným iniciátorom a spoluorganizátorom slovenského lýcea v Jablonke, ktoré otvorilo svoje brány roku 1951. Neskôr sa stal členom výboru pre výstavbu novej budovy lýcea a istý čas viedol aj stavebné práce. Veľa pozornosti venoval krajanskej kultúrnej činnosti. V rokoch 1955-56 bol organizačným instruktorem OV a pomáhal zakladať folklórne súbory a divadelné krúžky na Orave.

Svojím neochvejným krajanským pôstojom, veľkými organizačnými schopnosťami a nesmiernom obetavosťou si získal všeobecnú úctu a uznanie oravských krajanov, ktorí mu na dlhé roky zverili funkciu podpredsedu a od r. 1979 aj predsedu Obvodného výboru SSP na Orave, ktorú plnil až do smrti. Dovtedy sa zúčastnil všetkých zjazdov Spolku. Od začiatku bol členom ÚV, potom členom predsedníctva ÚV, neskôr predsedom Hlavnej revíznej komisie a od 7. júla podpredsedom ústredného výboru. Veľa

práce venoval propagácii Života. Bol jeho dopisovateľom, zbieraním predplatné a nezriedka i doručoval viacerým jablonským čitateľom náš časopis. Keď sa už zo zdravotných dôvodov nemohol tak aktívne podieľať na našej činnosti, krajania ho z vďačnosti poctili doživotným titulom čestného predsedu OV SSP na Orave.

Popri krajanskej práci bol Alojz Šperlák i aktívnym spoločenským a hospodárskym činiteľom v obci. Patril k spoluorganizátorom družstva Roľnícka svojpomoc v Jablonke, kde sa taktiež ukázať ako človek, ktorý vie mûdro a ekonomicky myslieť. V rokoch 1949-52 sa stal dokonca predsedom gminného družstva RS, a neskôr ako znamenitý odborník pracoval v družstve vo viacerých zodpovedných funkciách až do svojho odchodu do dôchodku roku 1989.

Alojz Šperlák bol známy ako veľký dobrák a tvrdý Slovák, ktorý sa nikdy nikomu nebál povedať pravdu do očí. Neraď som bol svedkom, keď sa dokonca vysokým vládnym predstaviteľom vtedajšieho režimu odvážil povedať, čo si myslí o neprávostiach páchaných na slovenskej národnostnej menštine. Snáď aj preto, hoci bol viackrát navrhnutý na štátne vyznamenanie, celé dešaťročia nenachádzal uznanie. Až konečne roku 1989, keď padol totalitný režim, dostal Zlatý kríž za zásluhy. Je tiež nositeľom medaily nášho Spolku Za zásluhy pre KSSCaS a ďalších vyznamenaní za rozvoj družstevníctva.

Alojz Šperlák už päť rokov nie je medzi nami, ale jeho meno zostane navždy v našich spomienkach.

JÁN ŠPERNOGA

KOMENTÁR K „OTVORENÉMU LISTU...“

Janusz Kamocki uverejnil v časopise „Hale i Dziedziny“ (č. 1-2/1996, str. 17) „Otvorený list Poľskej televízii vo Varšave“, ktorý je vlastne veľmi kritickou recenziou filmu Michała Kubera Žiť na tejto zemi, financovaného z fondov Kancelárie pre národnostné menšiny Ministerstva kultúry a umenia PR.

Je samozrejmé, že každý má právo na vlastné hodnotenie javov. Keď sa však tento individuálny obraz sveta dáva čitateľovi ako jedinú a absolútну pravdu - ako to urobil J.Kamocki - vtedy autor takýchto pravd by mal veľmi presne a bez akýchkoľvek pochybností zdôvodniť pravdivosť a objektivitu svojich tvrdení. J.Kamocki to neurobil. V úvode svojho príspevku zhral v niekoľkých bodoch Kubera film a dodal, že „v tomto filme boli všetky fakty v podstate pravdivé“. Tým si protirečí s prvou vetou „Listu...“, hovoriacou, že „vraj polopravdy sú horšie ako klamstvá“.

K faktom, o ktorých sa vo filme hovorí, autor pridáva svojzáru glosu, doplnenie, alebo kritický komentár. J.Kamocki sa tu v očiach čitateľa predstavuje ako znalec a autorita v oblasti dejín Spiša a Oravy, ktorý objektívne ukazuje pravdu o týchto územiaciach.

V skutočnosti sa však vo svojom rozsiahлом teste často rozchádza s pravdou a robí podstatné chyby. Sú to:

1. Nie je pravdou, že na Spiši a Orave máme do činenia s národnostným konfliktom.

2. Zlé zaobchádzanie so Slovákmi v Poľsku po roku 1945 vysvetľuje J.Kamocki prirodzenou reakciou Poliakov voči „tým poľským občanom, ktorí sa odhodlali na spoluprácu s okupantom“. Tu je niekoľko nedozumení: a/ od 1. septembra to boli občania Slovenskej republiky; b/ obyvatelia Spiša a Oravy príslušnosť k Slovensku nepovažovali za okupáciu; c/ V čom vlastne mala spočívať tá „spolupráca s okupantom“? Vari v tom, že deti chodili do slovenskej školy, do ktorej chceli chodiť aj predtým, ale Poľsko nedodržalo záväzky vyplývajúce z Malej versaillskej zmluvy a z obojstrannej zmluvy z 23. apríla 1925? Budť v tom, že v kostoloch bolo opäť počuť slovenské kázne a nikto nebránil spievať po slovensky? Alebo snáď v tom, že prichádzajúceho „okupanta“ vitali kvetmi a so slzami v očiach, zato susedom spoza Bialky pomáhali, ako len mohli. Zlé zaobchádzanie so Slovákmi nemožno v tejto situácii bráť ako „prirodzenú reakciu Poliakov“. Smiem tvrdiť, že to bola neprirodená, iracionálna reakcia. Jej následky sú viditeľné ešte dnes.

3. Žiadnen zo štrnástich - a nie „niekoľkých členov“ - Slovákov zabitých už po vojne neboli členom Hlinkovej gardy. Tu sa autor „Listu...“ opäť niekoľkokrát potkol: a/ od apríla 1945 Hlinkova garda už neexistovala, teda v rokoch 1946 a 1947 sa strieľalo -

podľa zásady ničím neopodstatnej pomsty - do bývalých členov gardy. Samozrejme pod podmienkou, že obete vôbec kedykoľvek patrili do tejto organizácie; b/ to, že Hlinkova garda bola polovojskou formáciou okupanta, vôbec neospravedlňuje vraždenie nevinnych ľudí (v Novej Belej bol napr. zabity brat pomocného biskupa freiburskej diecézy). J.Kamocki prezentuje v tomto úryvku zvláštny typ morálky, ked' píše: „nemožno hádam namietat“, že partizáni strieľajú do príslušníkov policajných jednotiek okupanta“. „Partizáni“ zdá sa zabudli na to, že roku 1939 a 1940 boli u prezidenta Tisu dve oficiálne delegácie podhalianskych goralov, ktoré navrhovali pripojiť Podhalie k Slovensku, aby sa vyhli hitlerovskej okupácii. Zdá sa, že vtedy budúci „partizáni“ nepovažovali Slovensko za okupanta. Nuž čože, ľudska pamäť je veľmi nespoľahlivá.

4. To, že roku 1945 slovenskí kňazi opustili Spiš a Oravu nebolo výsledkom ich „šovinistického“ postoja, ale následkom dekrétu z 21. októbra 1945, ktorý 18 farností spišského a oravského dekanátu pripojil ku krakovskej arcidiecéze. Nie je pravdou, že slovenskí kňazi ničili poľské modlitebné knižky. Naproti tomu je pravdou, že poľská štátna správa a polícia konfiškovali a ničili slovenské modlitebné knižky a slovenskú náboženskú literatúru (ktorú vydával Spolok sv. Vojtecha v Trnave), najmä roku 1930. Myslím si, že to bol prejav bezmocnej zúrivosti, že sa napriek desaťročnej príslušnosti Spiša a Oravy k Poľsku nepodařilo vykynúť slovenskosť u ich obyvateľstva. Je to ostatne známa vec. Písala o nej profesorka Ewa Orloffová z rzeszowskej VŠP.

Nebolo žiadnych krádeží cirkevných archívnych materiálov a svätých obrazov. Keby tak bolo, po matriky z rokov 1939-1945 a skoršie by sa muselo chodiť na Slovensko. A predsa to nikto nerobí. V jurgovskej farnosti by nebolo Libris parochiae jurgoviensis z roku 1740. A predsa je, lebo ju občas čítam. Ba aj vyvážanie svätých obrazov s poľskými nápismi na Slovensko by nemalo zmysel. Iba ak kvôli polonizácii tamojších Slovákov. To by však už zaváňalo výnimočne perfidnym makiavelizmom.

„Pohreby Poľska“ sú výplodom výnimočnej fantázie J.Kamockého. V odpovedi na moju polemiku v roku 1992 autor „Listu...“ písal, že ich organizovali medzinám v Jurgove. Prečo však v Jurgove dokonca najstarší obyvatelia - navyše rozhodní Poliaci - nič o tom nevedia? Prečo o tom nič nevie jurgovský rodák, kňaz, profesor Józef Tischner, ktorý veľmi teplo píše o profesori Alojzovi Miškovičovi, hoci niektorí by práve jemu radi pripísali tieto „pohreby“.

5. Nehovorí pravdu ani veta, že slo-

venský jazyk „sa používal do roku 1918 aj vo vtedajšej maďarskej škole“, a to preto, že vyučovacím jazykom bola maďarčina, kym slovenský jazyk sa vyučoval len ako predmet jednu hodinu týždenne.

6. To, že počas parlamentných volieb roku 1991 na listinu č. 55 hlasovalo na Spiši a Orave len okolo tisíc osôb, vôbec neznamená, že v Poľsku je iba toľko Slovákov. Hlasovací akt je výsledkom mnohých volieb a rôznych individuálnych preferencií. Prečo by teda národné opcie mali byť práve prvé a rozhodujúce? J.Kamocki hádam nepochybuje o tom, že v Poľsku žije vyše tristo tisíc Ukrajincov, a jednako ukrajinské prostredie odrážalo na listinu menší, na ktorej viedli Ukrajinci, menej ako tridsať tisíc hlasov.

7. Nie je pravdou, že slovenské orgány neuznávajú existenciu Poliakov na Slovensku. Dokazuje to posledné všeobecné sčítanie ľudu, ktoré sa konalo 3. marca 1991. Vyplýva z neho, že na slovenskej Orave (okres Dolný Kubín) žije 199 Poliakov, kym na Spiši (okres Poprad) 227 Poliakov. Na území celého Slovenska sa k poľskej národnosti prihlásilo 2.969 osôb. Treba poznamenať, že sčítanie sa uskutočnilo - dalo by sa povedať - metódou samosčítania, tzn. že každý si sám vyplnil sčítací hárrok. A to vylučuje prípadné námiestky, že počet obyvateľstva poľskej národnosti na Slovensku bol tendenčne znížený.

8. Nie je tiež pravdou, že Slováci „ešte nedávno žiadali odtrhnúť Spiš od Poľska“. Zato je pravdou, že udanie o spáchani takéhoto tresného činu predložil Oblastnej prokuratúre v Zakopanom Zväz poľského Spiša v súvislosti s návštavou slovenského premiera Jána Černogurského v Čiernej Hore dňa 30. júna 1991. J.Kamocki iste vie, že útok na územnú integritu štátu patrí k najťažším previneniam. Mohli by sme teda očakávať, že autori takýchto požiadaviek sa budú dlhé roky pozerať na svet spoza mreží. Avšak prokuratúra ani nezačala vyšetrovanie. Samozrejme k procesom došlo. Boli to však trestné konania o zneuctenie. Obžalovanými boli niektorí funkcionári Zväzu poľského Spiša, Spolku priateľov Oravy a novinár písuci na ich objednávku. Rozsudky v týchto procesoch prikazovali odprosovať za falóšne obvinenia. Tymto spôsobom sa pokus predstaviť Slovákov ako nelojalných občanov štátu nevydaril a iba zosniešnil autorov udania.

9. Veľmi ľutujem, že film M.Kubera bol vysielaný až o 23⁰⁰. hod. Nakol'ko viem, televízia ho bude ešte vysielať vo vhodnejšom čase. Film ukazuje v pravom svetle problémy slovenskej menšiny v Poľsku a obohacuje vedomosti divákov o nový, hodnotný obsah. Naproti tomu uvedené početné chyby, omaly a poloprávdy J.Kamockého určite deformujú obraz Slovákov vo vedomí čitateľov časopisu „Hale i Dziedziny“.

10. S autorom „Listu...“ súhlasím iba v tom, že k problémom poľsko-slovenského pohraničia treba pristupovať s odstupom ➤

Z DEJÍN JURGOVA

POKRAČOVANIE Z Č. 6/96

Zo záznamu vo farskej kronike - vzťahujúceho sa na rok 1781 - sa dozvadáme, že jurgovský kostol existoval už skoro celé storočie, keďže už roku 1696 bol v obci organista. Na základe literatúry sa usudzuje, že kostol bol postavený okolo roku 1670. Dejiny osobitnej jurgovskej farnosti možno pomerne presne zrekonštruovať na základe matriky (Mathrica sive liber ecclesiae jurgoviensis), v ktorej prvé zápisu urobil kňaz - možno jurgovský rodák - Adam Plučinský roku 1741. Akiste existovali aj staršie cirkevné dokumenty. Žiaľ, zhoreli v polovici 18. storočia. V súvislosti s tým jurgovská kronika obsahuje takýto záznam: *Rok 1741 - Zhorela v Jurgove škola. Zhoreli tam vtedy najstaršie matriky, ktoré sa v škole uschovávali. To dosvedčila 30. novembra 1779 pred jurgovským farárom Schwelmerom vdova po jurgovskom organistovi Visznickom - Alžbeta Visznická.* Potom nariadili, že sa dokumenty majú uschovávať v sakristii, ktorá bola už vtedy pravdepodobne murovana, kým kostol drevený. Dokumenty zničené počas požiaru by iste pomohli ujasniť mnoho pochybností spojených s dejinami kostola pred rokom 1740.

Citovaná Mathrica, v ktorej prvé záznamy robil farár Plučinský, obsahuje nielen súpis narodení, sobášov a úmrtí, ale aj protokoly z kanonických vizitácií, pokyny o udeľovaní sviatostí, štatistické údaje týkajúce sa obyvateľov Jurgova, Čiernej Hory, Repísk, Soliska, Podspádov a Spišskej Javoriny a ich vieroveryznania. Sú tam aj údaje o tom, kolko detí chodilo do školy. Napokon kniha obsahuje chronologicky zoznam farárov a administrátorov jurgovskej farnosti za vyše dvesto rokov (od roku 1740 - Adam Plučinský - do roku 1964 - Karol Lysieří), ako aj písané latinsky dejiny farnosti. Kronika, ktorú preložil do slovenčiny jurgovský rodák, kanonik Jozef Vojtas, obsahuje nie len najdôležitejšie údaje z čisto cirkevného života, ale aj dôležité udalosti týkajúce sa jurgovského spoločenstva (požiare, epidémie cholery, spor o poľany a pod.).

Dejiny farnosti začal písat 20. apríla 1835 jurgovský farár Ján Bohinszky, ktorý využil záznamy Ignáca Schwelmera, farára v rokoch 1778-1781. Po Bohinszkom viedli Kroniku ďalší farári, preto siahala skoro do konca 19. storočia (posledná opisaná udalosť sa týka roku 1892).

Z Kroniky vyplýva, že Čierna Hora sa stala filiálkou Jurgova roku 1759. Z neskorších záznamov vyplýva, že šlo o celú obec, tzn. spolu so Zahorou. Roku 1779 spišský biskup Karol de Salbeck pripojil Čiernu Horu-Zahoru k tribšskej farnosti, ale

sídisko Šoltýšstvo zostalo v jurgovskej farnosti. Ten istý biskup zároveň pripojil k Jurgovu Repísk, ktoré dovtedy boli filiálkou Vyšných Láps.

Filiálkami jurgovskej farnosti boli aj Podspády a Javorina. Kronikár zaznamenal, že farár z Jurgova dochádzal do filiálok (Čierna Hora, Javorina, Podspády, Repísk) na koni. Na vydržiavanie koňa dostával ročne - asi od patróna - 61 rínskych florénov.

V súlade s uhorským právom výstavba kostola, kaplniek a fary začala patróna kostola, teda vlastníka majetku, na ktorého území sa nachádzala farnosť. Keďže veľkí zemepáni - v tomto prípade grófi Horváthovci de Palocsa - si často neradi plnili túto povinnosť, jurgovskí farníci sa nezriedka sami starali o náležitý stav sakrálnych objektov. V dvadsiatych rokoch nášho storočia desiatky emigrantov z jurgovskej farnosti organizovali v Spojených štátach dve peňažné zbierky, určené na jurgovský kostol. Tieto peniaze došli k farárovi Antonovi Kubasákovi. Po jeho smrti ich prevzal kňaz Antoni Sikora.

Dnes akiste nikto nie je v stave uviesť presný dátum výstavby jurgovského kostola. Preto aj literatúra to formuluje veľmi opatrnne: okolo roku 1670. Roku 1696 bol v Jurgove organista. Musel byť teda aj kostol. Ako dlho existoval pred týmto rokom, nie sme v stave povedať. Nevedeli to ani naši predkovia, ktorí žili na začiatku 19. storočia. Preto v dokumente z roku 1811 o predĺžení kostola čítame: ...že sme o počiatku geho len to počuli, že guss wisseg sto rokov stogi; a že ani se mezi nami nenassel človek, kteriby o počiatku geho naležite wipravat bil wedel. Z dokumentu z 31. marca 1850 sa dozvadáme, na čich pozemkoch bol kostol postavený: *Ponevač kostol Jurgovski, hned gako sa vistavil, vždi na gednim mescu stoji, a sice na urbarskim Grunte, nasledujicich Gazdoch dediny Jurgovskej: Maček i Jonek Bigoss, - Jendrek Soltiss, Ivan et Martin Soltiss, Mich. Schilan, ktori Gazdove na jednej Zagrodze, pod nazviskem „Soltisa“ sa vinachadzaju. Toto gazdovstvo ...dobrovolne a ne nasilne potrebe mesto na Urbarskim placu svojim vdačne offerovalo, tak sice, že vimenovanich Gazdoch, každi po vetsim i mensim falate, ze svojeho Urbarskeho pola utratil.* Darcovia, ich rodiny a pokolenia, ktoré prídu po nich, mali byť za to zdarma pochovávaní na prikostolnom cintoríne:

...počas pohrebu vždi z gegich familie, na cmitere pri kostole sa darmo chovali a pochrebal. Dnes, po rokoch, t'ažko zistíť, kolko osôb bolo takto pochovaných. Dodnes sa však zachovali dva hroby: Martina Miškoviča, ktorý zomrel akiste v druhej polovici 19. storočia (jeho dcéra, Anna Šoltýsová, zomrela roku 1943) a jeho vnuka Jána Šoltýša, ktorý zomrel roku 1900. Osud chcel, že sú to hroby mojich d'alekých príbuzných.

Z väčších investícii týkajúcich sa kostola, kaplniek, fary a ďalších objektov majúcich kultový charakter (zvonica, cintorín) možno uviesť nasledovné:

- výstavba novej drevenej fary roku 1780; stavebné náklady hradili farníci, keďže patrón ne-

dodržal slúb, daný farárovi Ignácovi Schwelmerovi, že sám postaví novú faru;

- roku 1795 bol v Javorine postavený drevený kostolík sv. Trojice. Stavebné náklady hradil patrón - gróf Jozef Horváth-Palocsay;

- roku 1800 bola zborená - až po základy - drevená fara a na jej mieste postavená nová, murovaná. Investičné náklady hradil patrón - Jozef Horváth-Palocsay z nededeckého zámku;

- v tom istom roku bola šindľami pokrytá strecha kostola a kostolnej zvonice;

- roku 1801 sa rozprukol stredný zvon. Teda opäťovne ho odliali v Levoči, zväčšili a zladili s hlasom veľkého zvona.

- roku 1804 boli postavené maštale a hospodárske budovy;

- roku 1811 bol jurgovský kostol predĺžený. Dovtedy siahal po predposledný oblok lode. Predĺženie bolo uhradené z milodarov famílikov;

- rok 1813 - mal'ovanie kostola zvnútra a výstavba novej, drevenej zvonice;

- roku 1830 boli do kostola urobené nové hlavné dvere a oplotenie okolo kostola zo západnej strany;

- roku 1832 bola šindľami pokrytá kostolná strecha - až po časť pristavanú roku 1811. Šindľami bola pokrytá aj strecha sakristie;

- v máji 1831 bola podmúraná a opravená doterajšia drevená zvonica. Bola v nej zriadená akási väznica pre opitých a tých, čo sa v kostole neslušne správali. Opiti boli tam držaní, kým nevytrielzveli, potom podľa svojho priestupku boli richlárom potrestaní;

- roku 1832 bola postavená kaplnka Božieho hrobu. Stavebné náklady hradil Valent Miškovič a ostatní farníci.

- roku 1834 bol rozšírený a ohradený múrom miestny cintorín. Túto investíciu nariadila kanonická vizitácia z roku 1832. Jurgovský farár dostal od patróna - Horvátha-Palocseya povolenie na rozšírenie cintorína;

- roku 1835 - oprava celej fary. Náklady na opravu uhradil novomenovaný farár (9.8.1835) Ján Czeperik. Nový farár nariadil opravu organu, oltárov, lavíc, ohrady okolo cintorína a strechy na kostole a zvonici. Strechy boli opäť pokryté šindľami.

- roku 1850 bol kostol pokrytý šindľami. Opravu uhradil patrón;

- 16. augusta 1859 zhoreli farské hospodárske a obytné budovy. Farár istý čas býval u kantora. Do novembra 1859 postavili farníci novú strechu na fare a nové hospodárske budovy;

- roku 1862 vybudovali farníci v Jurgove kaplnku sv. Vojtecha, súc pamäti na strašný oheň roku 1854. Veriaci ju postavili na vlastné trovy a dali aj zakladinu 40 florénov;

- roku 1867 bol celý kostol pokrytý šindľami. Pre tento účel dodal patrón 25 tisíc šindľov;

- roku 1869 boli zreštaurované a pozlátené všetky tri oltáre, čo stálo 800 florénov. Iné opravy, spolu s prestavbou chóru, stáli 200 florénov. Náklady boli uhradené z peňažnej zbierky famílikov.

Prof. JOZEF ČONGVA
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

a bez zbytočných emócií. Škoda, že táto smernica je pre J. Kamockého iba teóriou. V praxi totiž J. Kamocki rozoberá tieto problémy bez akéhokoľvek odstupu a až príliš emotívne.

Prof. dr.hab. JOZEF ČONGVA
Predseda Spolku Slovákov v Poľsku

KYČORSKÝ PREDSEDA

V našej pravidelnej rubrike Profily píšeme o krajanoch, ktorí si svoju prácou a spoločenskou aktivitou zaslúhili pozornosť a úctu nás všetkých. Tentokrát sme zašli za predsedom MS SSP v Kyčoroch Eugenom Antalčíkom, aby nám porozprával o sebe, o svojom živote a práci v tomto tak trochu zastrčnom kúte Oravy, v obci ležiacej pod úpätím Babej Hory.

Ťažké detstvo...

Narodil sa 12. decembra 1932 ako druhý z piatich detí v roľníckej rodine Jána a Justíny Antalčíkovcov v Malej Lipnici. Základné vzdelanie získal v rokoch 1939 až 1945 v slovenskej základnej škole v rodnej obci. Z tohto obdobia si spomína na výborných učiteľov - Zitu Medveckú z Bratislav a Ondreja Novackého z Ružomberka, ktorí mu odovzdávali prvé vedomosti o Slovensku a pestovali v ňom i ďalších det'ach lásku k rodnej reči. Eugen vyrastal v chudobných podmienkach, kde každý deň bol problémom, ako početnej rodine zaobstaráť obživu. Preto nielen on, ale i ostatní súrodenci museli od malička pracovať. Eugen bol dlhší čas pastierom a pásol stádo kráv z celej dediny.

- Pamäťam sa - hovorí - že ako deti sme doma mávali len jedny topánky. Ked' sa nám premočili, museli sme ich najprv vysušiť. Preto sme častejšie chodievali naboso. Jednoducho rodičia nemali na to, aby každýz nás mal aj druhé topánky. Doma sa jedávalo zo spoločnej misy, z ktorej sme si dvereňmi lyžicami naberali jedlo - obvykle zemiaky s kyslým mliekom alebo kapustnicu a pod. Ktoré z detí bolo šikovnejšie, najedlo sa rýchlejšie, ale menší súrodenci často nestačili a neraz bývali hladní...

Dnes tieto spomienky iste v mnohých mladých ľuďoch vyvolávajú len neveriacé krútenie hlavou a pripomínajú príbehy, ktoré opisoval vo svojich poviedkach Martin Kukučín, či Fraňo Kráľ napríklad v knihe Čenkovej deti. To však bola vtedy, ako to iste potvrdia naši dedovia, tvrdá realita. A

predsa ľudia netrpeli na mnohé choroby, lekára často nenavštívili ani za celý svoj život. Ved' často ani nebolo za čo. Asi boli aj otužilejší, lepšie prispôsobení drsným, podhorským podmienkam, v akých žili.

- Mal som 16 rokov - pokračuje Eugen - ked' som si v Trstenej na Slovensku kúpil prvé ozajstné kožené topánky, na ktoré som si zarobil pri stavbe ciest a mostov v Hornej Zubrici.

Otec Eugena Antalčíka si cez vojnu privrábal v Trstenej, ale tento zdroj finančných príjmov „vyškol“ po pripojení Oravy a Spiša k Poľsku. Nevelké, asi 4 - hektárové gazdovstvo s jednou kravičkou len t'ažko zabezpečovalo ďalšie živobytie. Preto sa Eugen rozhodol opustiť rodičovský dom, a hľadať si prácu mimo Kyčor. Za niekol'ko rokov vystriedal viac pracovisk a precestoval skoro polovicu Poľska, ba aj Čiech. Najprv pracoval v Chyžnom pri výstavbe cest, potom odišiel do Javorzna, kde už bolo zamestananých mnoho oravských krajanov. Odtiaľ sa prestáhol do Boleslaví v Katovickom vojvodstve, kde pracoval pri vykládke vagónov.

- Práca to bola veru namáhavá - hovorí Eugen - ale slabo platená. Preto som sa po čase rozhodol hľadať si robotu v Čechách. Odišiel som do Ostravy, kde som sa zamestnal ako murársky pomocník. Odtiaľ som prešiel do polesia Piluň v okrese Karlové Vary, kde som pracoval pri píle. Pretože som tu utrpel úraz, bol som nútený vrátiť sa domov.

Putovanie za prácou sa však ešte neskončilo. Ked' sa Eugen zotavil, opäť z domu odišiel, tentoraz do lesov až pri Wroclawí. Pri tejto „lesnej“ práci zotrval, aj keď sa vrátil domov, kde popri gazdovaní chodieval v zime rúbať stromy do babiohorských lesov. Taktô Eugen vyrástol na mládenca. Nadišiel čas, aby sa poobzeral za dievčatami a našiel si životnú družku. V roku 1954 sa ako 22-ročný oženil. Manželkou sa mu stala Johana, rodená Lovasová, z Veľkej Lipnice. Tri roky po svadbe sa prestáholi do Kyčor, kde im Eugenova matka, ktorá odtiaľto pochádzala, dala ako svadobný dar kúsok poľa. Tu si opravili starý dom, a začali v novom prostredí pracovať už na svojom ho-

spodárstve, ku ktorému si dokúpili ešte 3 ha, takže práce mali viac ako dosť. Postupne sa im narodili štyri deti - Eugen, Angela, Roman (ktorý v roku 1982 ako 18-ročný zomrel) a Ján. Dnes sa tešia už zo 6 vnúčiek a 3 vnukov, ktorí sú im, ako hovoria, veľkou radosťou na staré kolenná. Bývajú už, pravdaže, v novom dome, ktorý si postavili v roku 1978.

Ked' deti trochu podrástli, Eugen opäť chodieval za robotou mimo svojej obce. Pracoval najprv v Krakove, potom v elektráni v Skawine, neskôr v Dajwore a nakoniec v roľníckom družstve v Jablonke, kde v roku 1984 prešiel na zaslúžený dôchodok. Teraz sa venuje zveľaďovaniu svojho gazdovstva. Popri tom však aktívne pracuje aj v Miestnej skupine Spolku Slovákov v Kyčorách.

Krajanská činnosť...

- Predsedom MS SSP v Kyčorách som od roku 1989 - hovorí - ale členom Spolku som sa stal už v roku 1957, t. j. na 10. výročie jeho vzniku. Slovenské čítanie a výchova k láske našej starej vlasti, práca v bývalom Československu, a dobrý vzťah medzi Slovákm, žijúcimi na Orave, podmienili aj moje rozhodnutie pôsobiť v krajanskom hnutí. Najprv ako člen výboru (od roku 1974 - pozn. red.) a dnes aj ako predseda MS.

Dodajme ešte, že Eugen Antalčík je o. i. členom Matice slovenskej a Spolku sv. Vojtechu. V jeho dome má dôstojné miesto krajanská klubovňa, otvorená štyrikrát v týždni, žiaľ, ako väčšina našich klubovní, pomerne slabo vybavená. Zíšiel by sa im, ako podotýka predseda, aspoň farebný televízor, nejaké spoločenské hry pre mládež, ale predovšetkým slovenská tlač, časopisy a knihy. Predsedu trápi aj to, že sa v obci už roky nevyučuje slovenčina, hoci v ich krásnej, len nedávno zrenovované škole by bolo radostné počúvať z úst detí ľubovožný slovenský jazyk. Teší ho, že krajania si radi prečítajú časopis Život, aj keď len v siedmich domácnostiach si ho predplácajú. Ostatných azda nezaujíma, čo sa deje na Orave a Spiši? Či sa im zdá cena privysoká? Na tieto otázky si však musia odpovedať už oni sami. Kontakt so slovenským jazykom je aj v písomnej forme veľmi potrebný, o. i. pre zachovanie vzťahu k svojej národnosti. Verme, že malé Kyčory a krajania tu žijúci sa predsa len prebudia, a dajú o sebe ešte vedieť.

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známu americkú herečku, jednu z najväčších hviezd filmového plátna. Hrala vo vyše päťdesiatich filmoch, ako napr. Opačné pohlavie, Fl'andra, Krátká láska, Cesta do Hongkongu a pod. Mimoriadnu popularitu získala v televíznom seriáli Dynastia v úlohe intrigantky Alexis. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebuujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 4/96 sme uverejnili snímku Henryho Fondu. Knihy vyrebovali: Kristína Waniczeková z Durstína, Eva Rosaková z Rabky a Adam Soroka a Katovič.

DOSIAHNEME VIAC?

Pekný biely domček, nachádzajúci sa takmer v strede obce je príbytkom Heleny a Andreja Vaksmanských. Pred ním malá rozkvitnutá záhradka, a trocha ďalej lavička, kde sa dá na chvíľku oddýchnut' si.

Je nedelňajšie ráno. Po betónových schodoch schádzam dole, na dvor. Pri maštali vidím s plným náručím sena gazdu Andreja Vaksmanského, o ktorom chceme dnes napísť v našej rubrike Profily. Ved' sem právom patri. S krajanským hnutím je vlastne spojený od začiatku existencie Spolku Slovákov v Poľsku.

Narodil sa 3. júna 1934 ako jedno z piatich detí Valenta a Márie Vaksmanských. Od malíčka bol vychovávaný v slovenskom národnom duchu, čo samozrejme neskoršie ovplyvnilo jeho národnú orientáciu.

- *Nemohol som zamietnuť slovenskú národnosť* - prizvukuje 62-ročný Andrej. - *Ved' môj starý otec Jakub Žigmund bol členom delegácie Spišiakov, ktorí sa v roku 1920 dostali k prvemu prezidentovi Československej republiky T.G. Masarykovi, aby zabránili pripojeniu Spiša a Oravy k Poľsku. Po 2. svetovej vojne, keď vznikal Spolok Čechov a Slovákov v Poľsku, bol môj otec spoluzačladeľom tribškej miestnej skupiny a po jej založení sa stal jej podpredsedom.*

Vráťme sa však k mladým rokom Andreja Vaksmanského. Veľmi dobre si pamätá obdobie Slovenského štátu, vojnu a najmä prvé vojnové roky. Bol malým chlapcom, ktorý ešte len chodil do školy, ale zato veľmi pozorne vnímal okolity svet. Na Spiši vtedy šarapatili bandy. Mnohí naši krajania dostávali vyhľážky od Józefa Kurasia vel „Ognia“. Niektorí psychicky nevydržali túto situáciu a hľadali útočište na Slovensku. - *O výčiňaní bánd a ich vyhľážkach sa vtedy veľa hovorilo* - spomína

A. Vaksmanský. - *Stávalo sa, že sa občas niekto preriekol, a tak sme sa dozvedeli, koho v noci príde „navštíti“ Ogieň napr. v Krempachoch či inde. Aj keď to vždy nemusela byť pravdivá správa, zakaždým sme dávali vedieť príslušnej rodine. Aj ja som sa nezriedka pustil cez tribšské a duršínske pole do Krempáčov, aby som dotyčných upozornil na hroziacé nebezpečenstvo. Viacerí sa tak zachránili...*

Hrôzy vojny pominuli, na nepokojné vojnové roky sa už pomaly zabúdalo, keď sa 24. februára 1962 v miestnom kostolíku sv. Alžbety uhorskej konala sviatosť uzavretia manželstva Andreja s Helenou, rodenou Petráškovou. Spolu vychovali štyri deti - Máriu Annu, Žofiu a Silvestera. Dcéry sa už osamostatnili, a tak Andrej spolu s manželkou a synom gazduje na nevel'kom, asi štvorhektárovom gázdovstve. Aj keď práca v polnohospodárstve zaberá veľa času, Andrej Vaksmanský sa oddane venoval aj spolkovej činnosti, a tak si vydobyl veľké uznanie a dôveru tribškých krajanov, ktorí ho 2. júla 1972 zvolili za predsedu MS. Práve v tomto mesiaci uplynúva 24 rokov, odkedy plní túto zodpovednú funkciu.

- *Je to už dosť dlhé obdobie - hovorí - preto ho môžem aj ohodnotiť. Kedysi boli krajania oveľa energickejší a oddanejší veci, ako dnes. Možno práve ich ľahostajnosť ku krajanským otázkam spôsobila, že sa na našej škole pred viacerými rokmi prestala vyučovať slovenčina, a v kostole máme čoraz menej slovenských piesní. V súčasnosti sa trošku cítim osamotený v spolkovej činnosti.*

Treba zvlášť zdôrazniť aktivitu krajana Andreja Vaksmanského. Ako predseda tribškej MS bol viačasobným delegátom na celoštátnych zjazdoch Spolku Slovákov v Poľsku, členom Hlavnej revíznej komisie ÚV, ale aj dopisovateľom krajanského časopisu Život. - *Spolková činnosť bola a je pre mňa veľkým vyzvaním*, - hovorí Andrej. - *Keby sa hocičo diaľo, vždy som bol prítomný na každej schôdzi či inom podujatí. Rád mám našich krajanov. Spája*

nás nielen otázka národnosti, a príslušnosť k Spolku, ale aj starostlivosť o budúcnosť nášho regiónu, ba aj polnohospodárstva, z ktorého žijeme. Veľmi výstižne ste to kedysi vyjadrili v Živote známym heslom Spoločne žijeme - spoľočne pracujeme.

Popri práci v Spolku Slovákov sa Andrej Vaksmanský zapája aj do ďalšej spoločenskej činnosti v obci. Je jedným zo 17 členov Spolku sv. Vojtechu v Tribši, ale pracuje aj v miestnom hasičskom zbere, a tiež vo výbere tamojšieho urbárskeho spolku. Práve jeho pričinením bola pred niekoľkými rokmi zriadená v obci slovenská klubovňa, ktorá dnes slúži nielen krajanom, ale aj celobecným schôdzam.

Za obetavú spoločenskú prácu bol krajan A. Vaksmanský vyznamenaný diplomom a medailou nášho Spolku Za zásluhy pre KSSČaS. Okrem toho je nositeľom požiarického vyznamenania - Vzorný hasič.

Zaželajme mu pri jubileu jeho predsedovania veľa zdravia a úspechov. Kiežby sme v Tribši mali viac nasledovníkov, ktorí by počračovali v jeho Šlapajáčoch.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

ODOVZDALI SME ODMENY

Pomaly sa blížili letné prázdniny, keď sme sa vybrali do škôl odovzdať odmeny viťazom našej výtvarnej súťaže. Chceli sme spoznať tých najschopnejších, povzbudit' ich do ďalšieho rozvíjania svojho talentu a spolu s nimi tešiť sa z ich úspechu v súťaži Života.

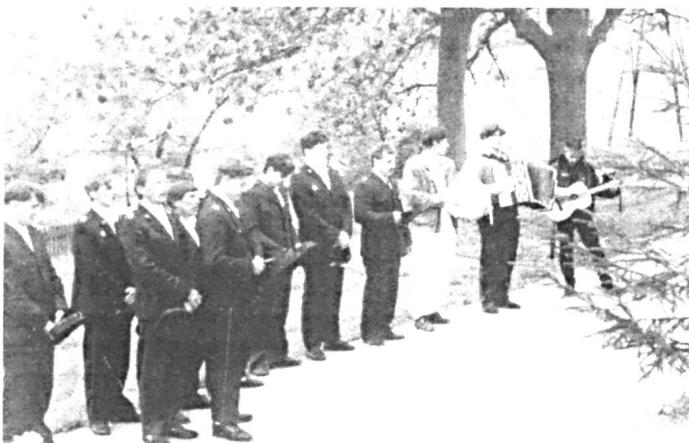
Pripomeňme, že sme na poslednú súťaž dostali rekordný počet prác - 663, často dobrých, ba až veľmi dobrých, spomedzi ktorých sme vybrali tridsiatich laureátov. Ich mená, ako je známe sme uverejnili už v marcovom čísle Života. Preto neprekvapuje, že nás odmenení účastníci už netrpezlivu očakávali. Samozrejme, že nie všade sa nám ich podarilo zastihnúť, no s tými, ktorých sme zastali, sme prežili milé chvíle.

Najprv sme navštívili Základnú školu č. 2 v Hornej Zubrici, odkiaľ sme dostali najviac prác. Preto nečudo, že tamojší žiaci dostali vari najviac odmen. Po Zubrici nasledovali ďalšie školy. Všade vládla príjemná a veselá nálada. Pre odmenených to bola často chvíľa veľkej pocty, najmä keď odoberali ceny pred nastúpenými žiakmi z celej školy, ako sa to stalo napr. v Novej Belej. V Základnej škole č. 2 v Jablonke sme práve natrafili na malú slávnosť s kultúrnym programom, usporiadanú pri príležitosti Dňa matiek. Niektoré z prítomných mamičiek sa potom dvojnásobne tešili so svojimi odmenenými ratolestami. Celkovo sme mali menej šťastia na Spiši, kde práve v deň odovzdávania našich odmen si viaceré školy urobili voľno.

Čo všetko sa v našej súťaži dalo vyhrať? Boli to rádiomagnetofóny, rádioprijímače wallkmany, digitálne hodinky, kalkulačky, fotografické albumy, oblúbené bedmintonové rakety, spoločenské hry, školské potreby, no a samozrejme vyše 50 pekných slovenských kníh - albumov, povestí, rozprávok či básnických zbierok v celkovej hodnote vyše 14 miliónov starých zlôtých. Veríme, že priniesli detom radosť. Budeme si dlho pamätať tie vzrušujúce chvíle zo stretnutí s našimi malými umelcami a spomínať na ich usmiate, ale aj prekvapené tváre.

Ďakujeme všetkým riaditeľom základných škôl na Spiši a Orave a zvlášť učiteľom výtvarnej výchovy za ich námahu pri príprave žiakov. Ďakujeme tiež všetkým žiakom, ktorí sa zúčastnili našej súťaže, prajme im veľa slnka a množstvo zážitkov cez prázdniny a už dnes všetkých pozývame na novú súťaž, ktorú vypíšeme v septembrovom čísle Života.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK
FOTOREPORTÁŽ Z ODOVZDANIA ODMIEN NA 3. STR. OBÁLKY

Mladí falštínski hasiči ohrávajú máje

Obnovená hasičská zbrojnice

POD SOKOĽOU SKALOU

Niekoľkokilometrová cesta z Nedece-Zámku na severovýchod stúpa mierne do kopca, kde sa takmer pri jeho vrchole učupila spišská dedinka Falštín. Predkovia dnešných Falštíncov stavali svoje príbytky na svahu, aby ich kopec, s majestátou Sokoľou skalou, chránil pred prudkými vetrami a fajavicami. Tako sa cez stáročia utváral dnešný vzhľad obce, pripomínajúci ozubené koleso.

Vrtošivý máj

Je nedelňajšie predpoludnie. V obci vládne mimoriadne ticho. Len sem-tam pribehne k bráne zúrivý pes, a hlasným brechotom ma budí z májovej jarnej únavy. Až neskôr som sa dozvedel, že takmer všetci Falštíncania boli práve na nedelňajšej pobožnosti, ktorú im odbavuje kňaz zo sedného Fridmana. - *Tohoročný máj neboli pre rolníkov príliš láskaď - hovorí H. Klimčáková. - Vlani sme nariekali na prilišné sucho a v tomto roku budeme zase nadávať na mokro. Takmer celý máj pršalo a bolo chladno a koncom apríla dokonca napadal sneh. Keďže je príliš mokro, predpokladám, že v tomto roku bude slabšia úroda zemakov a snáď aj obilia.*

O chvíľu sa v dverách objavil jej manžel A. Klimčák, tunajší predseda MS SSP.

- *Bol som v obchode. Chcel som si kúpiť nejakú vodku pred jej zajtrajším zdražením. Rýchle odkrúca viečko fl'aše a podľa spišského zvyku si pripíjame „po štamperlíku“ na budúcu úrodu.*

Z klubovne garáž a opačne?

V strede obce sa nachádza nevelká hasičská zbrojnice. Bola podelená na dve časti. Vo väčšej sa donedávna nachádzala garáž a sklad požiarneho náradia, kym v druhej bola slovenská klubovňa. Hasiči došli k záveru, že zmenia doterajšie usporiadanie zbrojnice. V polovici mája pristúpili k jej prestavbe. Zo slovenskej klubovne urobili skladište hasičského náradia a z garáže by chceli spraviť veľkú spoločenskú miestnosť. Dnes ešte nevieme, kde bude zriadená slovenská klubovňa. Predseda MS SSP A. Klimčák, ale aj tamojší veliteľ požiarников Z. Klimčák sú však dobré mysele. Povedali mi, že nejaké kompromisné východisko iste nájdú.

Na renovácii falštínskej zbrojnice sa podielali nielen hasiči, ale aj ostatní obyvateľia obce, ktorí väčšinu stavebných prác vy-

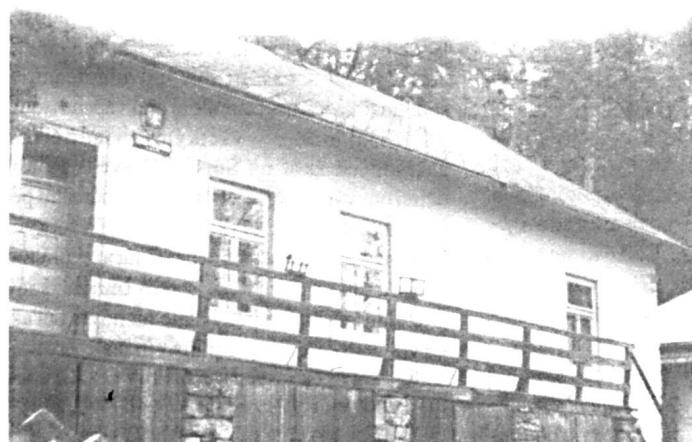
konali svojpomocne. Práce prebiehali veľmi rýchlo. Už na turíčnu nedelu, čiže zelené sviatky, čakala Falštíncov spoločenská sála, pripravená na ľudovú veselicu, ktorú organizovali tamojší požiarinci pri príležitosti ohrávania májov.

Duch baróna Jungenfelda

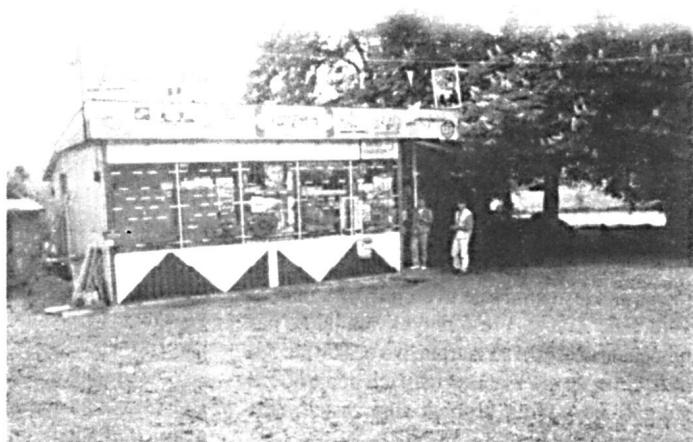
Falštín bol jednou z posledných spišských obcí, kde sa najdlhšie udržali pozostatky uhorského práva - želiarstvo, ktoré bolo zrušené až dekréтом Sejmu PR v roku 1931. Dodnes však nájdeme v obci ľudí, ktorí si pamätajú odrábanie panstiny na barónskych poliach. Po dávnych časoch ostali len spomienky a zničené sídlo barónskej rodiny Jungenfeldcov. Dnes je niekdajšia barónska kúria takmer úplne schátralá. Pomaličky, cez vysokú trávu, vstupujem do obrovského domu, opradeného rozprávkami. Prechádzam jednotlivými miestnosťami. Všade vládne hrobové ticho, len sem-tam vietor tresne nedovretým alebo rozbítým oknom. Vo všetkých miestnostiach sú zničené omietky a povytrhávané elektrické zásuvky. Chýba tiež povala. Ako sa dozvedám, nebyť plechového krytu, kúria baróna Jungenfelda by sa už dávno rozpadla.

V predošлом systéme falštínsku kúriu opatruvalo Ministerstvo kultúry a umenia. Dnes ju, a dve ďalšie budovy - bývalú školu

Stará falštínska základná škola...

... a nový Drink bar Las Vegas

a obchod s potravinami má pod opaterou Gminný úrad v Nižných Lapšoch.

- Kto sa vám pustí do opráv? - počujem od Falstínčanov. - Na rekonštrukciu obrovských miestností sú potrebné veľké peniaze. Na dôvažok keby gmina alebo ministerstvo aj peniaze dali, neviem, či by neriskovali. Ved na základe reštitučného zákona sa môžu prihlásiť potomkovia bývalých majiteľov. Škoda by bolo takých malebných, veľkých a priestraných budov, ktoré by sa dali využiť napr. pre turistov. Ved onedlho otvoria v Nedeci hydroelektráreň!

Pred dvoma rokmi Gminný úrad v Nižných Lapšoch predsa len za pomoci Falstínčanov obnovil niekoľko miestností v pravom krídle barónskej kúrie a upravil ich pre potreby tamojšej školy.

Ako v Las Vegas

Nedaleko kúrie baróna Jungenfelda, priam v zákrute cesty sa v tieni obrovských gaštanov nachádza neveľké nákupeň stredisko. Na streche okolo nápisu Las Vegas bli-

kajú ako v kasíne farebné svietielka a z reproduktorov znie hudba Disco Polo Live, ale aj slovenské ľudovky. Vchádzam dnu, kde možno aj niečo zjest'. Ochutnávam pizzu a poškuľujem na satelitný program Eurosport. Po „obede“ zájdem ešte k falstínskemu richtárovi S. Dudasovi. Je nedeľňajšie popoludnie, nuž právom si oddychuje. Ved práca spišských roľníkov nie je ľahká. Tunajší richtár je spokojný so svojimi obyvateľmi. Keď treba, vždy sú ochotní pomôcť v každom obecnom podujatí. Tak bolo o.i. aj počas rekonštrukcie školy, opravy hasičskej zbrojnice, ale aj protipožiarnej vodnej nádrže, ktorá im, žiaľ, celkom nevyšla. - Zle sme ju urobili technologicky - sťažuje sa richtár. - Niekde ostala škára, cez ktorú nám uniká voda. Aj keď prší, máme len meter vody. Keď je zase sucho, hladina vody má len necelých 20 centimetrov. Neviem, ako budeme ďalej postupovať. Dúsfajme, že nedôjde k nejakému veľkému požiaru.

Falstínčanov, tak ako aj obyvateľov iných spišských obcí, čaká ešte kanalizácia. Ako mi povedal richtár, predvída sa až v

budúcom roku. Mala by to byť tzv. filtrová kanalizácia, ktorá nie je podľa richtára pre prostredie o nič výhodnejšia, zato je oveľa nákladnejšia. Totiž Falstínčania si budú musieť sami vymieňať kanalizačné filtre. Takéto riešenie je pre nich nepriateľné.

Falstín, ako sme už na začiatku uviedli, sa nachádza na kopci s pekným vyhľadom na budúcu vodnú nadrž. Podnikaví, a pritom predvídaví návštěvníci tejto spišskej obce už dávno zistili, že Falstín by pre nich mohol byť druhým Las Vegas. Preto nečudo, že v časti chotára zvanom na Rovinke, vznikla už nová ulička, kde sa usadili lekári, inžinieri a právnički z nedalekých mestiešiek. Od jari tohto roka sa na inom mieste kopca, zvanom Na polianke, buduje päť nových, štylizovaných vil. Ako sa dozvedám, ich investormi sú riadiťelia nedeckej priehradky. Zatial Falstínčania len neveľmi radi predávajú svoju zem. Vraj podľa stáročinných predstáv, a nielen podľa nich, je zem nadľa jediným bohatstvom, a dáva istotu životu. Dáva chlieb nás každodenný...

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

KRÁTKO Z ORAVY

V tomto roku sa traja z našich krajanov dožívajú 65 rokov. Sú to: Silvester Smrečák z Malej Lipnice (nar. 30.1.1931), Ján Švientek (nar. 31.3. 1931) a Jozef Šmiech (nar. 21.8.1931) obaja z Pekelníka.

19. apríla t.r. sa dožil 70 rokov predsedu MS SSP v Harkabuze Roman Rapáč. Našim jubilantom srdečne blahoželáme.

V máji sa rozbehli práce na výstavbe novej základnej školy č.2 v Podvlku, o čom sme už informovali v minulosti. Práce, ktoré vedie T. Sarniak z Gminného úradu v Jablonke vykonáva 12-členná skupina stavbárov z Podvlka, Dolnej a Hornej Zubrince a Jablon-

ky. Ako sme sa dozvedeli, zatiaľ nie sú problémy s dodávkami stavebného materiálu, takže stavba rastie ako z vody. Na jej rýchle ukončenie už netreplivo čakajú žiaci a učitelia, pracujúci doteraz v tăžkých pomienkach.

V tomto roku si pripomíname 45. výročie založenia Lycéa v Jablonke, ktorého brány sa po prvýkrát otvorili pre krajanských študentov Oravy a Spiša v septembri 1951.

„Červený kohút“, zase úradoval na Orave. 17. mája t.r. po 19. hod. večer vypukol u Gaveldovcov vo Veľkej Lipnici požiar - zrejme od elektrickej inštalácie. Požiarnici, ktorí boli na mieste veľmi rýchlo, našťastie zabránili väčším stratám. Napriek tomu sa škody od-

hadujú na niekoľko desiatok miliónov starých zlotted. Budeme opatrní, najmä počas letných horúcich dní.

V dňoch 24. až 26. mája zorganizovali rádové sestry Albertíny z Veľkej Lipnice výlet pre žiačky zo 7.a 8. ročníka miestnej ZŠ výlet do Sanktuária sv. Alberta v Krakove.

27 rokov už uplynulo od chvíle, keď si povedali áno manželia Genovéva a Eduard Prilinskí z Podvlka (svadbu mali 20. júla 1969), známi členovia divadelného súboru Ondrejko. Venujú práci v divadle celé svoje srdce. Srdečne blahoželáme a prajeme ešte veľa ďalších spoločných rokov.

Zhorenisko vo Veľkej Lipnici

Na stavenisku školy č. 2 v Podvlni

Chlebom a soľou vitali Tribšania kardinála F. Macharského

Sprievod cez obec ku kostolu

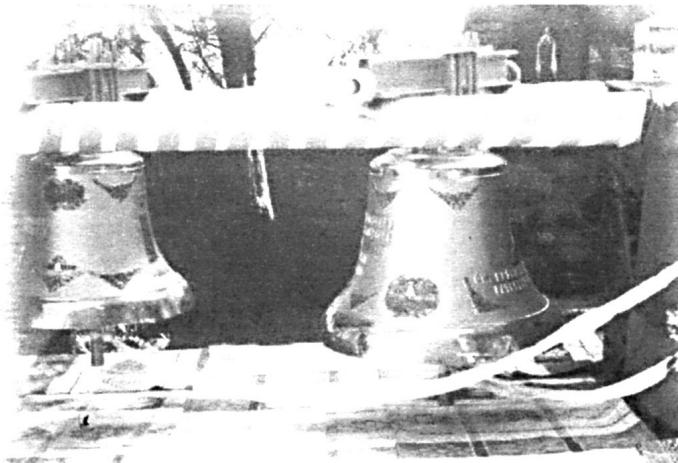
NOVÉ ZVONY V TRIBŠI

V každej dedine na Spiši a Orave sa venuje veľká starostlivosť o miestne svätoštiny. Nie je tomu ináč ani v Tribši na Spiši, kde tamojší veriaci majú až dva kostoly. Jeden - pamiatkový, drevený a druhý mladší, murovaný. Oba sú zasvätené sv. Alžbete uhorskej. Asi v rámci spomínanej starostlivosťi sa Tribšania rozhodli vymeniť staré zvony na nové. Prinútila ich k tomu navyše zhoršujúca sa statika veže, ktorú bolo treba odľahčiť a zvony umiestniť na inej voľnostojacej veži. Všetci sa zhodli v názore, že pre tento cieľ postavia vežu kovovú.

Od slova k činom

Farský výbor sa okamžite pustil zháňať finančné prostriedky, o.i. za pomoc zbierky. Zároveň sa obrátil o pomoc na krajanov v zámori. Tí ochotne prispeli - zozbierali úctyhodnú sumu - 7.260 dolárov. Osem tisíc zlých získali Tribšania z predaja farského dreva. K najväčším darcom peňazí na zvony patria: Jozef Bizub, Julián Vaksmanský, Pavol a František Surmovci, Andrej Šoltýs a ďalší.

Nové tribšské zvony

Ako sa však ukázalo, bolo to málo. - *V septembri minulého roka - spomína Jozef Matanog - sme mali možnosť vidieť projekt budúcej veže. Mala byť celá zo železa. Navrhhol ju T. Jędrzyk z Nového Targu. Všetko by bolo v poriadku, keby nie vysoké náklady. Vysvitlo, že nás to bude stáť 120 tisíc zlých, a to sme si už nemohli dovoliť.*

V takejto situácii bolo treba nájsť iné riešenie. Nakoniec sa výbor uznesol, že kúpi nové zvony a opraví starú kostolnú vežu.

Obnovená veža a nové zvony

Celková oprava veže stala Tribšanov 12 tisíc zlých, ako nám povedal V. Gogoľa, richtár a člen farského výboru. Ešte v tomto roku chcú priestory pri nej vyložiť kamennými kvádrami. Hlavné je však to, že kúpili dva mosadzné zvony vyhotovené v znamej lejárnii A.W. Felczyských v Gliwiciach. Za nové zvony zaplatili Tribšania 78 miliónov zlých, kým staré zvony, ako sme sa neoficiálne dozvedeli, sú v ktoromsi múzeu na Sliezku. Nové zvony priviezli do obce koncom mája. Zároveň sa začali prípravy na ich vysviacku.

Vysviacka zvonov

V piatok 31. mája bol Tribš ozdobený, vyzametaný a uprataný, ako v najväčší sviatok. Ani nečudo, veď na vysviacku nových zvonov mal príť sám krakovský metropolita, kardinál Franciszek Macharski. Na tribškom moste dôstojného hosta uvítali čiernochorský farár H. Kasztelan, mogilský opát J. Stožek a pred kostolom pri slávnostne vyzdobenej bráne zástupy Tribšanov. Pri kostole na špeciálnom drevenom pódiu boli uložené zvony. Väčší má hmotnosť 260 kilogramov a volá sa sv. Alžbeta uhorská (patrónka Tribša), kým menší sa volá Mária a váži 180 kilogramov. Na oboch zvnoch vidno nápis: Bolesław Kozyra, cysters, diekkan diekanatu XII z Bialki Tatrzanskiej. Práve tento nápis vzbudil medzi Tribšanmi nespokojnosť.

- Pre nás tento nápis znamená, že nám zvony uhradil náš farár. Čo nie je pravdou. Neviem teda, či v budúcnosti sa nám podarí uskutočniť nejakú zbierku. Ľudia sa cítia urazení - počujem pred kostolom.

Ked' kardinál F. Macharski posvätil zvony, začala sa slávnostná svätá omša. Onedlho budú nové zvony umiestnené na kostolnej veži spolu s tretím starým zvonom, ktorý sa volá sv. Jozef. Jeho fundátorom bol v medzivojnoveom období tribšský rodák Jozef Bizub.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

Cesta do dediny. Akože ináč - na koči

Čestní hostia na tribúne

Prísaha jablonských požiarnikov

JUBILEUM JABLONSKÝCH POŽIARNIKOV

Požiarnici. Aké obyčajné slovo, zdalo by sa. A koľko znamená pre nás všetkých. Obdivujeme pekné, slávostné uniformy, keď defiluje ich dychovka, zbrojnice sú v každej obci akýmsi centrom spoločenského diania, pretože sa v nich často konajú o.i. zábavy, svadby a podobne. Mimovoľne sa otáčame aj za typicky kvílivým zvukom sirény požiarneho auta a rozmyšľame, kde zase uháňajú zachraňovať majetok, ba často aj ľudské životy. Radi chodíme na súťaže, či prehliadky požiarnikov, kde obdivujeme ich rýchlosť, presnosť a dokonalé zvládnutie úloh v cvičných podmienkach. Naopak, v duchu všetci dúfame, že nebudú musieť zasahovať práve u nás. Na stránkach Života tiež prinášame informácie o požiarnikoch, ich starostiah i radostiach. Teraz chceme napísať o oslave 75. výročia vzniku požiarneho zboru v Jablonke a posvätenia jeho zástavy, ktorá sa konala 3. mája t.r.

- Túto oslavu sme pripravovali veľmi dlho. Cheli sme, aby mala náležitú úroveň, vedľ 75 rokov existencie nášho zboru si to iste zaslúži - hovorí Ján Kuczkowicz, veliteľ požiarnikov

v Jablonke. - *V obci máme totiž mnoho obdivovateľov, o.i. aj podnikateľov, našich priaznivcov, ktorí sa snažili, aby všetko prebehlo tak, ako má. Chcem podakovať za finančnú pomoc o.i. Antonimu Karlakovi, majiteľovi firmy KARTEX z Jablonky, ako aj vedeniu Družstevnej banky v Jablonke, Magdalene Dziubekovej, obyvateľom Jablonky i našim rodákom v Chicagu, za ich finančné prostriedky, ktoré nám umožnili zabezpečiť oslavu.*

Veľká sláva sa začala nástupom miestnej požiarnej jednotky pri zbrojnici v Jablonke, kde sa sústredili aj pozvaní hostia i požiarnici z celej gminy. Boli tu o.i. Zubričania i Lipničania, požiarnici z Chyžného, Oravky i z Podvlnky, ktorí prišli pozdraviť svojich kollegov. Sprievod prešiel cez celú obec ku stolu, pred ktorým bola pripravená slávnostne vyzdobená tribúna, očakávajúca čestných hostí. Medzi nimi boli: Julian Stopka, vojt jablonskej gminy; Maria Matusiaková, predsedníčka jablonských požiarnikov; predseda gminnej rady Antoni Wontorczyk; Bogdan Leśniakiewicz, oblastný veliteľ požiarnych zbo-

rov v Nowom Sączu; kňaz Władysław Pilarczyk z Krakova a kňaz Florián Kosek, ktorý štandardu posvätil. Pri tejto príležitosti sa konala aj slávostná omša. Nasledovala prísaha jablonských požiarnikov a odovzdanie Zlatého odznaku za zásluhy pre požiarne jednotku. Krátky príhovor o jubileu a histórii požiarnej jednotky v Jablonke prednesol jej veliteľ, Ján Kuczkowicz.

Za taktov jablonskej dychovky, oravskej kapely Haniaczykovicov a tanca skupiny Małe Podhale sa všetci presunuli späť ku zbrojnici, kde bol už pripravený chutný obed. Sprievod a celú slávnosť sledovali stovky divákov, lemujúcich cestu po celej jej dĺžke. Videli o.i. aj súťaž mladých požiarnických nádejí. Neskor sa v parku 1000-ročia konala ľudová veselica, ktorá trvala až do pozdných nočných hodín. Požiarnici a ich hostia zase debatovali v miestnej zbrojnici, kde im vyhrala kapela Małego Podhalia.

Požiarnici ešte raz dokázali, že im nie je cudzia ani zábava, ktorú si po svojej ľažkej práci veru zaslúžia. Tešili sa, že sa im ich 75. výročie podarilo dôstojne osláviť, čoho dôkazom boli aj mnohé pochvalné slová od oficiálnych hostí.

Text: PETER KOLLÁRIK

Foto: ANDRZEJ RUTKOWSKI

Slávostný sprievod cez Jablonku

Požiarnický dorast v akcii. Foto: ..Rutkowski

Ministri I. Hudec a W. Janas si vymieňajú podpísané dokumenty

Minister I. Hudec a veľvyslanec M. Servátko počas koktailu

SLOVENSKO NA VARŠAVSKOM VEĽTRHU

Vo Varšave sa v dňoch 15.-19. mája konal 41. medzinárodný knižný veľtrh, ktorého sa zúčastnilo 760 vystavovateľov z 25 krajín. Medzi nimi boli už tradične vystavovatelia zo Slovenska, ktoré v tomto roku bolo čestným hostom veľtrhu.

V mene prezidenta PR veľtrh otvoril Marek Siwiec za účasti podpredsedu vlády Grzegorza Kołodku, námestníka ministra kultúry a umenia PR Wacława Jana, prezidenta Varšavy Marcina Święcického a ďalších osobností. Na otvorení bol prítomný aj minister kultúry SR Ivan Hudec s generálnym riaditeľom sekcie umenia Jozefom Gerbócom, hovorkyňou MK Martou Podhradskou a šefom sekretariátu MK Pavlom Dinkom, ako aj veľvyslanec SR Marián Servátk a ďalší.

Počas pobytu vo Varšave Ivan Hudec podpísal vykonávací protokol o vzájomnej kultúrnej spolupráci oboch krajín na roky 1996-1998, ktorý o.i. predvída rad konkrétnych projektov a aktivít, vtom aj výmenu súborov, literárnych tvorcov, umelcov a odborníkov, organizovanie výstav venovaných druhej krajine, podporu bezprostrednej spolupráce medzi tvorivými zväzmi

a organizáciami kultúry miestnych samospráv, vydávanie diel z literatúry druhého štátu a pod.

Treba zvlášť zdôrazniť, že v protokole je niekoľko článkov, ktoré sa vzťahujú priamo na našu národnostnú menšinu. Jeden z nich o.i. nastoluje „vzájomnú ochranu kultúrneho dedičstva slovenskej národnosti v Poľsku a poľskej národnosti na Slovensku“. V ďalšom článku zmluvy sa zase hovorí, že „obe strany vytvoria podmienky pre vzájomnú výmenu odborníkov v oblasti folklóru, divadla a výtvarných umení, ako aj pre posielanie a prijímanie speváckych súborov za účelom ozivenia kultúrnej aktivity Slovákov v Poľsku a Poliakov na Slovensku“. Konečne sa budeme mať na čo odvolať.

Pri príležitosti návštevy ministra I. Hudeca vo Varšave, veľvyslanec SR M. Servátk usporiadal vo svojej rezidencii koktail, na ktorom boli prítomní o.i. námestníci ministra kultúry a umenia PR T. Polak a W. Janas, poslanci Sejmu, novinári a ďalší predstaviteľia politického a kultúrneho života. Z nášho Spolku sa podujatia zúčastnili predsedu ÚV J. Čongva, tajomník ÚV L. Molitor a šéfredaktor Života J. Šternoga, ktorí sa tak

mohli stretnúť s ministrom I. Hudecom a pozvávať o našich krajanských záležitostach. Vráťme sa však k varšavskému veľtrhu. Slovensko ako čestný host tohto podujatia malo k dispozícii veľkú sálu J. Korczaka, v ktorej svoju najnovšiu knižnú produkciu predstavilo ok. 50 slovenských vydavateľstiev - spolu vyše 650 kníh. Vzbudili veľký záujem návštěníkov, ktorí si tam okrem kníh prichádzali pozrieť aj peknú výstavu knižných ilustrácií slovenských a poľských laureátov Bienále ilustrácií Bratislava a popočúvať rezké rytmus známenej ľudovej kapely bratov Muchovcov, ktorí na veľtrhu každý deň vyhrali. Popri veľtrhu sa v týchto dňoch konal vo Varšave celý rad ďalších slovenských podujati. Medzi ním v Slovenskom inštitúte jeho riaditeľ J. Budziňák otvoril zaujímavú výstavu Slovensko v albumových publikáciach a v Paláci kultúry a vedy veľký záujem vzbudila prezentácia ľudových umeleckých výrobkov.

Slovensku sa počas veľtrhu dostala ešte jedna pocta. Počas koncertu pre zahraničných vystavovateľov prezident mesta M. Święcicki odovzdal najzaslúžilejším z nich osobitné medaily, vyrazené k 400. výročiu Varšavy ako hlavného mesta. Z 9 vyznamenaní dve pripadli Slovensku. Dostali ich: vydavateľstvo Slovenský spisovateľ a básnik a prekladateľ PhDr. Jozef Gerbó.

J. S.

Krajanské stretnutie s ministrom I. Hudecom

Slovenská expozícia na varšavskom knižnom veľtrhu

Belania na čele sprievodu v Łącku...

... a počas koncertu

DNI KVITNÚCICH JABLONÍ

Łącko - nevel'ké mestečko a gminné stredisko v blízkosti Starého Sącza, bolo nedávno dejiskom pekného kultúrneho podujatia - Dni kvitnúcich jabloní, ktorého sa zúčastnila aj mládežnícka dychovka z Novej Belej pod vedením kapelníka Emila Cervasa.

Za lepšiu úrodu

Naši krajania, najmä na Spiši, poznajú Łącko a okolie ako oblasť pestovania jabĺk. Do našich obcí najmä v jesennom a zimnom období často prichádzajú autá naložené chutnými jablčkami. Aby sa Łąckovským záhradníkom dobre darilo a jablone priniesli bohatú úrodu, každý rok na jar organizujú v tomto mestečku spomínané Dni kvitnúcich jabloní. Tohoročné podujatie - už 47. ročník sa uskutočnil 11.-12. mája.

Slávnosť sa začala na tamojšom námestí, kde sa sústredili dychové orchestre z Ochotnice Dolnej, Łącka, Starého Sącza, Nawojowej, no a naša z Novej Belej. Po úvodnom prejave a krátkej prezentácii, všetky dychovky „odmašťovali“ do miestneho am-

fiteátra v Ježovej, kde sa začala oblastná prehliadka dychových orchestrov.

Ako prvých konferenciér A. Krupczyński uviedol práve Belianov. Naši mladí, vlastne len začínajúci dychovkári sa početnému publiku predstavili štyrmi ľudovými pesničkami - Boleráz, boleráz; Na briezu riečky; Dolina, dolina a valčíkom Nová Belá, ktorý upravil sám kapelník E. Cervas. Treba podotknúť, že beliansky program vyznel veľmi pekne, tým viac, že ho obohatili spevom žiačky slovenskej školy - E. Gronková, D. Cervasová a D. Šoltýsová.

Dychový maratón

Po vystúpení našich, sa na scéne amfiteátra predstavovali ďalšie orchestre. Jeden z nich, zo Starého Sącza, mal vo svojom repertoári taktiež slovenskú skladbu - polku. Na záver tohto hudobného maratónu, ktorý trval niekoľko hodín, vystúpila domáca dychovka z Łącka, pôsobiaca pri miestnom gminnom kultúrnom stredisku. Poznamenajme, že v tomto roku táto dychovka oslavuje 60. výročie svojho vzniku.

Všetky vystúpenia pozorne sledovala súťažná porota. Kým skončila svoju prácu, na scéne odmeňovali víťazov kajakových pretekov školskej mládeže. Jednu z odmienej, čo

chceme zvlášť zdôrazniť, získal Krištof Biros z TJ Muraň z Jurgova, ktorý suverenne zvíťazil v kategórii starších žiakov.

Po odovzdaní cien mládeži nasledovalo dlho očakávané vyhlásenie výsledkov łąckovskej prehliadky dychoviek. Podľa rozhodnutia poroty na júlovú vojvodskú prehliadku postúpili dychové orchestre z Ochotnice Dolnej, Starého Sącza, Łącka a Nawojowej. Žiaľ, naša mládežnícka dychovka nepostúpila. Možno aj preto, že súťažila s orchestrami, v ktorých hrali dospelí, skúsení muzikanti. Verme, že časom aj naši mladí hudobníci postúpia a získajú ešte nejeden pohár. Musia však ešte veľa cvičiť. Držme im palce.

Okrem prehliadky dychových orchestrov organizátori Dni kvitnúcich jabloní pripravili pre divákov rad ďalších podujatí. Spomeňme trebárs vystúpenia regionálnych folklórnych skupín a známeho súboru Kriváň zo Zakopaného, koncert K. Giżowskej, J. Rózyckého, B. Smoleňa L. Stawského v revere Disco Polo Show.

Nuž bohatý kultúrny program hádam poteší matku prírodu, a v jeseni si budeme môcť opäť pochutnať na ovocí z Łącka, ale aj na známej tamojšej slivovici.

Text a foto: JOZEF PIVOVARČÍK

KRÁTKO Z ORAVY

18. augusta sa úctyhodného veku 95. rokov rokov dožíva jeden zo spoluzakladateľov Spolku, výborný človek, František Mšal z Hornej Zubrici. Pánovi Františkovi prajeme veľa zdravia a radosti z ďalších slnečných dní.

Skončilo sa prvé kolo školskej futbalovej ligy žiakov ZŠ z jablonskej gminy. Súperili 5-členné mužstvá (ročníky narodenia 1981 a mladší), zo škôl v Jablonke, Malej Lipnici,

Dolnej a Hornej Zubrici, Chyžnom a v Podvuku. Poradie súťaže, ktorú zorganizoval prof. Jozef Machaj v spolupráci s Gminným úradom v Jablonke je nasledovné: 1. ZŠ č.3 v Malej Lipnici (10 b, 22:1); 2. ZŠ č.2 v Hornej Zubrici; 3. ZŠ č.1 v Jablonke; 4. ZŠ č.1 v Dolnej Zubrici; 5. ZŠ v Chyžnom; 6. ZŠ č.2 v Podvuku.

V Malej Lipnici budujú prístavbu požiarnej zbrojnice. Časť stavebného materiálu a dreva požiarnikom venoval miestny urbár, ďalšie finančie a prácu dávajú sami

občania a hlavne šoltýšska rada. Po ukončení výstavby získajú Lipníčania moderné prieskody nielen na uskladnenie požiarického zariadenia, ale aj spoločenskú sálu na obecné schôdze, zábavy či svadby a na ďalšie miestnosti.

Pri gminnom úrade v Jablonke vyrastá veľká stavba, ktorá bude slúžiť na garážovanie dopravných prostriedkov, ale aj na uskladnenie rôzneho materiálu, ktorý bol doteraz umiestnený na viacerých miestach.

PETER KOLLÁRIK

Čestní hostia na slávnosti

Vojt J.Smarduch počas zamurovania základného kameňa

NA KREMPAŠSKÉJ STAVBE

V minulom čísle Života sme písali o začatí výstavby novej, veľkej základnej školy v Krempachoch. Od toho momentu uplynuli sotva necelé dva mesiace, keď sa na stavenisku (26.V.1996) uskutočnila slávnosť spojená s posvätením a vmurovaním základného kameňa.

Slávnosť sa začala v miestnom kostole slovensko-poľskou sv. omšou, ktorú odslúžil miestny farár J. Wieczorek spolu s krempašským rodákom J. Grigušom, pôsobiacim v USA, a ďalším pozvaným kňazom. Po božnosti sa popri miestnych obyvateľoch zúčastnili viacerí hostia: nowosądzský vicevojvoda J. Rogowski, novotarský vojt J. Smarduch a jeho zástupca S. Széliga, predsedu gminnej rady v N.Targu S. Makowski, vedúci delegatúry Kuratória osvety a výchovy v N.Targu A. Mendyka s vizitátorom W. Midrom, podpredseda i tajomník ÚV nášho Spolku D. Surma a L. Molitoris, šéfredaktor Života J. Špernoga, projektantka stavby A. Krzyszyniaková z Krakova a ďalší.

Po omši sa zhromaždení spolu s pochádzajúcimi požiarnikmi a vyhľávajúcou dy-

chovkou pobrali na stavenisko, kde po kračovala druhá časť slávnosti. Otvorila ju riaditeľka miestnej základnej školy B. Paluchová s krempašským richtárom J. Kalatom, ktorý krátko oboznámil s historiou i priebehom výstavby a podčakoval všetkým za pomoc, aby sa toto veľké stavebné dielo v obci mohlo začať. Zhromaždeným sa potom prihovoril vicevojvoda J. Rogowski, ktorý o.i. vyjadril Krempašanom uznanie za ich iniciatívlosť a uistil ich o svojej podpore. Vojt novotarskej gminy J. Smarduch zdôraznil, že stavba je na pomery gminy veľmi nákladná (ok. 60 - 70 mld st. zl.) a môže sa tiahnuť niekoľko rokov. Napriek tomu, nakol'ko to gminný rozpočet dovolí, sa vynasnaží zabezpečiť prostriedky na výstavbu, aby mohla byť čo najskôr dokončená.

Nasledoval hlavný bod slávnosti. Riaditeľka školy B. Paluchová prečítala text základacieho aktu školy, ktorý - po zapečatení v osobitnej kovovej trubici - čestní hostia vmurovali do steny budovy. A tá za posledné dva mesiace už pekne vyrástla do výšky. Práve teraz si účastníci mohli stavenisko dôkladne poprezeráť. Už bolo vidno, aký kolos Krempašania budujú. A predsa pri škole má byť aj veľká telocvičňa, lepšie povedané športová hala, ktorú budú stavať neskôr.

Krempašské podujatie zavŕšili kultúrno-

Riaditeľka ZŠ B. Paluchová a richtár J. Kalata počas otvorenia slávnosti

zábavný program v obecnom kultúrnom dome, v ktorom sa peknými spevmi a recitáciami v slovenčine a polštine predstavili žiaci základnej školy pod vedením učiteľa J. Pierzgu. Diváci si mohli pozrieť i pekné vystúpenie folklórneho súboru Zelený javor s jeho vedúcou M. Wněkovou, no a samozrejme koncert miestnej dychovky pod taktovkou J. Kalatu. Milé posedenie trvalo dlho.

Text a foto: J.Š.

Krempašská dychovka na čele sprievodu cez obec

Vystúpenie školskej mládeže v kultúrnom dome

Mladé Lipničanky v Londýne

Ako sme informovali už v májovom čísle Života, štyri študentky 1. ročníka Technického lycea vo Veľkej Lipnici sa v marci t.r. zúčastnili niekoľkodňovej konferencie v Londýne, venovanej otázkam ochrany zdravia mladých ľudí, boju proti drogám, násiliu a ďalším problémom trápiacim súčasný svet. Podujatie bolo zorganizované vďaka Medzinárodnému centru mládeže THIMUN. Zašli sme preto za nimi, aby nám porozprávali o zážitkoch, ktoré si priniesli z tejto nevšednej cesty do Veľkej Británie.

- Učíme sa anglický jazyk, a preto nás veľmi zaujíma všetko, čo sa môžeme dozvedieť pri jeho osvojovaní si, - hovorí Agnieszka Kubacká. - Veľa nám v tomto pomáha aj rozprávanie nášho učiteľa, anglického lektora z Walesu - Paula Thomasa, hlavného iniciátora našej účasti na konferencii.

- Londýn nás privítal typickým anglickým počasím. Bolo zamračené, popŕhalo, chýbala len hmla - pokračuje Monika Karláková. - Nás však zaujímalo len to, čím sa budeme počas našej návštevy zaoberať, a kde všade sa dostaneme, aby sme o tom mohli doma porozprávať. Ved' sotva sa na podobnú cestu ešte raz dostaneme, aj keď by sme veľmi chceli. Ubytovali nás v peknom prostredí nedaleko Londýna, v škole Highbury. Tu sme boli vlastne tri dni, počas ktorých sme sa zúčastňovali prednášok na medzinárodnej študentskej konferencii.

- Každá z nás - vysvetľuje Agnieszka Adamczyková - mala vopred pripravené témy, ktoré sme potom v jednotlivých pracovných skupinách prednášali. Všetkých 300 študentov z rôznych krajín bolo totiž rozdených do viacerých oddelení, podľa zvolených tém. Magda Michalčzyková hovorila napríklad na tému: Užívanie drog a s tým súvisiace problémy mladistvých. Ja som mala prednášku na tému: Eutanázia a ľudské práva v Číne, a Agnieszka Kubacká referovala o Obchode so zbraňami a boji proti organizovanému zločinu.

Tu som ich prerusil, pretože mi nedalo nespýtat sa, ako sa ony, 15-ročné dievčatá, dostali k tak neobvyklým tématom, podľa mňa náročným aj pre dospelých? Prečo ich zaujala napríklad eutanázia, čo vôbec vedia o takej ďalekej krajine akou je Čína, a vôbec o ľudských právach tam, alebo o zločinnosti a boji proti nej? Myslel som si, že mladí ľudia v ich veku majú oveľa „prízemnejšie“ problémy, ako napríklad; Či a kedy pôjdem na diskotéku? Bude tam Mišo, ktorý sa mi minule tak páčil? Predpokladal som, že ich

Mladé Lipničanky po návrate z Londýna. Zľava: A.Adamczyková, A.Kubacká a M.Karlaková.

zaujímajú skôr mládežnícke skupiny a speváci populárnej hudby, móda a podobne. Nezaskočil som ich však, pretože mi veľmi inteligentne a na úrovni odpovedali, že ich zaujíma, hoci snáď viac ako ich rovesníkov, všetko. Aj to zlé, čo sa v dnešnom svete deje, a chceli by to, podľa svojich sôl a možnosti zmeniť k lepšiemu. Na druhej strane, vôbec im nie sú cudzie ani bežné dievčenské „problémy“ a starosti s tým súvisiace. Chodia do školy tak isto rady, či nerady (najmä pred nejakou písomkou, ako sa mi zverili) ako ich rovesníci a všetci žiaci. Zaujíma ich samozrejme aj diskotéka, móda, zbierajú tiež plagáty spevákov, ale pomáhajú aj doma, teda sú to úplne „normálne“ mladé dievčatá. Aby som však nezabudol, svoje náročné témy spracovávali v spolupráci s profesormi. Vedť to je aj samozrejmé.

Náš ďalší rozhovor sa už točil o tom, čo videli v Londýne a kde všade ešte boli.

- V hlavnom meste Veľkej Británie a Sev. Írska sme si, okrem iného hned všimli, že sa tu jazdí naťavo, videli sme premávať po meste poschodové autobusy, anglických „bobbies“ (policajti), skrátka navštívili sme toho mnoho - hovoria jedna cez druhú. - Boli sme v Toweri, videli sme Big Ben, Buckinghamský palác, sídlo anglickej kráľovnej Alžbety II., ktorá nedávno navštívila aj Poľsko a boli sme aj v slávnom múzeu Madame Tussaud, kde sú voskové figuríny všetkých známych osobností súčasnosti i minulosti. Samozrejme, že sme hned hľadali skupinu Beatles a Elvise Presleyho. Videli sme aj Arnolda Schwarzenegera, Marata, pápeža Jána Pavla II., bývalého poľského prezidenta Lecha Wałęsu a mnoho iných. Boli to ozaj nezabudnuteľné dojmy.

- Po skončení troch dní konferencie sme spolu s P.Thomasom - hovorí Monika -

navštívili jeho rodny Wales. Videli sme krásnu, ešte tak trochu divokú prírodu a mnoho zeleni.

Po návrate do Londýna sa ubytovali u Paulovej známej, študentky Kamily, teda mali možnosť vidieť aj bežný, každodenný život v anglickej rodine. Niekoľko dní, ktoré tu pred návratom domov strávili, využili na ďalšie spoznávanie sa s mestom, jeho pamäti hodnosťami a zaujímavosťami, ktorými ono zaskakuje a prekvapuje svojich návštěvníkov.

- Boli to neopakovateľné dni plné dojmov, ktoré sme si so sebou odnášali - hovorí Agnieszka. Svoj pobyt sme samozrejme využili aj na zdokonaľovanie sa v anglickom jazyku, čo nám veľmi pomôže v našom budúcom štúdiu. Stretili sme množstvo zaujímavých ľudí, videli mnoho vecí, a spoznali sme sa aj so životom obyčajných ľudí, ktorí sú v mnohom do nás podobní, aj keď majú v sebe predsa len čosi typicky svojského, anglického.

- Návrat domov nám ubiehal veľmi rýchlo, a len sme dúfali, že sa sem ešte niekedy vrátíme. Teraz opäť prišli všedné školské povinnosti, strhol nás vŕ na našich každodenných starostí, ale na chvíle strávené v Anglicku budeme ešte dlho spomínať.

Dievčatá ešte chceli našim prostredníctvom podakovať všetkým, ktorí im účasť na Konferencii umožnili, najmä však Gminnému úradu vo Veľkej Lipnici, ktorý hradil finančné náklady spojené s ich cestou.

Na záver by som chcel ešte podotknúť, že sa opäť aj v škole robiť niečo navyše, učiť sa cudzie reči, ved' práve ony nám otvárajú brány do sveta. Nech je to istou inšpiráciou aj pre ďalších, a to nielen pre študentov.

Zhováral sa: PETER KOLLÁRIK

Súťažná porota. Sprava: L. Molitoris, C. Žuffa a J. Špernoga, ako aj D. Surma

Však sme pekné?

RECITAČNÁ SÚŤAŽ ‘96

K najkrajším a najmilším podujatiám nášho Spolku patrí nepochybne Deň slovenskej poézie a prózy, čiže recitačná súťaž, organizovaná už niekoľko desaťročí pre žiakov učiacich sa slovenčinu na základných školách. Uskutočňuje sa spravidla pred koncom školského roka - striedavo na Spiši a Orave.

Tohoročná recitačná súťaž sa konala 5. júna v Základnej škole v Novej Belej a zúčastnilo sa jej 35 žiakov, ktorí zastupovali 9 škôl zo Spiša a Oravy. Belianski hostia pripravili pre nich veľkú sálu školskej telecične, takže bolo dosť miesta nielen pre recitátorov, ale aj pre divákov.

Na rozdiel od predošlých ročníkov súťaže, kedy v programe staršej kategórie žiakov bola jedna povinná báseň, v tomto roku sme od toho upustili, čo podľa mňa súťaž spestrilo, najmä keď ide o výber recitovaných veršov či prednášanej prózy. Možno o tom pouvažovať, ako v súťaži pokračovať v budúcnosti, lebo na druhej strane povinná báseň pomáha objektívnejšie zhodnotiť súťažiacich a súčasne ukazuje širokú škálu interpretácie jednej básne.

Zápolenie mladých recitátorov v Novej Belej hodnotila trojčlenná porota, v ktorej bol zastúpený čestný host z Matice slovenskej v Martine Cyril Žuffa, tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Špernoga. Na súťaž sa tiež prišli pozrieť: šéf Delegatúry Kuratória osvety a výchovy v Novom Targu Antoni Mendiaka s vizitátorom Waldemarom Mitrom, riaditeľ Základnej školy v Novej Belej Jan Szenderewicz, predsedu OV SSP na Orave Robert Kulaviak, podpredseda MS SSP v Novej Belej František Brodovský, no a samozrejme učiteľky slovenčiny z jednotlivých škôl, ktoré žiakov pripravovali a na súťaži povzbudzovali.

Súťaž sa začala s malým oneskorením, len čo došiel osobitný autobus, ktorý dovezol účastníkov z Oravy. Otvoril ju a organizačne aj viedol riaditeľ slovenskej školy v N. Belej a podpredseda UV SSP Dominik Surma, ktorý zaželal žiakom veľa úspechov. A tí veru nelenili. Rozdelení do troch kategórií - mladšiu, začiatoknícov a staršiu - pustili sa do boja o čo najlepšie umiestnenie.

Treba zdôrazniť, že súťaž mala všeobecne vysokú úroveň, aj keď medzi jed-

notlivými recitátormi boli značné rozdiely. Až na niekoľko prípadov, keď sa niektorých žiakov zmocnila tréma, čomu sa na podujatiach tohto typu nedá vyhnúť, všetci dokonale ovládali texty. Viacerí ukázali veľmi zaujímavú, diferencovanú interpretáciu recitovaných básni či próz, ktorú porota mohla porovnávať, keďže sa niektoré texty viackrát opakovali. Popri priemerných sme teda videli prednesy dobré, ba až veľmi dobré, s ktorými by naši žiaci iste dobre obstáli aj na recitačných súťažiach na Slovensku.

Tažko povedať, ktorá kategória - mladšia či staršia - bola v tomto roku lepšia. V oboch boli jednotlivci, ktorí vynikli nad priemer, ktorí sa priam hrali so slovami, vcítili sa do textu, ako keby bol opisom ich vlastných zážitkov a takto, osobne, ho aj porozprávali. Tu už bolo vidno značné herecké vlohy, podporené aj vhodnou gestikuláciou. Taktôto sa ukázala v staršej skupine napr. Alžbeta Bednáriková z Novej Belej s veľmi náročným textom Svadobná kytica a najmä „veteránka“ recitačných súťaží, taktiež Belianka Monika Majerčáková, ktorá zvíťazila v staršej kategórii.

V mladšej kategórii sa zvlášť zaskvela znamenitým prednesom Alina Litviaková z Jablonky a Jozef Klukošovský z Krampáčov.

Dobrá recitácia teší najmä učiteľov

A.Brenkusová a U.Stechurová z Veľkej Lipnice

M. Griguš z Krempáč

Najmladšia - P. Chalupková z N. Belej

C. Žuffa a L. Molitoris s D. Surmom odovzdávajú odmeny

ktorým porota musela „prisúdiť“ rovnocenné prvé miesto. Veľké uznanie za peknú recitáciu si v tejto skupine právom zaslúžila najmladšia účastníčka súťaže Paulína Chalupková z Novej Belej, ktorá navštievouje „O“ triedu.

Vítazi súťaže dostali pekné vecné odmeny a slovenské knihy, ktoré hradil Spolok Slovákov v Poľsku. Ale nielen. Aj pán Cyril Žuffa z Matice slovenskej doviezol hodne cien, takže odmeny získali všetci účastníci súťaže. Urobili deťom veľkú radosť. Diskusie, čo kto dostal, prebiehali dokonca aj počas spoločného obeda, ktorý - ako po každej tăžkej práci - všetkým chutil.

Máme teda za sebou ďalší ročník vydarenej recitačnej súťaže, ktorej pekná úroveň je zásluhou nielen nadania žiakov, ale aj ich učiteľov, ktorí spolu na príprave recitácií pracovali a patrí im za to srdečná vdăka. Zdôraznil to na záver aj tajomník ÚV SSP Eudomír Molitoris, ktorý zároveň podľakoval za zdarný priebeh podujatia hostiteľom, žiakom a ich učiteľom a už teraz ich pozval na budúcu súťaž. Dúfame, že sa jej už zúčastnia aj žiaci z ďalších škôl, ktorí v tomto roku chýbali, najmä z Kacvína, Nedece, Čiernej Hory, Malej Lipnice, Dolnej Zubriče a pod.

J. Š.

VÝSLEDKY

Mladšia kategória

1. Alina LITVIAKOVÁ z Jablonky
Jozef KLUKOŠOVSKÝ z Krempáč
2. Margita PALUCHOVÁ a Agata
KRIŠTOFEKOVÁ z Krempáč
Veronika SURMOVÁ z Krempáč
3. Paulína KLUKOŠOVSKÁ z Novej Belej
Kristína ŽIGMUNDOVÁ z Krempáč

Začiatocníci

1. Margita ZBELOVÁ z Chyžného
2. Bartolomej MIŠINEC z Hornej Zubriče
Silvia KOVALČÍKOVÁ z Hornej Zubriče
3. Katarína LATIÁKOVÁ z Chyžného

Staršia kategória

1. Monika MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej
2. Gabriela ZGAMOVÁ z Jablonky
Alžbeta BEDNARČÍKOVÁ z Novej Belej
3. Margita DLUHÁ z Novej Belej
Aldona ZAHOROVÁ z Jablonky

Paulína CHALUPKOVÁ z Novej Belej došla osobitnú cenu ako najmladšia účastníčka súťaže.

Účastníčky súťaže z Jablonky

Bielianski recitátori

Istota je istota - ešte si to zopakujem!

JOZEF FRANTIŠEK KUNIK

SKÚŠKA VERNOSTI

Keby nie tej veľkej suchoty, ani by si človek nepamätal, kedy sa to stalo. Nanič časy udreli vtedy nielen na ľudí, ale aj na statok. Pri chodilo sa - najmä najviac postihnutým vrchárom - hýbať, aby neskapali od hladu. Húfne putovali do západných Čiech. Tam na pohraničí spŕchlo viacej vlahy, mohli vyrobiť dostatok krmu na nastávajúcu zimu. Aj ujčiná Odzganka vypravila ujčeka Tomáša do Čiech, aby zachránil dve krvky. Ukázalo sa, že ujček je ešte súci chlap, lebo o nič menej sena nedoviezol ako Ondrej Chamuľa alebo Martin Žitniak - a to boli chlapi v najlepších rokoch!

Lenže spokojnosť ujčinej Odzgankovej netrvala ani toľko ako babie leto. Onedlho po tom, čo sa chlapi vrátili z Čiech, zavítal do Odzganovie dvora poštár.

„Ujčiná! Poštu máte!” zvestoval cez plot. „Poštu?” zaraz si ujčiná utrela ruky, aby list neumazala. „Vedela som. S blhou sa mi snívalo. A od koho?”

„To budete vedieť, keď ho prečítate! Od kial’si z Čiech. Na ujčeka je adresovaný”. Ujčiná vďačne list prijala a poštára skleničkou počastovala, aby sa neunúval zadarmo.

List - to je vždy zalepené, zapečatené tajomstvo, dráždiace ľudskú zvedavosť. Ani ujčiná Odzganka nebola odchodnejšia od ostatných ľudí. Najprv si list obzrela. Okrajne na obálke boli pozlátené. Páčili sa jej. Aj písma sa jej páčilo. Usúdila, že list napísal múdry človek. Neponáhľala sa ho otvoriť. Nie že by rešpektovala listové tajomstvo, ale preto, že sa ujček Tomáš tak nezadral pri čítaní. Ujčiná lepšie rozumela, keď ujček čítał.

Nuž sprvoti si pohútala, že vyčká, kým sa ujček vráti z hory. Ale list nebol taký ako ostatné, čo dostávali od rodiny a známych. Voňal! Tak rozvoniaval fialkami, že sa z tej vône čosi uchytilo aj na ujčiných rukách. A vtedy hrklo v ujčinej ako v starých ponduskách.

„Ježišmária! Naparfumovaný list môže byť iba od ženy!”

Chytrou list otvorila. Naozaj. Ujčekovi písala žena! A čo horšie - ako ho oslovovala! List bol napísaný po česky. Iba záver „Zdraví, líbá Tvoje Máňa” pochopila. Hned’ ju pochytla zlá predtucha. Že by bol starý pri tom sene v Čechách dačo vyparil? Ešte to by chýbalo!

Práve išla okolo Marka susedovie. Učila sa za krajčíru v meste. Ujčiná ju zavolala do dvora.

„Marka moja, ideš ako na zavolanie. Po viacej zím si chodila do školy. Si mûdnejšia

ako my staré. Nože mi prečítaj tento list. Nerozumiem, čo je v ňom.”

Sotva ho Marka prečítala, očervenela až po koreňky vlasov.

„No?” zviedala ujčiná.

„V liste stojí, akoby tá Máňa bola... Hanbím sa to povedať.”

„Čo?”

„Nuž...”

„Preskočená?”

„Hej.

„Ne... Nevrav!” zajakala sa ujčiná. „A... čo myslíš? Kto ju?”

„Daký Tom.”

„Tom? Také meno som nepočula!”

„Mladí namiesto Tomáša hovoria Tom.”

„Vari to písala dáka mladica?”

Marka prikývla. Podľa písma a výrazových prostriedkov usúdila, že list napísal mladé dievča.

Ujčinej viac nebolo treba. Skríkla na Marku:

„Prac sa mi z očí! My sme boli poctivejšie, ako ste vy! My sme za starými chlapmi nelozili!”

Chudina Marka nevedela, čo si má o ujčinej myslieť. Vybehla z Odzganovie dvora, ani čo by za ňou horelo.

Ujčiná sa vzpriamila na podstení, vysoká a statná ako bohyňa pomsty.

Iná na jej mieste by sa rozbožekala, ona zaťala päste - a hybaj za Zuzou Žitniačkou. Ako na zavolanie - našla u nej aj Katu Chamuľovú.

„Bodaj zdravé ste boli!” pozdravila.

„Aj vy, ujčiná!” odpovedala na pozdrav Zuzu Žitniačka. „A čo dobrého vás pohlo k nám? Sadnite si!”

„Horky moje sedenie! Po rozum som prišla. Porad’te, čo robit!”

Obe ženy nechápavo pozreli na ujčinú.

„A čože?”

„Vari neviete? A či sa tak tvárite?”

„Čo máme vedieť?” opýtala sa Žitniačka, ktorá naozaj nechápala, kde cieli ujčiná Odzganka.

„Aký chýr ide o našich chlapoch! Fuj! Hanbal!”

Ani čo by pod ne podsypala žeravého uhlia.

„Aky? Netrápte nás!”

„Spávali v Čechách s dákou Máňou. A nie bez následkov!”

„Hí!” skríkli ženy. „A kto vám?”

„Počula som. Už je tak.”

Ujčiná si iba teraz sadla a pozorovala ženy, ako ich oťapila. Usudzovala, že to Žitniak s Chamuľom narafíčili na ujčeka. Bývali v Čechách vedno. Čertvie, čo porobili. Oni

zlízali med - a ujčekovi potisli jed.

„Ak je to pravda,” zalomila Žitniačka rukami, „tá nás bude žalovať! Prídeme aj o majetok!”

„Netáraj!” prerušila ju Chamuľka. „Všetkých nemôže žalovať. Iba toho, čo je otcom!”

„A kto je otcom?” ozvala sa sledivo ujčiná.

„Ktože môže byť otcom?” prizvukovala.

„Najskôr padne podozrenie na toho, kto je najmladší, do posteľ najsúcejší.”

„Vari na môjho,” ozvala sa Chamuľka. Ujčiná sa uškrnula.

„Ja som nepovedala. Ty si zagágala.”

„Juj, že sa vám huba neskriví! Ja si svojho poznám! Má dosť paše doma, nemusí sa lakomiť na cudzie!”

Žitniačkin muž bol v stredných rokoch. Rútilo sa podozrenie na neho. No aj ona sa postavila za svojho Martina.

„Ani ja sa nemusím báť o svojho! Aj keď si narobí chut’ inde, naje sa vždy doma!”

Ujčiná vyskočila.

„Stvory božie! Vari len nemyslite, že môj?”

A tá nezbednica Chamuľka rovno do nej:

„A čo by nie! Dajsmisvetie! Odtrhli sa z reťaze a bolo!”

Ujčiná skočila na Katu Chamuľku ani mačka, no územčistá a mocná Žitniačka ju zadržala.

„A čo ste sa prišli k nám biť? Prakte sa! Matrátik je starší od vášho - a na súde mu priznali otcovstvo!”

„Nuž a ty tak? Nehanbíš sa potvárať starého človeka? Aby si vedela: Tvoj to bol! Tvoj!”

„Môj?” Nedala sa Žitniačka. „To by ste museli dokázať!”

„A dokážem! Ty si sama povedala, že si chute robí inde. Nuž ako potom mohol jest’ doma, keď bol v Čechách? Tam sa ti, moja milá, do sýtosti napapkal. Tam! Tak je to! Starému človeku neubližuj! Boh ťa skára!”

S tými slovami sa ujčiná pobrala domov.

Vo dverách špríhla ešte onemenej Žitniačku:

„Hja, sliepka sa mu už prejedla. Kuracinku si našiel!”

Ale sa už aj pratala, lebo Žitniačka šmarila za ňou mliečnik.

Ujčiná bola svätosváte presvedčená, že objavila toho, kto preskočil tú Máňu. A bola aj rozhodnutá, že ujčeka bude ratovať. Ešte tuhšie ako Chamuľka alebo Žitniačka. Ale najprv musí vedieť, na čom je.

Pokojne sa vrátila domov a začala pripravovať prostredie na skúšku vernosti. Opatrila statok, hydinu. Potom čisto, čistučko vyzametala kuchyňu a izbu. Na stôl prestrela vyšívany obrus. Ba aj žlté kvety nechítka, čo bujne rástol v záhradke, dala na stôl do pohárika. Zakúrila, postavila na sporák vodu, vyumývala sa a preobliekla do nedeľných šiat. Aj ujčekovi vytiahla z truhlice sviatočné nohavice a košeľu. Odpravila posteľ a do prostriedku medzi vankúše položila list. O chvíľu voňala fialkami. A nielen vankúše! Akoby celá posteľ

bola hriadkou fialiek.

Potom upražila praženice. Takej voňavej, čo ujček rád: na slaninke, na cibule a výklopenej na hlboký tanier vystlaný smidkami chleba, ktoré vstrebávajú prebytočnú mast' a naostatok zavŕšujú chut'. Taká praženica, zapíjaná kyslou smotanou, ujčeka za mladi neraz rozihrala! Pravda, vtedy mu ju ujčiná pripravovala z lásky. Teraz mala slúžiť ako vábnič.

A ujčekovi - neborákovi - sa ani nesnívalo, čo sa doma na neho chystá. Ukonaný, utrmácaný vošiel do domu. V pitvore odložil pílkou a sekuru a strojil sa do maštale nachovať kravky, nakŕmiť ošípané, pozatvárať sliepky a doniesť vody, dreva a triessok na zakúrenie ráno. Bol ako zabehnutý stroj: každý deň to isté, bez slova, bez odporu. Už veľa rokov - ako prišiel na prístavky k ujčinej. Až tento večer - čuduj sa, svete - bol výnimkou. Prv, ako ujček odišiel z pitvora, ujčiná zavolala:

„Všetko som opatrila! Pod dnu!“

Ujček vošiel. Očiam ani nosu veriť nechcel: a zo stola rozvoniaval ujčekovi najmilšie jedlo.

Zastal prekvapene pri dverách.

„Čože sa ti porobilo?“

„Mne? Nič, Tomík môj. Len či sa tebe nie?“ Schválne na to oslovenie Tomík dala prízvuk, no ujček akoby nepočul, alebo sa len tak tváril. To ujčiná povzbudilo.

„Nečuduj, sa Tomík môj, raz do roka bývajú hody aj v pekle.“

Povedala to takým hlasom, ktorý zároveň blažil aj mrazil.

„A čo máš s tým Tomíkom? Nikdy si ma tak po mene!“

„To je vraj dnes moderné. Mladí na to prišli.“

„Ale my sme už starí. Nepatrí sa!“

„A čoby nie! Starí dakedy tiež vychádzajú na detské roky!“

Ujček stál ako prikovaný. Nechápavo kýval hlavou.

„Neviem, prečo to všetko...“

„Ale pre nič, Tomáško! Pre nič!“ zvrta veľo reč. „Zažiadalo sa mi len vrátiť sa trošku do mladých liet, ked' praženica a smotana robili z teba chlapa.“

Ujček sa uškrnul.

„Hja, to už bolo dávno!“

A mlčky sa obriadil, sadol si k stolu a pustil sa s chuťou do jedla.

„A kol'kože sme už spolu?“ opýtal sa, ked' vyprázdnil smotánku.

„Na Jána minulo štyridsať rokov!“

„Veru... Všeličo sme prezíli...“ zaspominal.

„A ešte prezijeme!“ zarinčalo od ujčinej.

Ujčekovi sa znepáčila jej odpoveď.

„A čo si taká napaprčená?“

Ujčiná zauvažovala. Má ujčekovi zaraz všetko vysoliť? Nie. Ujček si musí vytrpieť svoje. Bude ho pomaly, pomaličky aj drapkať aj hladkať. Pošuchla sa k ujčekovi a objala ho okolo pliec.

„Počula som, že sú Češkyne pekné ženy!“ Ujčekovi dobre padla jej prítulnosť.

„Každá žena, ked' je mladá, je pekná. Ani my sme neboli takí ako teraz. Robotou a starosťami sme si krásu ošúchali.“

Ujčina nepobadala na ujčekovi, že by sa mu Češkyne páčili. Preto ďalej zabýdala.

„Vraj sa tam obšmietala okolo vás dákma mladica.“

Ujček sa len poušrial.

„Prosím ťa! Mladica - a okolo nás! Čo by mala zo starých zrobenných chlapov!“

„No, no, viete si vy poradiť, aby ste boli súci!“

„Ty si vari myslíš, že by som ja? Čo sa z rozumu hýbeš a či čo?!“

Ujčiná už mala na jazyku, že tá Máňa darimo nepísala. No zahryzla si do krajička, aby ju nepokúšal. Ešte nevedela, na čom je: či sa ujček len pretvára - a či myslí vážne.

„S tebou ani z voza, ani na voz!“ napaprčila sa. „Ideme spať!“

A zrazu sa začala pred ujčekom vyzliekať, čo nikdy nerobievala.

„Ale nepopravila si mi,“ ukázal ujček na lavicu, kde spával.

„Lahneš si ku mne. Na postel!“

Ujček ujčinej vždy robil po vôle, nikdy jej nič neodoprel. Vo všetkom ju počúvol. Keby bol mladší - už by ležal na posteli. Ale teraz mu bolo ľažko. Pretažko. Ani čo by ho ujčina na škripec ľahala. V takom zúfalstve sa ocitol. Nechápal, čo sa ujčinej robi, prečo toľko narážala na veci, o ktorých nikdy nehovorievali. Ked' ich navštívilo pokušenie, vždy ho obaja mlčky privítali.

„Čo sa ošívava! Lahni si!“ poručila a suchla sa ku stene, aby ujček mal dosť miesta.

Ujček si vari nikdy nelíhal do manželskej posteple s takým strachom ako teraz.

„Nič necítis?“ štuhla ho ujčina pod rebro.

„A čo by som mal cítiť?“

„Fialky.“

„Ozaj! Všetko vonia fialkami.“

Ujčiná flôchla na ujčeka.

„Nič ti nepripomínajú?“

„Ba! Pamätáš, ked' sme ich raz spolu trhali - habol som do psovského!“

Ujčiná takú odpovedeň nečakala. Už nemohla udržať jazyk.

„A toto je čo?“

Habla medzi vankúše a hodila pred ujčeka list.

„Na! Tu máš! Tebe patrí!“

Ujček vzal list do trasťavých rúk. Na obálke prečítał svoje meno. Hej, jemu patrí. Pomaľy ho prečítał. Nebolo badať na jeho tvári, že by ho ovial láskou a spomienkami.

„To je klamstvo!“ hodil list. „Ja nepoznám nijakú Máňu!“

„Odprisaháš?“

„Odprisahám!“

„Tak pod!“ ujčina rezko vyskočila z posteple. „Uvidím, či budeš taký smelý aj pred tvárou božou!“

Chytrou sa obliekli a hybaj s chudákom ujčekom poza dedinu na križne cesty ku kaplnke. Tam sa ujček hodil na kolená pred sochou Ježiša a začal v zúfalstve odrieckať modlitbu všetkých prístavkov:

„Oh, panebože! Bol si prenasledovaný, opľuvaný, ale to všetko je nič. Prístavkom si nikdy nebol!“

Ujčinú nepohli ujčekove slová o tvrdom prístavkovskom chlebiku.

„Čo to táraš?“ zahriakla ho. „A tam nekľač! Ten stojí za chlapov! Sem si kľakni! Táto stojí za ženy!“

A potiahla ujčeka pred sochu Márie. Ked' ju ujček počúvol, pustila sa hned' do predriekavania prísahy:

„Ja, tu prítomný Tomáš Odzgan, ktorého rodičia v bázni božej vychovali a Trtuliakovci ako poriadneho na prístavky vzali, prisahám, že tu prítomnej Anči Odzganovej, rodenej Trtuliakovej, som bol vždy verný, nikdy som sa nepopásal na cudzej paši, ani som nič nemal s tou Češkyňou. Akže som vyrieckol čo len jedno krivé slovo, nech tu hned' onemiem!“

Teraz ujčiná čakala na záhrak. Onemie? Hussia koža jej naskočila, ked' si pomysela, že by ho mala takého nemého do smrti opatrosť. Po prstoch sa nedá ani povadiť. Kto jej povie: Anča moja, navorže mi číru! Jaj, nemala, nemala ho vohnať do takej kliatby! Bojazlivu opáčila, či naozaj onemel:

„Tomáško!“

„Čo ešte“ utrápene zamrmal ujček.

Neonemel! Chvalabohu! - zajasala a hned' dodala:

„Už nedovolím, aby ti nactiutřhal! Vlasy im vyšklbem!“

„A komu?“

„Chamuľke. A Žitniačke! Tá povedala, že si tú Máňu ty...“

„Ako len mohla, zahorekoval ujček a čakal, čo bude ďalej. No ujčiná bola už ako čistý, čistučký med. Pomohla mu vstať. Chytila ho pod pazuchu ako voľákedy a cestou domov mu všetko vyzorávala.

Ráno pribehol do Odzganov Žitniak. Celý červený a napaprčený. Spustil dorovna:

„Čo ste natárali mojej žene?!“ osopil sa na ujčinú. „Celú noc robila so mnou třízniciu, že som vylihol s dákou Máňou!“

„Niekto len musel vylihovať,“ nedala sa ujčiná, „ked' toto prišlo!“ a podala list Žitniakovi.

Len čo ho prečítał, začal sa smiať.

„List nepatrí ujčekovi! Kdeže! To sa mladý Tomáš Odzganov spod Hôrky zapletol s dákou Češkyňou a tá mu vo veršoch vypisuje!“

Zrazu všetkým odľahlo.

Ujčiná ešte v tú hodinu zaniesla list poštárovci.

„Druhý raz sa lepšie presvedč, komu list patrí!“ povedala mu. „Doruč ho tomu, kto preskočil! Či môj preskočil, anciáša tvojho?!“

(Z knihy Vrchári - betári, Osveta 1974)

K JUBILEU FRANTIŠKA CHALUPKU

Každý z nás prežíva vo svojom živote radosť i starosti, vážne i veselé chvíle, menšie či väčšie jubileá. Prednedávnom (26. mája t.r.) jedno zo svojich jubileí - 76. narodeniny - oslavil v rodinnom kruhu náš zaslúžený krajský činitleľ a aktivista, František Chalupka z Novej Belej.

Narodil sa 25.V.1920 v roľníckej rodine Tekly a Hieronyma Chalupkovcov. Vyrostal v slovenskom prostredí, vychovávaný v láske k rodnej reči a hrdosti na svoj slovenský pôvod. Aj to spôsobilo, že ked' sa po vojne začalo organizovať krajské hnutie, mladý František sa doň okamžite zapojil a patril k spoluzakladateľom Miestnej skupiny Spolku Čechov a Slovákov v Novej Belej. Zvlášť sa venoval folklóru a isty čas viedol krajský folklórny súbor v rodnej obci. V tom čase aj aj oženil s krajkou Máriou Rajčiakovou, s ktorou spolu vychovali, samozrejme na dobrých Slovákov, 4 deti - dcéry Annu, Máriu a Žofku a syna Jána.

Napriek mnohým rodinným povinnostiam sa F.Chalupka aktívne angažoval v spolkovom živote a propagácii nášho časopisu Život. Zúčastňoval sa na každej akcii našej organizácie, a tak si získal veľkú dôveru krajanov. Preto neprekvapuje, že ho Beľania zvolili za predsedu svojej miestnej skupiny (1966-73) a neskôr za predsedu revíznej komisie MS. Viac volebných období bol aj členom obvodného výboru SSP na Spiši a delegátom na všetkých doterajších zjazdoch nášho Spolku. Za veľkú obetavosť v krajskej práci získal rad diplomov a bol vyznamenaný i medailou Spolku Za zásluhy pre KSSČaS. Beľania ho zároveň poctili doživotným titulom Čestného predsedu miestnej skupiny.

Popri krajskej práci sa František Chalupka aktívne zapájal aj do inej spoločenskej činnosti, vtom najmä v miestnom

urbárskom spolku a dobrovoľnom hasičskom zbere, v ktorom už vyše dvadsať rokov plní funkciu predsedu. Významne sa zaslúžil o výstavbu krásnej hasičskej zbrojnice, ktorá slúži celej obci. Obetavo pracoval i pre rozvoj družstva GS v Krempachoch v ktorom bol dlhé roky predsedom dozornej rady. Za svoju nezíštnu spoločenskú činnosť získal niekoľko medailí a iných vyznamenaní.

Pri tejto príležitosti želáme krajanovi Františkovi Chalupkovi veľa zdravia, spokojnosti, radosť z vnukov a ešte mnogo, mnogo ďalších podobných životných jubileí.

Za OV SSP na Spiši
ANTON PIVOVARČÍK

BESKYDY BEZ HRANÍC

Pod takýmto heslom sa koncom apríla t.r. uskutočnil v Bielsku Bialej Medzinárodný turistický veľtrh. Vyše päťdesiat turistických podnikov z okolitých krajín, v tom zo Slovenska, Česka a Poľska, prezentovalo na ňom svoje ponuky na tohoročné leto, čas dovolenie, odychu a rekreácie. Samozrejme značná časť ponúk, najmä ked' ide o naše tri susedné krajinu, sa vzťahovala na Beskydy a ich turistické využitie (čo opodstatňuje aj heslo veľtrhu), ale neobmedzovala sa len na ne. Zahrňovala aj iné oblasti Poľska, Slovenska a iných krajín, v tom i rôzne výlety prakticky po celej Európe. Zaujímavú ponuku zo Slovenska mali o.i. Čadca a Dolný Kubín, spojenú dokonca s ochutnávkou kysuckých, oravských či vôbec slovenských jedál, medzi ktorými bol napr. pastiersky pohľad, bryndzové korbáče a pod.

Spomínam to všetko preto, že sprístupňovanie Beskyd sa vzťahuje aj na našu Oravu, ležiacu predsa na kraji tohto horského pásma - Západných Beskýd. Teší to tiež našich krajanov na Sliezku, ktorí majú Beskydy prakticky na dosah ruky. Propagácia tohto horského pásma na veľtrhu iste spôsobí, že sa Beskydy - a s nimi aj Orava - stanú postupne významným

strediskom medzinárodnej turistiky. Už dnes sa o Orave, a najmä jej perle - Babej Hore, často hovorí medzi turistami, dokonca aj zo zahraničia.

Samozrejme sprístupňovanie Beskýd, ale aj iných oblastí, sa musí spájať so skvalitňovaním turistických služieb v širokom význame toho slova. Že sa tak aj deje, nech svedčí príklad z priesmyku Krowiarky na úpätí Babej hory, teda z centra v súčasnosti už dosť početných pešich a zmotorizovaných turistických výpadov, kde sme si nedávno všimli napr. stvorjazyčné informačné tabuľky, vtom aj v slovenčine. A takto by malo byť aj inde. Ale nie je.

Vráťme sa však k veľtrhu. Prezerajúc jednotlivé ponuky dostať som sa aj k stánku z Nového Sącza. Tu ma však čakalo nie veľmi milé prekvapenie. Na otázku týkajúcu sa možnosti strávenia dovolenky na Spiši alebo na Orave, som si vypočul veľmi enigmatickú odpovедь, že mi vlastne nemajú čo ponúknut'. V našich regiónoch nielenže nič nemali, ale o nich skoro nič ani nevedeli. Od nich nám teda invázia turistov nehraci. Škoda, lebo sú to turisticky skutočne zaujímavé regióny, kde si každý môže prísť na svoje.

BRONISLAV KNAPČÍK

SLOVENSKÉ MATURITY NA ORAVE

V Jablonke na všeobecnovzdelávacom lícceu, ktoré v tomto roku slávi 45. výročie svojej existencie, si z celkového počtu 90 maturantov, vybrali ôsmi pre svoju skúšku dospelosti aj slovenský jazyk. Informáciu o priebehu tohto ročních maturít nám poskytla riaditeľka licea p. Aniela Stopková:

- V školskom roku 1995/96 nám skončili 3 štvrtácke triedy. V 4.B sme mali ôsmich študentov, ktorí sa rozhodli maturovať aj zo slovenského jazyka. Boli to: Sabina Dworszczaková, Daniel Komorowski, Kristína a Monika

Vari nervozita pred maturitou?

Lichosytové, Dariusz Murzyn, Alina Oskwareková, Kristína Paniaková a Dariusz Rapacz. K ich celkovej úrovni môžem povedať, že bola slušná, takže všetci skončili s dobrými výsledkami. Písomné maturitné práce v tomto školskom roku neboli pre nich povinné, čiže mali o jednu starosť v tomto smere menej. To však neznižuje úroveň ich vedomostí.

My dodajme, že majú výbornú učiteľku slovenčiny v osobe Anny Lenczowskej, ktorá ich dobre pripravila, za čo jej v mene študentov patrí vdaka.

- Nie všetci maturanti z nášho lýcea - pokračuje p. riaditeľka - však k svojej práci pristúpili tak zodpovedne. Na desiatich, žiaľ, ešte čakajú opravné termíny. Dúfajme, že aj oni, aj keď neskôr, predsa len zmaturujú. Dodám ešte, že slávnostné odovzdávanie maturitných vysvedčení sa u nás uskutočnilo dňa 5. júna t.r.

Okrem spomínaných maturantov sa slovenčinu v lýceu učilo ešte 25 ďalších študentov v triedach 1.C a 2.C. V školskom roku 1996/97 k nim pribudnú ďalší aj v triede 1.D. Želáme im, ako aj ostatným študentom lýcea v Jablonke veľa chuti do učenia, a teraz, pretože majú vytužené dva mesiace prázdnin, veľa slnka a vody. Samozrejme blahoželáme aj všetkým tohoročným úspešným maturantom. Nech sa im podarí nájsť si dobré miesto v živote. Tým zase, ktorí budú pokračovať v štúdiu na vysokých školách v Poľsku alebo na Slovensku (a možno aj inde), veľa vytrvalosti a mnoho ďalších úspechov.

PETER KOLLÁRIK

DEŇ MATIEK V JABLONKE

Na 26. mája pripadá v kalendári Deň matiek. Pri tejto príležitosti sa na školách uskutočňujú rôzne oslavy, stretnutia a iné kultúrne podujatia. Nechýbala medzi nimi ani Základná škola č. 2 v Jablonke, ktorej žiaci

Lipnické dielo zelovských stavárov

pripravili pre svoje mamičky slávostné posedenie spojené s pekným kultúrnym programom. Pri chutných koláčikoch, káve a čaji si jablonské mamičky mohli pozrieť malé divadelné predstavenie Pani Twardowska, ktoré s deťmi nacvičila učiteľka poľského jazyka E. Faronová.

Slávostnej akadémie na ktorú prišla i zástupkyňa riaditeľky lýcea M. Placiaková sa zúčastnila aj naša redakcia. Ďakujeme za pekný program a všetkým mamičkám na Orave a Spiši želáme veľa radosti zo svojich detí.

(jp)

a tak im pripadla obrovská stavba. V hale prebiehajú v súčasnosti dokončovacie práce. Je to obrovský objekt, v ktorom bude dosť miesta nielen pre riadne ihriská, ale aj dostatočne veľké tribúny. Hala bude iste slúžiť nielen na potreby bežných hodín vyučovania telesnej výchovy, ale v budúcnosti sa tu môžu uskutočniť aj významnejšie športové podujatia, snáď aj na európskej úrovni? Takúto halu bude potrebné využívať širšie. Všetka česť Lipničanom za smelé plány a ich realizáciu.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ŠPORTOVÁ HALA VO VEĽKEJ LIPNICI

Pri budove Technického lýcea a Základnej školy vo Veľkej Lipnici vyrastá prekrásna športová hala, akú nemá ani jedna základná škola v celom Nowosądzskom vojvodstve. Budujú ju - aká náhoda! - stavbári firmy SOFTKON zo Zelova. Áno, toho Zelova, kde žijú českí krajania. Vyhrali konkurz,

S L I E Z S K O

Koncom apríla t.r. sa v sídle MS SSP v Tychách konalo zasadanie výboru sliezskej miestnej skupiny nášho Spolku, venované zhodnoteniu činnosti v minulom období, schváleniu pracovného programu na tento rok a bežným organizačným otázkam. Viedol ju predseda MS František Šeliga a správu za uplynulé obdobie predložil Bronislav Knapčík. V správe sa o.i. podotýkalo, že MS na Sliezsku, vzhľadom na veľkú roztrúsenosť →

Záber z predstavenia

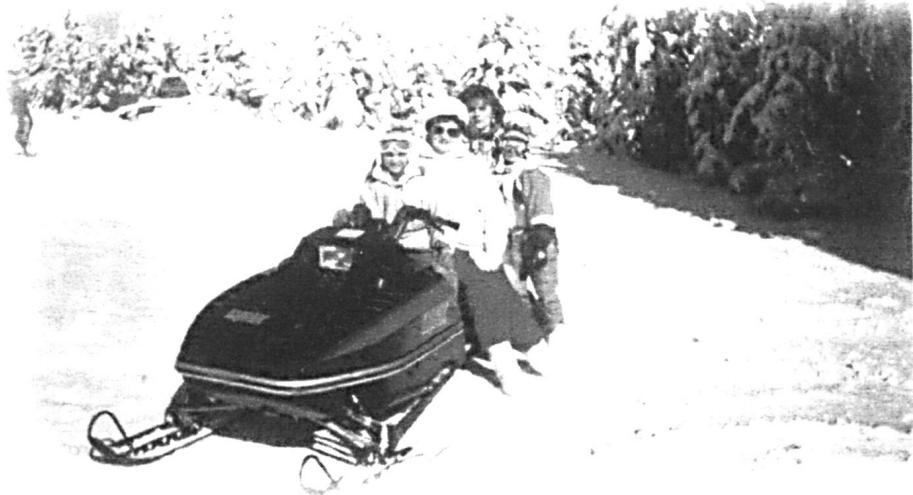

Mamičky a deti sledujú žiacky program. Foto: J.P.

členov, bola nútene rezignovať zo štyroch schôdzí ročne a zasadať len dvakrát, čo sa aj uskutočnilo na jar a v jeseni. Napriek tomu treba činnosť krajana a ich rôzne aktivity hodnotiť kladne. Patrí k nim medziiným účast' členov na Dňoch slovenskej kultúry v Žywci, oslavy krajanských šesťdesiatín v Tychách, krajanská vatra, stretnutia v prírode, účinkovanie spevokolu a pod. Pozitívne sa hodnotil aj štart krajana v podnikaní sliezskej MS a úspešné finančné hospodárenie, činnosť klubovne, stav členstva MS a pod.

Počas diskusie krajania potvrdili, že Spolok na Sliezsku nič nestrelil zo svojej akcieschopnosti. Členovia dodržiavajú ustálene termíny stretnutí, aj keď s frekvenciou nie je vždy najlepšie. Chýba tiež pravidelný kontakt s ÚV SSP a badať i jeho zmenšený záujem o sliezsku MS. Najhoršie je v tomto roku - ako sa hodnotilo v správe - s propagáciu časopisu Život a jeho predplácaním v jednotlivych krajanských strediskach na Sliezsku. Vlani a v predošlých rokoch členovia tejto MS odoberali skoro sto čísel Života, kym v tomto roku - pre organizačné nedopatrenie, alebo skôr zanedbanie - sotva okolo dvadsať. A predsa je celkom reálna možnosť, aby na Sliezsko dochádzalo aj dvesto čísel. Musí sa však tým - propagovaním a vyberaním

Takéto služby poskytujú sliezski krajania svojim návštěvníkom. Foto: Š.K.

predplatného - zaoberať viacelj tunajších aktivítov, a nie ako doteraz, dvaja či tria. Dúsfajme, že na budúci rok sa situácia v tejto oblasti zlepší.

V pláne práce MS na tento rok, ktorý výbor schválil, je popri tradičných kultúrnych podujatiach aj niekoľko nových, ku ktorým patrí medziiným účast' spevokolu Vatra na festivali

v Legnici a pod. Samozrejme okrem sústavnej činnosti klubovne, nebudú chýbať pravidelné stretnutia na Skrzycznom, krajanská vatra, kultúrne večierky a pod. Bude sa tiež pokračovať v rozvíjani krajanskej hospodárskej činnosti, v ktorej - čo treba podotknúť - krajania začali rozširovať svoje služby turistom. B.K.

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 1. januára 1996 zomrel v Nedeci vo veku 82 rokov kraján

JAKUB KREMPASKÝ

Zosnulý bol aktívnym členom Miestnej skupiny SSP v Nedeci a verným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný kraján, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Nedeci

Dňa 6. mája 1996 umrela v Podsrní na Orave vo veku 59 rokov krajanka

EMÍLIA ZUBRICKÁ

Zosnulá pochádzala zo slovenskej rodiny. Bola dlhoročnou členkou MS SSP a stálou čitatelkou časopisu Život. Odišla od nás do večnosti dobrá krajanka, manželka a matka.

Nech odpočíva v Pánu!
MS SSP v Podsrní

7. decembra min. roka vo veku 92 rokov zomrela vo Falštíne najstaršia obyvateľka obce

MÁRIA NÁLEPKOVÁ

Zosnulá, matka bývalého predsedu MS SSP vo Falštíne Jozefa Nálepku, bola členkou Spolku od jeho založenia a dlhoročnou čitatelkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka a vzorná matka. Nech odpočíva v pokoji Pána!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.
MS SSP vo Falštíne
a redakcia Života

Dňa 4. mája 1996 zomrel v Nedeci vo veku 73 rokov kraján

VENDELÍN URAM

Zosnulý bol dlhoročným členom MS, čitatelom Života. Navždy nás opustil dobrý

kraján, brat a švagor. Nech odpočíva v pokoji!

Smútiaca rodina
a MS SSP v Nedeci

Dňa 10. mája 1996 zomrel v Malej Lipnici vo veku 76 rokov kraján

ŠTEFAN ADAMČÍK

Zosnulý bol tajomníkom MS SSP a členom divadelného krúžku v Malej Lipnici, členom gminnej rady v Jablonke a dlhoročným čitatelom Života. Je nositeľom viacerých vyznamenaní, o.i. Za zásluhy pre krakovskú žem a Za zásluhy pre KSSČaS. Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

OV a MS SSP v Malej Lipnici
a redakcia Života

Z KALENDÁRA NA JÚL

Záhradkári

Júl je u nás vari najteplejším mesiacom roka, preto v tomto období je zvlášť dôležité zabezpečenie vlahy v zeleninových záhradkach. Dobrá a pravidelná zálievka je základom úspechu. Pri polievaní sa u nás často robí zásadná chyba, že sa polieva nepatrými dávkami vody každý deň. Oveľa lepšie je poliať zeleninu, najmä za sucha, väčšou dávkou raz za 4-5 dní.

Nastáva čas zberu zeleniny, v tom aj cibule zo sadzačky. Vyberáme ju, keď polovica vňate zožltla a sama od seba poľahlá. Keď vňať ostáva ďalej zelená a vzpriamená, musíme počkať do augusta. Keď aj potom vegetuje, zalamíme jej asi 10 cm nad zemou krčky a po týždni vyberieme. Lepšie, keď doschnie na slnku. Aj cesnak, keď začal žltnúť, vyberáme. Keby sme ho čo aj krátko nechali v zemi, začnú sa mu strúčiky oddelovať a stratí na kvalite. Dosúšať sa môže zviazaný a zavesený pod prístreškom. Do štátia zberu dorastá aj plodová zelenina. Na rajčiakoch v júli vylamujeme neplodné bočné výhonky, čím urýchlimo vývin plodov. Nemusíme čakať, až plody sčervenejú. Keď ich obrieme ružovkasté, v teplom prostredí aj bez slnka rýchlo dozrejú. Ani uhorky netreba nechávať dlho na rastline, lebo keď začnú prerastať, rastlina prestane tvoriť nové plody.

Záhony uvoľnené po zbere možno ešte skopat a vysiať na nich neskorú zeleninu - šalát, karotku, fazuľku na struky, červenú šalátovú repu a pod. Pri vhodnom ošetrení do jesene dozreje aj v našich podmienkach. V tomto mesiaci, najmä za suchého počasia, sa často vyskytujú vošky, proti ktorým treba striekať skôr, ako poškodia zeleninu.

Ovocinári

Júl je v našej oblasti, najmä koncom me-

siaca, obdobím zberu čerešní, skorých odrôd sliviek a čiernych ríbezľí. Tu musíme poznamenať, že čierne ríbele dozrievajú nerovnomerne, preto ich musíme oberať aj s menším počtom nezrelých bobúľ, inak najväčšie zrelé bobule opadajú. Červené a biele ríbele neopadávajú, preto ich nechávame dozrietiť všetky. Egreše na zaváranie musíme Oberať tuhé, pred dozretím, aby sa nám potom nerozvarili.

Keď ide o jadroviny, vyvádzajeme na nich dostatočne dlhé letorasty alebo dokonca celé konáre, aby sme urýchliли ich rodivosť. Kôstkoviny, ktoré sú bez úrody, môžeme hlbšie zmladiť. Z naklonených a ohnutých konárov odstraňujeme bujné, zvislo rastúce, ako aj všetky neperspektívne letorasty. Opadané ovocie nechávame pod stromami. Treba ho rýchlo skonzumovať bud' spracovať a nepoužiteľné vhodným spôsobom likvidovať.

Dôležitou prácou v tomto mesiaci je boj proti škodcom. V poslednej dekáde je aktuálny najmä postrek proti druhej generácii obalovačov, najprv jablenného, potom hruškového a nako niec slivkového, ktorý napadá aj mirabelky a ringloty. Treba striekať za bezvetria, aby sme nepostrievali zrelé, alebo dozrievajúce plody na iných stromoch.

Chovatelia

V tomto mesiaci bývajú najväčšie horúčavy, preto chovatelia by mali dbať, aby sa kuríny a iné chovné prieskory príliš nezohrieva li. Vo veľmi prehriatom prostredí sa hydine v noci zle odpočívajú, navyše prehriate prieskory sú priaznivým prostredím pre rozmnожovanie vonkajších parazítov. Preto v lete treba proti nim bojovať intenzívnejšie ako inokedy. Dosiahne me to najmä udržiavaním čistoty a poriadku a používaním vhodných prípravkov. V

horúčavách prijíma hydina menej potravy, ale viac pije. Preto by sme jej mali zabezpečiť do statného množstva čerstvej vody. Totiž prehriata voda hydinu neosvieží, preto ešte viac pije. Keďže v krmive prijíma menej živín, nastáva v tomto čase pokles úžitkovosti domáceho vtáctva. Na výbehu by hydina mala mať trochu zatieneného miesta na odpočinok a popri vode aj dostatok minerálnych látok, gritu. Keď grit nemáme, stačí na jednom mierne ohradenom mieste vysypať za fúrik štrku.

Včelári

Júlom sa v podstate končí včelársky rok. Včelej paše rýchlo ubúda, len v horských oblastiach môžu ešte medovať rúbaniská a lúky, prípadne jedle. Vývoj včelstva po letnom slnoverate má klesajúcu tendenciu. Matka kladie čoraz menej vajíčok, vyliahnuté mladušky nestacia uhradiť úbytok upracovaných robotníck, a tak včelstvá postupne slabnú. Do polovice júla včelári dokončievajú výmenu matiek, aby sa ešte rozkladli a včelstvo si vychovalo silnú generáciu na zimu. Len čo prínos nektáru klesne, treba urobiť generálnu prehliadku úľov a zistiť kvalitu matky. Keď je slabá, treba pridať do úľa odloženec s novou matkou, zároveň z plodiska odstrániť všetky nedostavané a staré plásty, ako aj plásty znehodnotené trúdovinou. Plodisko sa má vystrojiť pekne vystavanými mladšími plástami, aj keď na nich nie sú medové zásoby, ostatné plásty vložiť do medníka a letáčový otvor zmenšiť, aby včely mohli zamedziť prípadné vnikanie sliediečiek do úľa. Treba pracovať rýchlo, aby sme nedali podnet vzniku rabovky. Ak sa objavia jej príznaky (včely sa na letáči alebo v otvorenej časti úľa napádajú), treba prácu ukončiť, úľ zatvoriť a ani ďalšie úle neovtárať. Proti rabovke stačí niekedy zúžiť letáčový otvor, striekanie vody na letáče, alebo upevnenie bielej plachty pred letáčom. Ak nič nepomáha, treba úľ na 2-3 dni zavrieť a preniesť do chladnej miestnosti. (jš)

KRÁTKO ZO SPIŠA

Zdá sa, že na Spiši zanikne pekný zvyk ohrávania májov, keďže lesná správa zakázala vyrubovanie mladých ihličnatých stromkov a navrhla nahradíť ich jelšami. Mnohým sa to nepáči, a tak mládenci prestali dievčatám stavať máje.

5. mája sa v Tribši konala posviacka hasičskej striekačky. Tejto milej slávnosti sa zúčastnili zboru z Kacvína, Lapšanky, Vyšných Láps a Fridmana. Ako sa dozvedáme, je to už piata striekačka tamojšieho zboru.

15. mája bol v Nowom Sączi z funkcie vovodu odvolaný Wiktor Sowa. Zatiaľ ešte nevieme, kto bude jeho nástupcom.

Začiatkom jari do Kacvína zavítala bociánia rodina, ktorá si našla miesto na hniezdenie na ventilačnom komíne J. Hasaja. Hniezdenie bociánov v obci si nepamätajú ani najstarší Kacvínčania.

Pokračuje výstavba krajanskej klubovej v Kacvíne. Koncom mája murári pod vedením A. Vnenčáka dokončili prvé poschodie. Zavŕšenie tejto etapy výstavby symbolizovala na rohu stavby kyticu kvetov, čiže tzv. pierko.

V polovici mája cestári dokončili asfaltovanie posledných úsekov ciest v Nedeci. Dnes majú Nedečania pohodlný asfaltový prístup do každej usadlosti.

25. mája v Novom Tragu slávnostne odovzdali do užívania chirurgické oddelenie tamojšej nemocnice, ktoré posvätil krakovský biskup Jan Szkođoń. Kedy bude odvzdaná celá novotarská nemocnica - nikto nevie.

Už vyše pol roka trvá napíňanie vodou hlavnej nádrže nedeckej hydroelektrárne. Na umelom jazere už vidno prvé motorové člny. (jp)

ODKEDY ŠUMÍ ORAVA

V dávnych časoch bývali v našich vrchoch velikánski ľudia. Obri to boli a mali aj ženy obryne. Tiež boli veľmi veľké a mocné, omnoho urastenejšie ako terajšie ženy.

Aj na Orave v tých časoch žili takí ľudia - ozruty. Vraj si tam sami stavali vrchy, preto má Orava viac vrchov ako iné kraje.

Jeden veľký obor žil na Choči, čo mal syna a druhý zas tam, kde do oblokov vyčnieva Babia hora. Lenže ten sa akosi včas pominul, a tak jeho žena ovdovela, iba s dcérou-obrynkou si tam žila. Ale to bola veľmi súča žena i pracovitá, vráj sa lepšie v čomkolvek uvíjala ako iné ženy. A dcéru si tiež len poriadku a robote priúčala. Neraz ju zahriakla, ked' sa dačoho nechytila a ked' sa iba tak ponevieraťa z jedného konca na druhý. Ako dorastala, vše jej takto priponemula:

„Teraz sa už vždy musíš rúče držať, keď začínaš byť súča na vydaj. A tak si rob, aby si nás mládenci neobchodili. Nemôžeš si veľmi vyberať, keď ich málo na okolí.“

A mala pravdu. Taký mládenec, čo mohol byť pre ňu súcejší, býval iba na Choči. Obryンka po ňom oči pásla a materi tiež bol naozaj po vôle. Baba-obryňa potom už len rozmyšľala, ako by najlepšie mládenca z Choče k dievke privábila. Nakoniec sa takto rozhodla:

„Najprv náš vrch trocha poreparujeme, že by bol pekný, hladučký, a trocha ho aj nadstavíme. Nech bude ešte vyšší ako ostatné vr-

Leto na Orave - kresba A.Kardašovej z H.Zubrike. Repr.: J.P.

chy! A potom budeme upratovať ako najväčšie sviatky."

Čo obryňa povedala, to aj vykonala. Vrch naozaj tak zvýšila, že mu nebolo páru. Bol taký vysoký, že každému padol do oka, kto sa naň pozrel z ktorejkoľvek strany. Aj obor na Choči vyvaloval oči, čo sa tam robí, a čo tá baba zamýšľa. Začalo ho teraz mrziet', že jej vrch bude odteraz vyšší.

Ked' baba-obryňa vrch dohotovila, zo všetkých strán si ho poobzerala, či sa nebodaj nekriví alebo či nie je hádam hrbatý z dolnej alebo hornej strany. Najviac jej ležalo na srdci, aby bol najkrajší z tej strany od Choča. Potom sa zahľadela na dcéru a takto si pomyslela:

„Rúče som ju vychovala, azda sa jej da-
jaký ženich len trafi...“ Pritom si vzduchla, ale
nepovedala, čo ju najviac trápi. Iba po chvíli
rozkázala dcére:

„Vezmi si metlu a pozametaj okolo domu! Nech každý vie, že sme čistotné ženy... Aj celý dom vyumývame. Všetky podlahy aj prahy tak vydrhneme, aby na nich nebolo ani len smietky.“

Dcéra-obrynka poslúchla mater a s chuťou sa pustila do roboty. Ako tak drhli, preplachovali podlahu a všetky kúty, baba-obryňa jednu putňu za druhou vylievala dolu brehom. Voda stekala nadol a utvárala bystrý jarok. A čím viac vody liala do neho, tým bol bystrejší a krajšie žblknotal. Dcéra sa už vtedy nezdržala, aby veselo nezatlieskala. Bolo počuť jej radosný výkrik:

„Ako len krásne zurčí tá vodička! Ani jeden potôčik som tak nepočula klokat“

A naozaj tak bolo. Ked' sa k nemu trocha nižšie pridali aj iné jaročky a potôčiky, začal tak švitoríť dolu dolinou, st'aby nôtil dajakú pieseň. Baba-obryňa vtedy povie svojej dcére:

„Táto riečka, čo začína tieť spod nášho vrchu, bude sa volať Orava, keď tak pekne šumí i huč...“

V tých časoch naozaj slovo oráť značilo aj šumieť, hučať, revať. O chvíľu ešte dodala:

„Vždy sa tak bude volať rieka i celá dedina. Nikto druhý nebude mať také meno.“

A baba-obryňa dobre prorokovala. To meno rieke zostało, a tak sa do dnešných čias volá rieka i celý kraj iba Orava. Neskôr ľudia vše pripomenuli, že veru tá baba-obryňa dala pekné meno tej rieke i celému kraju, že netreba na ňom nič meniť.

Iba to však celkom dobre nevedno, či za dcérou obrynkou prišiel vohľač od Choča a či sa zaň potom aj vydala. Ale vrch, kde jej mater bývala, je dodnes najvyšší na Orave. Ba aj meno má po tej obryni. Preto sa volá Babia hora.

ANTON HABOVŠTIAK

Pod horou ovos drobný

Pod horou ovos drobný,
kosí ho šuhaj hodný;
ej, kosí, kosí, nemá rosý,
ej, dievčatko mu vodu nosí.

Kosa je nekovaná,
tu vrštek a tu jama;
ej, predsa kosa dobre kosí,
ej, keď dievčatko vodu nosí.

Pod horou ďatelina,
hrabe ju moja milá;
ej, hrabe, hrabe, čo nahrabe,
ej, viesť jej nenechá v hŕbe.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Mamička, prosím si rýchlo jest'.
- Aký si špinavý! Čo si robil!
- Brankára.
- Tak sa bež umyť.
- Už som sa umył.
- A prečo si si neumyl aj tvár?
- Ved' som hňou nič nechytal! - urazil sa Slavko.

V noci sa stretnú dvaja muži. Prvý, hľadiac na oblohu, sa pýta:
- Je to Mesiac alebo Slnko?
- Neviem, nie som tunajší...

Stará mama rozpráva vnukovi pred spaním rozprávku.

- V domčeku pri lese žil otecko s mamičkou, ktorí mali šest detí.
Boli však takí chudobní, že nemali ani korunu...
- A čo robili s rodinnými prídavkami? - prerušil ju vnuk.

- Ktorý vták si nerobí vlastné hniezdo? - pýta sa učiteľ.
- Kukučka, - odpovedá Janko.
- Výborne! A vieš prečo?
- Lebo žije v hodinách.

Na konci školského roku beží Móric s vysvedčením do zmenárne.
- Idem skúsiť zmeniť pátorku na drobnejšie - zveril sa kamarátovi.

- ***
- Študujem slaboprúd, - zdôveruje sa študent Ferovi.
- To je správne, treba šetriť...

MÁRIA RÁZUSOVÁ-MARTÁKOVÁ LASTOVIČKY

Švitorili lastovičky
na kraj mora v diali:
- Už by sme zas veľmi rady
domov zavítali!

Domov, domov, na Slovensko,
do tej krásnej zeme,
lebo tuná samou túžbou
všetky pohynieme.

Šli sa spýtať strýčka vetra,
ked' sa všade tmolí,
či už videl slnko stíhať
bielu duchnu z polí.

- Ach, už mušky sem-tam bzučia,
jarček rezko žblnká
a po roliach pilne pučí
zrnko vedľa zrnka.

Len sa dajte, vtáčky drahé,
dajte na pút' ťažkú!
Všetko vám už prichystali:
byt, stravu - i lásku.

ČO JE TO ?

V hore vyrastené,
v poli vypasené,
doma vychované,
v zemi vyležané,
z ohňa prišlo,
do ohňa sa pyskom tislo.
(yhcem eksčávoK)

Išiel do hory,
nevzal topory,
predsa odťal špalček.
Vykresal z neho dve korýtká,
dve kopýtká
a jeden vahanček.
(d'ulaŽ)

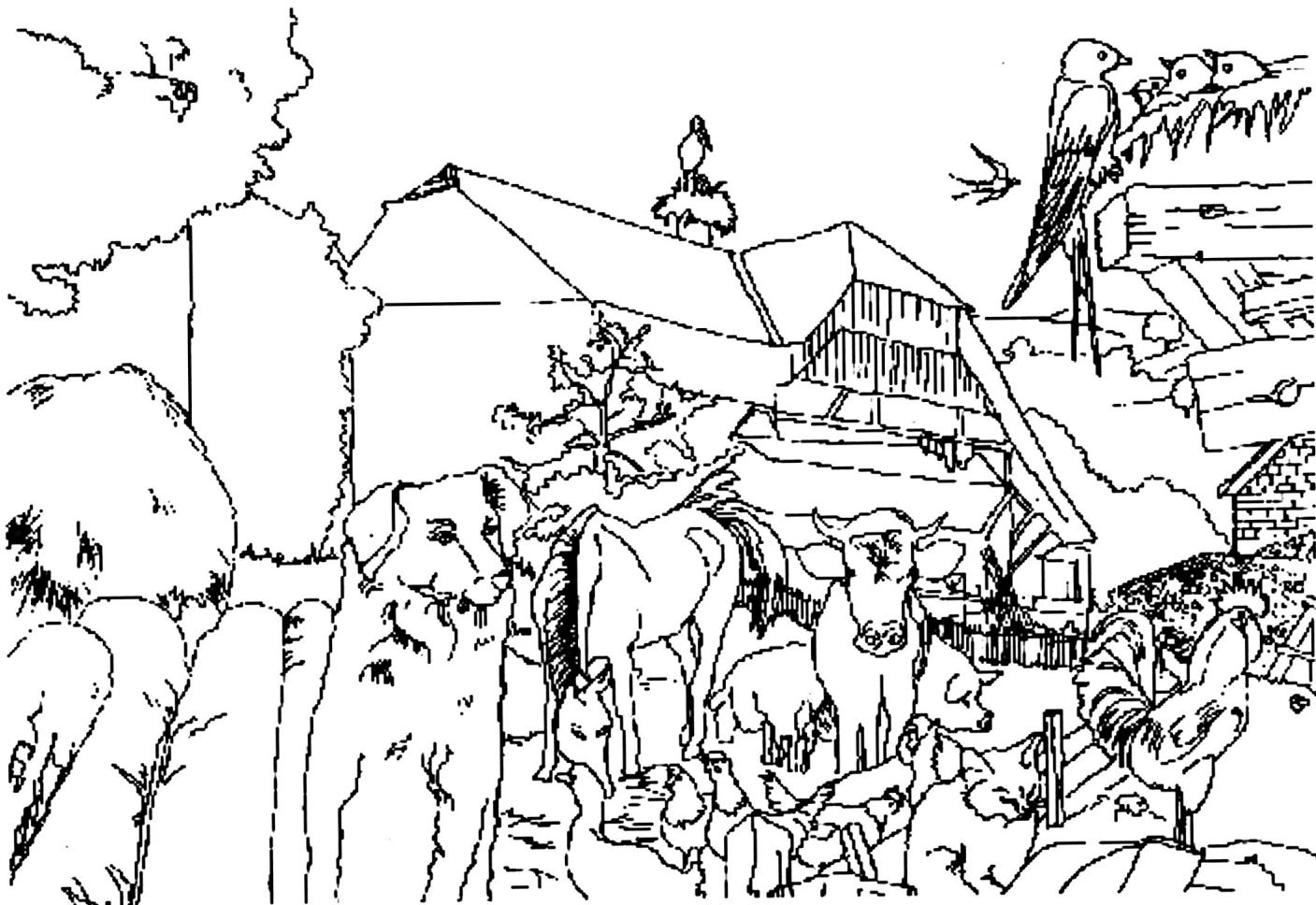
Prišli k nám hostia,
milí,
čo nás vše zlostia,
lebo
pod strechou
svoj
dom
postavili.
(ykčivotsaL)

Skalka, malta,
kelňa, tehla
chybuje,
a budunk sa muruje.
(adzeinh oheicivotsal abvatS)

MAĽUJTE S NAMI

Vašou dnešnou úlohou bude obrázok pekne vymaľovať. Ako? Pôdľa vlastného uváženia, skrátku ako sa vám bude najlepšie páčiť. Dúfame, že vám naša maľba nebude robiť ťažkosti. Najkrajšie z nich potom odmeníme slovenskými knihami.

Zo správnych odpovedí predošlého čísla sme vyžrebovali troch výhercov: Sú to: Patrik Majerčák z Nedece, Halina Gabryšová z Nového Targu a Jerzy Niezgoda z Varšavy.

SMOLIAR

Chceli by sme dnešný príspevok - po prvý raz v Živote - venovať golfu, v Anglicku a iných západných krajinách veľmi populárnej športovej hre, u nás však donedávna málo známej.

Golf je terénna triafacia hra, ktorej cieľom je čo najmenším počtom úderov dopraviť loptičku do 18 jamiek. Hrá sa na ihrisku (najväčšom zo všetkých), ktorým je viac-menej rovinatý lúčnatý pás s plochou maximálne 60 x 6400 m, zostavený do kľučiek a majúci rôzne prekážky (kaluže, piesčiny, kríky). Na takomto dlhom ihrisku je v nepravidelných vzdialostiach (100 - 500 m) rozmiestnených 18 jamiek, do ktorých treba postupne trafiť malou loptičkou odrazenou zvláštnou golfovou palicou. Palica (kovová) je dlhá 105 - 120 cm, má držadlo a kovovú alebo drevenú hlavu s rovnou plochou na úder. Golf má svoje medzinárodné organizácie a hrajú sa v ňom ligové i medzinárodné súťaže. Na začiatku tohto storočia bol golf dokonca v programe Olympijských hier. K najslávnejším hrácom na svete patrí dnes Angliač Nick Faldo a najmä Austrálčan Greg Norman, ktorého chceme predstaviť.

Narodil sa pred 41 rokmi v nevel'kom mestečku v provincii Queensland. Ako sám hovorí, golf začal hrať od malička, len čo sa naučil chodiť. Jeho otec bol totiž veľkým nadšencom golfa, preto syna hned začal zaúčať do tejto profesie. Keď mal Greg šesť rokov, zúčastnil sa prvého turnaja. Prvý raz vyhral, keď mu neprešlo ani desať. Prvý milión dolárov zarobil ako 26-ročný mládenec. Je ženatý, má syna a dcéru. 15-ročný syn, akože ináč, oddávna trénuje golf na jeho súkromnom ihrisku a už vyhráva preteky v kategórii mládeže do 18 rokov.

Greg Norman ako profesionál hráva golf už 21 rokov. Každý rok štartuje priemer-

ne na ok. 20 pretekoch, v tom samozrejme na štyroch najhlavnejších: Masters, US Open, British Open a PGA Championships. Vo svojej kariére vyhral už 80 pretekov a turnajov, čo sa v dejinách tohto športu podarilo doteraz len trom hráčom. Je najlepší, ale zo spomínaných hlavných turnajov vyhral len dva - zakaždým British Open. Osemkrát bol druhý. To ho však neodradzuje. Povedal, že bude hrať dovtedy, kým nevyhra všetky. Najbližšie na ceste k tomuto cieľu mal na tohoročnom turnaji Masters v Auguste (USA), kde po troch dňoch pretekov mal prevahu až 6 bodov, ktorú za normálnych okolností dokáže udržať aj priemerný hráč. Jednako prehral, v posledný deň všetko kazil a skončil na druhom mieste. Prehru skomentoval krátko: „Aj zajtra je deň.“

Norman je sice Austrálčan, ale v posledných rokoch býva trvale v Spojených štátach, kde podniká. Popri pravidelnom každodennom tréningu sa totiž zaoberá podnikaním v stavebnictve. Má dva veľké domy - v Sydney a nedaleko New Yorku. V Austrálii ho nemajú príliš radi medziiným za to, že keď pred rokom prišiel na preteky, oznámil, že dráha je zle pripravená, čo je preňho ponížením. Navyše novinári zistili a zverejnili správu, že za sám príchod na turnaj berie viac peňazí, ako je celková suma odmien pre všetkých účastníkov. Hviezda má aj iné vrtochy. V lietadle musí mať vždy miesto v biznis triede, zakaždým v druhom rade, fotel C. Keď je obsadené, letí druhým lietadlom. Je tiež poverčívý, napr. jeho „caddie“, čiže pomocník nosiaci vo vreci jeho palice, musí mať vždy obuté biele topánky.

Greg Norman sa rád chváli svojím majetkom. Má na konte vyše 40 miliónov dolárov, okrem toho dva vrtuľníky, súkromné lietadlo, ktoré kúpil za 28 miliónov dolárov, päť námorných jácht, šesť chevroletov suburdan, jednu mercedesku 600 a šesť alebo sedem (presne si vraj nepamätá) automobilov ferrari. Prečo je taký populárny a

pozývaný na všetky možné preteky, za čo berie dopredu pol milióna dolárov? Predovšetkým preto, že je schopný takých úderov, ktoré divákom priam vyrážajú dych. Ozaj majstrovských úderov, ktoré su jednoducho neprístupné iným pretekárom, dokonca aj tým zo svetovej špičky. Je skrátka, ako ho nazval ktorísi z novinárov, malebným a súčasne dramatickým golfmanom. Dramatickým asi preto, že popri prekrásnej hre máva aj slabšie momenty, najmä na spomínaných najväčších turnajoch, kedy kazí skoro všetko, čo sa pokazit dá, a tým poskytuje divákom dramatické zážitky.

Veľmi by chcel vyhrať aj zvýhľadujúce tri zo štyroch veľkých turnajov, ktoré mu do kompletu víťazstiev chýbajú, preto pred tohoročným turnajom Masters v Auguste začal dokonca študovať filozofiu Zen, ktorá mu mala priniesť vnútorný pokoj. Zatiaľ, ako sme už spomenuli, nepriniesla. Ale, ako hovorí ľudová múdrost: čo sa vleče - neuteče. Tejto zásady sa pridržiava. A aj keď roky bežia a on už prekročil štyridsiatku, Greg Norman ešte tvrdšie trénuje. Verí, že svoj veľký sen skôr či neskôr predsa len zrealizuje. Snáď sa mu to podarí.

J.Š.

Hviezdy svetovej estrády THE OFFSPRINGS

Takto sa menuje štvorcenná skupina hudobníkov z Orange County nedaleko Los Angeles, ktorá v poslednom období dosiahla na amerických estrádach neobvyklý úspech. Kritici ich nazvali „ozajstnými deťmi štýlu punk“, ktorí v sade, kde vystupujú, dokážu priviesť do varu sály plné ich obdivovateľov. V skupine účinkujú: Dexter Holland (spev), Shouter Noodles (gitara), Greg Kriesel (basová gitara) a Ron Welty (bicie). Kým však došli k tomuto zloženiu, potrebovali až sedem rokov.

Spočiatku brali hudbu ako svoj koniček a hrali zo záľuby v rôznych kluboch, no a vláčili sa s inými punkovými skupinami po amerických mestách. Konečne si ich všimol šéf výrobne

platný Epitaph a podpísal s nimi zmluvu. Na výsledky nebolo treba dlho čakať. Už prvý album *Ignition*, nahraný roku 1992, bol napriek vysokému nákladu vypredaný za niekoľko mesiacov a získal cenu platinovej platne. Platinový úspech získal aj druhý album *Smash*, nahraný roku 1994. Sú na ňom skladby *Self Esteem* a *Come Out And Play*, ktoré patria v súčasnosti medzi najznámejšie hity a už dlhší čas sú na čele americkej hitparády.

Každý úspech často vzbudzuje závisť. Nevyhľa sa tomu ani skupina Offsprings, ktorú niektorí „starí“ fantušikovia punku obžalovali z plagiátu. „Sú originálni“ - znel však verdikt kritikov. Napokon obdiv a búrlivé reakcie poslucháčov na koncertoch nie sú určité plagiatom, sú pravdivé. A to je najlepšia recenzia skupiny, ktorá v súčasnosti pripravuje ďalší album. Verme, že bude rovnako úspešný. (jš)

NA LETO (2)

Prinášame druhú časť našich modelov na tohoročné leto, venovanú najmä mladým dievčatám. Preto aj väčšina z prezentovaných šiat má dĺžku mini, ktorá sa už natrvalo udomácnila v mládežníckom obliekaní. Skrátku počas tohoročného leta sa treba spriateľiť s jednoduchými, ľahkými šatami, vhodnými napr. na vychádzky, stretnutia, do kaviarne a pod. Je to skrátka povinnosť sezóny. Geometrické, grafické, abstraktné, ale predovšetkým superdievčenské šaty sa držia tela rovnou líniou a čistou farbou. Možno si k nim obuť rozkošné, pastelové sandále, vziať nevel'kú vkusnú kabelku a... a tak sme vlastne dospeli k siluete '96. Páči sa vám? (jš)

WĘTERYNARZ

CHOROBY KOŃCZYNA U OWIEC

SCHORZENIE RACIC. Brak należytego pielęgnowania racic, dla przykładu nieobciążanie narastającego rogu, wbicie się drzazgi czy kawałka szkła lub innych ostrych przedmiotów w podeszwę, a także pędzenie owiec po kamienistych drogach, pasienie na ścierniskach, może spowodować schorzenia racic i wystąpienie kulawizny. Kulawizna taka częściej występuje u jagniąt, gdyż ich miękki róg łatwiej ulega uszkodzeniu.

Objawem choroby jest kulawizna. Racica jest gorąca i dotykanie jej wywołuje ból. Zapalenie może przenieść się na skórę w szparze międzyracicznej, która w tym miejscu ropieje. Chorą owę należy pozostawić w pomieszczeniu i starać się usunąć przyczynę schorzenia - obciąż przerośniety róg lub usunąć ostry przedmiot z podeszwy. Następnie chorą racicę moczy się co najmniej przez 15 minut w ciepłej wodzie z dodatkiem kreoliny (1 szklanka na 10 litrów wody), a następnie posmarować racicę wazeliną. Staranne pielęgnowanie racic jest najlepszym sposobem zapobiegania tej chorobie.

ZANOKCICA (KULAWKA). Chorobę tę wywołuje zarazek, który dostaje się do ran, otarć skóry nakoronce, piętach lub w szparze międzyracicznej. Choroba występuje wiosną i w jesieni to znaczy w okresie o dużej wilgotności. Podmokłe pastwiska i mokra ściółka rozmiękczają róg racic i skórę nóg, wskutek czego łatwiej powstają uszkodzenia przez które wnikają zarazki. Nieprawidłowe ścieranie racic także jest przyczyną powstawania pęknień przez które dostają się zarazki. Chorą zwierzęta kuleją, opierają się często na pęcinach, a czasem klęczą podczas jedzenia. W okolicy koronki, piętek i w szparze między-racicznej skóra jest zaczerniona, obrzęknięta i bolesna. Przy ucisku wydziela się w okolicy koronki cuchnąca ropa. Wkrótce w tych miejscach skóra obumiera. Owce obliżują chorą racicę wskutek czego choroba przenosi się również do jamy ustnej powodując wypadanie zębów, a nawet schorzenia takich narządów jak żołądek lub płuca.

Temperatura ciała jest podwyższona, owce nie mogą chodzić, dużo leżą, tracą apetyt i szybko chudną. Nie leczenie chorych racic może spowodować całkowite ich zjęcie. Leczenie polega na odizolowaniu chorych sztuk, dokładnym umyciu racic i usunięciu obumarłych części. Niezależnie od tego należy codziennie robić kapieli w ciepłym roztworze lizolu lub kreolini (1-2 łyżki stołowe na 1 litr wody). Po kapieli powinno się

nałożyć opatrunki, owinąć nogę watą i bandażem. Owrzodzenie na racicach obmywa się roztworem nadmanganianu potasu i przesypuje sproszkowanym węglem drzewnym lub też sproszkowaną korą dębową.

Trzeba pamiętać, że oczyszczeniem i odkażaniem racic nie wyleczy się ich, jeżeli jednocześnie nie odkazi się pomieszczeń w których przebywały chore zwierzęta. Trzeba wywieść nawóz, wybrać warstwę ziemi i nasypać świeżej oraz dokładnie oczyszczyć i odkażć pomieszczenie roztworem sody żrącej. Co pewien czas trzeba robić przegląd zwierząt, obcinając im przerośnięte racice, a rany i otarcia skóry jodynować. Paść należy możliwie na suchych pastwiskach, oraz dbać o czystą i suchą ściółkę w owczarni.

CHOROBY OCZU OWIEC

Schorzenia oczu u owiec występują stosunkowo rzadko bądź jako wrodzone, bądź nabyte - niezakaźne lub zakaźne. Do dość często obserwowanych wad wrodzonych zaliczyć należy wywinięcie powiek. Schorzenia niezakaźne są wywoływanie przede wszystkim przez urazy mechaniczne, zwłaszcza przy dostaniu się do oczuiałów obcych (kurz, cząstki paszy). Mogą one również wystąpić na tle przeziębienia owiec w czasie zimnych wiatrów lub przy dżdżystej pogodzie.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED ?

KARLOVARSKÝ ZÁVIN. 700 g tel'acieho mäsa zo stehna alebo pliecka, 100 g slaniny, 100 g šunky, 2-3 vajcia, 40 g masti, 10 g masla, 1 lyžica hladkej múky, 1-2 kyslé uhorky, soľ.

Mäso vykostíme, otrieme čistou utierkou, rozrežeme na pláty, dobre naklepeme a osolíme. Potom naň rozložíme veľké plátky slaniny a šunky, na to rozotrieme praženicu, pripravenú z vajec a masla, a povrch posypejme nadrobno pokrájanou uhorkou. Mäso zvinieme, previažeme motúzom alebo silnou niťou a dáme do pekáča na rozpálenú mast' piecť. Počas pečenia mäso otáčame, aby bolo zo všetkých strán červené, polievame šťavou a podlievame vriacou vodou. Pečieme 60 - 65 minút. Mäkké mäso vyberieme, odstráníme motúz alebo niť, pokrájame na plátky a uložíme na misu. Šťavu zaprášime múkou, podusíme, rozriedime polievkou alebo horúcou vodou, trocha povaříme a precedíme. Časť omáčky nalejeme na mäso, zvyšok dáme do omáčnika. Podávame so zemiakmi a hráškom alebo s ryžou a tekvicovým kom-

pótom.

SALÁMOVÉ MISKY S VAJCAMI. 250 g nelúpanej mäkkej salámy, 5 vajec, 1 väčšia cibuľa, soľ, olej alebo mast'.

Salámu pokrájame na hrubšie plátky tak, aby sa na jednotlivých plátkoch neporušila šupka, a každý plátek osobitne vložíme do rozpáleného oleja alebo masti. Oprážené plátky salámy vyberieme a uložíme na teplé miesto. Medzitým speníme na oleji alebo masti cibuľu pokrájanú nadrobno, pridáme vajcia, osolíme a vymiešame praženicu, ktorou naplníme salámové misky. Urovnáme ich na misu a ozdobíme.

ZEMIAKOVÉ ŠÚLANCE. 500 g zemiakov, 80 g krupice, 30 g masla, 130 g hrubej múky, 80 g strúhank, 1 vajce, 50 g masti, soľ.

Horúce uvarené, olúpané a pretreté zemiaky zmiešame s krupicou. Do vychladnutých pridáme soľ, vajce, múku a vypracujeme cesto. Z cesta najprv rukou sformujeme dlhé valčeky, tie potom pokrájame na menšie kúsky, z ktorých správime hrubé šíšky. Vарíme v osolenej vriacej vode 4 minuty. Uvarené necháme dobre odkvapkať, dáme na pekáč do strúhank, ktorú sme predtým oprážili na masti do zlata a premiešame. Po-

sypané strúhankou a cukrom alebo mletým makom a cukrom môžeme podávať ako múčnik.

FRANKFURTSKÁ POLIEVKA. Vývar z kostí, 60 g kelu, 30 g masla, 2 párky, soľ, mletá čierne korenie, mletá červená paprika, 40 g masla, 40 g hladkej múky na záprážku. Umytý kel pokrájame na rezance, sparíme horúcou vodou a podusíme na mase. Párky pokrájame na kolieska. Svetlú záprážku pripravenú z nasucho opráženej múky a masla zalejeme vývarom z kostí alebo horúcou vodou a varíme asi 20 minút. Potom precedíme, osolíme, pridáme trochu mletého čierneho korenia a mletej červenej papriky, pokrájané párky, podusený kel a všetko spolu krátko povaříme.

ŠALÁTY

PAPRIKOVÝ ŠALÁT. 600 g zelenej papriky, 100 g cibule, 20 g cukru, 20 g oleja, voda, soľ, ocot.

Umytú papriku zbavíme jadier, pokrájame na jemné rezance, posolíme a uložíme do misy. Cibuľu posekáme nadrobno, alebo ju pokrájame na jemné kolieska a dáme na papriku. Zalejeme ju vodou s cukrom a octom a pokvapkáme olejom.

Przyczyny te wywołują zapalenie spojówek i rogówki, a w cięższych przypadkach mogą nawet spowodować zapalenie wewnętrznych części gałki ocznej. Schorzenia oczu mogą również być wywołane przez niedobór witaminy A. Niedobór ten powoduje zeszniczenie się spojówek i rogówki lub odwrotnie - zmiękczenie rogówki, czemu towarzyszy ślepotą zmierzchową. Wreszcie z przyczyn niezależnych, wywołujących schorzenia oczu, należy również wymienić zatrucia. W razie dostania się do oczu ciał obcych, zaleca się po ich ostrożnym usunięciu przepłukiwanie oka letnią, przegotowaną wodą. Przy schorzeniach na tle zatrucia należy usunąć przyczynę wywołującą chorobę.

Schorzenia zakaźne - takie jak niesztownica zaraźliwa, ospa, posocznica krwotoczna i inne, cechuje nieraz szereg objawów ze strony oczu. Poplegają one na wypływie z oczu, obrzęku i zaczernieniu spojówek, światłostręcie, pojawiyanie się ubytków i owrzodzeń na rogówce i zapalenie tęczówki. W razie znacznego natężenia procesu chorbowego może dojść do utraty wzroku lub oka. Przy zastosowaniu odpowiedniego leczenia przeważnie następuje wyleczenie. Jedynie na rogówce mogą pozostawać trwałe blizny.

HENRYK MĄCZKA

MÚČNIKY

KAKAOVÝ CHLEBÍČEK S JABL-KAMI. 400 g čistých jablík, 50 g krupice, 2 žltky, 20 g kakaa, 50 g strúhanky, 150 g práškového cukru, 3 bielky, 20 g práškového cukru na posypanie.

Očistené jablká postrúhame, pridáme k nim krupicu a necháme asi pol hodiny stáť. Potom pridáme žltky, kakao, tuhý sneh ušľahaný z bielkov, cukor a strúhanku. Všetko zlžahka premiešame a vylejeme do vymastej a múkou vysypanej chlebíčkovej formy a pečieme v stredne teplej rúre. Upečený posypeme cukrom.

MEDOVNÍK SO ZEMIAKMI. 250 g krupicovej múky, 150 g zemiakov, 1/2 balíčka prášku do pečiva, po 3 lyžice mlieka a medu, 50 g mletých orechov, 120 g práškového cukru, 20 g cukru na posypanie.

Do rozpusteného medu pridáme uvařené pretlačené zemiaky, múku, mlieko, prášok do pečiva, zomleté orechy, vajce, cukor a vypracujeme na hladké cesto. Rozval'káme ho na plátky, ktoré pečieme na vymastenom a múkou vysypanom plechu. Upečené cesto naplníme alebo maslovým krémom, alebo lekvárom a posypeme cukrom.

PRAWNIK

ŁATWIEJ KLIENTOM

Od 5. czerwca b.r. zmieniają się niektóre taryfy pocztowe. Na przykład za przesłanie paczki będzie płacił tylko nadawca, a nie jak było dotychczas - nadawca i odbiorca. Poczta Polska będzie miała obowiązek dostarczenia przesyłek ekspresowych i przekazów na terenie danego miasta w ciągu tego samego dnia, a do innych miejscowości następnego dnia, o ile przesyłka została nadana do godziny 16.00

Od 5 b.m. Poczta Polska wprowadza jednolitą opłatę za przewóz i doręczenie paczki. Odbiorca nie będzie już musiał - jak było dotychczas - pokrywać kosztów dostarczenia paczki. Wprowadzona została zasada, że każda paczkę z podaną wartością Poczta Polska będzie uznawała za paczkę wartościową, podlegającą specjalnej ochronie. Nadający nie będzie musiał, jak do tej pory, płacić poczcie 3 zł za potraktowanie paczki jako wartościowej.

Poczta zmieniła też definicję przesyłki polecone. Jako polecone będzie można wysyłać tylko listy, a nie jak dotąd również druki a kartki. Natomiast przesyłkami ekspresowymi będą mogły być tylko listy polecone, listy wartościowe, paczki i przekazy pocztowe.

Poczta wprowadziła ponadto nowe terminy doręczania przesyłek ekspresowych i przekazów. W danym mieście lub w tym samym województwie musi doręczyć je tego samego dnia, a do innych miejscowości następnego dnia, pod warunkiem że przesyłka została nadana do godziny sześćnastej.

Poczta Polska poinformowała, że nie zmieniają się opłaty za usługi.

CZĘŚCIOWY ZAKAZ REKLAMY

Ustawa o ochronie zdrowia przed nastepstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych zawiera uregulowania, których celem jest m.in.:

- ochrona prawa niepalących do życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego,
 - promocja zdrowia przez propagowanie stylu życia wolnego od nałogu palenia papierosów i używania wyrobów tytoniowych,
 - tworzenie warunków ekonomicznych i prawnych zachęcających do ograniczenia używania tytoniu,
 - informowanie o szkodliwości palenia tytoniu i zawartości substancji szkodliwych na opakowaniach wyrobów tytoniowych i reklamach,
 - obniżanie norm dopuszczalnych zawartości substancji szkodliwych w wyrobach tytoniowych,
 - leczenie i rehabilitacja osób uzależnionych od tytoniu.
- Realizacji tych zadań ma służyć zakaz palenia wyrobów tytoniowych (poza wyraźnie wyodrębnionymi do tego celu miejscami):

- w zakładach opieki zdrowotnej (jednak w szczególnych przypadkach lekarz prowadzący leczenie może zezwolić pacjentowi przebywającemu w zakładzie opieki zdrowotnej na odstępstwo od zakazu palenia wyrobów tytoniowych),

- w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych,

- w pomieszczeniach zamkniętych zakładów pracy oraz innych obiektów użyteczności publicznej.

Rada gminy może w drodze uchwały rozciągnąć zakaz także na inne miejsca znajdujące się na terenie gminy i przeznaczone do użytku publicznego. Ograniczenia dotyczą również sprzedaży wyrobów tytoniowych. Zabrania się jej w zakładach opieki zdrowotnej, w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych oraz na terenie obiektów sportowo-rekreacyjnych.

Mając na uwadze ochronę zdrowia młodego pokolenia zakazano sprzedaży wszelkich wyrobów tytoniowych osobom poniżej osiemnastego roku życia. Nie wolno również sprzedawać wyrobów tytoniowych wautomatach. Zabrania się także sprzedaży papierosów w opakowaniach zawierających mniej niż dwadzieścia sztuk oraz luzem bez opakowania. Jeszcze ostrzej potraktowano tzw. wyroby tytoniowe bezdymne - wyroby tytoniowe przeznaczone do wąchania, ssania, zucia lub wprowadzania do organizmu w innej postaci środków farmaceutycznych zawierających nikotynę.

Zabroniono mianowicie ich produkcji i wprowadzania do obrotu. Propagowanie stylu życia wolnego od nałogu związane jest z zakazem reklamowania i promocji wyrobów tytoniowych, rekwizytów tytoniowych (artykułów i przyrządów przeznaczonych do używania tytoniu) i produktów imitujących wyroby lub rekwizity tytoniowe oraz symboli związanych z używaniem tytoniu w telewizji, radiu i kinach, prasie dziecięcej i młodzieżowej, zakładach opieki zdrowotnej, placówkach kulturalno-oświatowych, szkołach wyższych i obiektach sportowo-rekreacyjnych.

Natomiast reklamy umieszczane w pozostałych miejscach powinny zawierać widoczny i czytelny napis ostrzegający o szkodliwości używania tytoniu, zajmujący co najmniej 20 proc. powierzchni reklamy. Również na każdym jednostkowym opakowaniu papierosów dopuszczonych do obrotu handlowego powinny znajdować się informacje o zawartości substancji smolistych i nikotyny w jednym papierosie.

Ustawa zawiera również przepisy karne przewidujące za naruszenie jej postanowień karę ogarnięciem wolności lub grzywny do 25 000 zł. Jeżeli czyny te zostały popełnione w zakresie działalności podmiotu gospodarczego, za ich sprawcę uważa się osobę odpowiedzialną za wprowadzenie wyrobów tytoniowych do produkcji, obrotu lub sprzedaży. Natomiast osoby palące papierosy w miejscach objętych zakazem palenia narażają się na karę grzywny.

HVIEZDY O NÁS

LEV (23.7.-23.8.)

V najbližšom čase dostaneš pravdepodobne pozvánku na peknú slávnosť. S tým sa však budú spájať isté záväzky, ktoré ti nevyhovujú. Napriek tomu to bude príjemné stretnutie, tým viac, že pravdepodobne streneš kohosi zaujímavého.

PANNA (24.8.-23.9.)

Musíš si uvedomiť, že v poslednom období sa chováš príliš sebecky. Preto sa nečuduj, že to vzbudzuje nepriaznivé reakcie v tvjom okolí. Pamäť, že takéto konanie je krátkozraké a výsledky sú celkom opačné, ako by si chcel. Musíš sa zmeniť, prejaviť city, ktoré v sebe potlačuješ. Niekoľko na to čaká.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Po období pokojných dní príde doba živých, súkromných, ale aj služobných kontaktov, nezriedka veľmi zaujímavých. Druhá polovica mesiaca ti prinesie nové, neočakávané zážitky. Nebude to sice nič svetoborné, ale pre teba bude mať dosť veľký význam. Zdá sa, že kdesi koncom mesiaca t'a čaká nová cesta.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

Asi sa onedlho zlepší tvoja finančná situácia, ale na druhej strane t'a čakajú aj akési nepriemností. Budeš potrebovať veľa taktu a pokoja, aby si to vyriešil bez väčších otriasov. Neuľahčí ti to stretnutie, ktorému si sa chcel vyhnúť.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Ak chceš vedieť, bude to mesiac usilovnej práce. Žiaľ, nepodarí sa ti všetko tak, ako by si chcel. Nedovoľ, aby t'a sklamanie zbavilo energie a chuti do práce. V tvjom osobnom živote sa vyskytne niekol'ko problémov, ktoré budeš musieť nutne vyriešiť, aj keď na to nemáš chut'. Žiaľ, nemáš iné východisko. Tak hor sa do toho!

BARAN (21.3.-20.4.)

Čaká t'a, najmä v prvej polovici mesiaca, veľa práce, ktorej budeš mať skutočne viacej ako dosť. Máš nádej na veľký úspech, ale musíš pamätať, aby si neurobil žiadny chybny krok. Bud' teda opatrný! V druhej polovici mesiaca t'a čaká príjemné stretnutie a neočakávaný darček, ktorý ti urobí skutočne veľkú radosť.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

V najbližšom čase sa stretneš s prejavmi sympatie a priazne celého okolia. Povzbudí t'a to a zlepší t'i náladu, ktorá v poslednom období nebola najlepšia. Druhá polovica mesiaca ti, žiaľ, prinesie značné výdavky, ktoré riadne naštŕbia tvoje vrecko. Snaž sa ich čo najviac obmedziť, lebo sa opäť dostaneš do finančných t'ažkostí.

BÝK (21.4.-20.5.)

Po návrate z cesty, na ktorú si sa konečne odhodlal, čaká t'a doma aj v práci príjemnejšie ovzdušie, ako pred odchodom. Snaž sa tomu prispôsobiť. Vo finančných otázkach máš sice pred sebou menšie komplikácie, ale zároveň sa ti ukážu perspektívy zlepšenia situácie už v najbližších týždňoch. Tvoje plány sa čoskoro splnia.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

V tvjom živote sa v najbližších týždňoch budú striedať radosti a starosti. Ktorých bude viacej? Bude to závisieť od teba, od tvojho optimizmu. Nevzdávaj sa, koncom mesiaca sa veľa dokonca aj tých najzložitejších problémov priaznivo vyrieši. Musíš si dávať pozor na zdravie, nepodceňuj ani tie najdrobnejšie zdravotné t'ažkosti.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Tento mesiac sa pre teba začne celkom pokojne a bez problémov. Neskôr sa však udalosti začnú rýchlo vyvíjať. Nevyhneš sa istým t'ažkostiam, ale nájdeš pomoc a oporu u niekoho, kto ti už skôr dobrou radosť viackrát pomohol. Vyzerá to tak, že sa medzi vami rozvinie pekná spolupráca, ktorá môže byť veľmi prospěšná.

RYBY (19.2.-20.3.)

V tomto mesiaci bude plánovaná cesta, alebo nejaké iné zámery veľmi vydarené. Nie len to, čakajú t'a zároveň úspechy v práci a v spoločnosti. Budeš mať príležitosť ukázať niekomu blízkemu svoju priazeň a poskytnúť mu radu a pomoc. Koncom mesiaca t'a čaká veľa novej práce a riešenie záležitosti, ktoré si odkladal na neskôr.

RAK (22.6.-22.7.)

Trochu si namýšľaš. Zdá sa ti napríklad, že si veľkomyselný a ľahko odpúšťač aj urážky. Je to naozaj tak? U tvojich blízkych to často vzbudzuje dojem istej - dalo by sa povedať - ľahostajnosti. Nebolo by na škodu, keby si bol aspoň občas rozhodnejší, trval na svojom a dôslednejšie bránil svoje názory a záujmy. (jš)

NÁŠ TEST

Akými ste rodičmi?

Mnohí z vás si iste kladli otázku: Som dobrú matkou? Som dobrým otcom? Ak to chcete vedieť, odpovedzte na všetky otázky bud „áno“ alebo „nie“, prípadne „neviem“ a spočítajte si získané body.

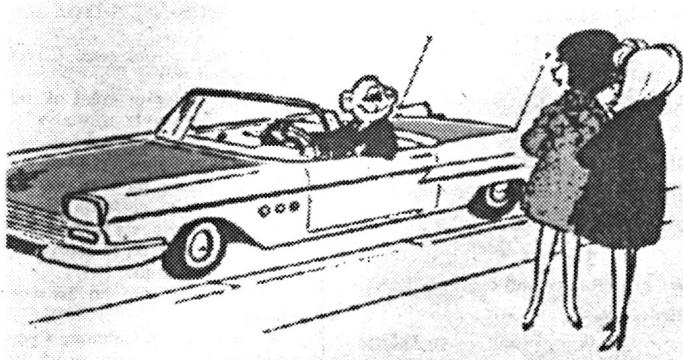
1. Stáva sa mi, že sa ospravedlňujem dieťaťu za svoje chovanie.
2. Myslím si, že dieťa by nemalo mať pred rodičmi žiadne tajomstvo.
3. Medzi charakterom svojho dieťaťa a svojím vlastným vidím rozdiely, ktoré sú niekedy zdrojom začudovania, alebo radosti.
4. Na konanie svojho dieťaťa reagujem niekedy výbušne a neskôr to lutujem.
5. Niekedy prosím o pomoc alebo radu iné osoby, keď neviem, ako reagovať na chovanie svojho dieťaťa.
6. Moja intuícia a skúsenosti sú najlepším radcom vo výchove

dieťaťa.

7. Niekedy sa zverujem dieťaťu s takými vecami, o ktorých by som s nikým nehovoril(a).
8. Dráždi ma nepriazniva mienka iných ľudí o mojom dieťati.
9. Príliš silne prežívam starosti a neúspechy svojho dieťaťa.
10. Dokážem odoprieť dieťaťu kúpu hračky, hoci mám peniaze, lebo viem, že je ich doma plno.
11. Podľa mňa najlepším trestom za previnenie je do určitého veku výprask.
12. Moje dieťa je presne také, aké som si želal(a).
13. Dieťa robí niekedy viacej starostí ako radostí.
14. Niekedy sa mi zdá, že dieťa ma učí úplne novému myslaniu a konaniu.
15. Mám konflikt s vlastným dieťaťom.

Za každú odpoveď „áno“ na otázky 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, a „nie“ na otázky 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 dostaneš 10 bodov, za každú

MENO VEŠTÍ

... V takom aute sa mi každý chlap vidi krásavcom!

- Vieš, Ivan, že Amerika má najviac áut na svete?

- Viem, ale Rusko má najviac miesta na parkovanie...

- Deti, čo sa vám najviac páčilo v múzeu?

- Ako sa pani učiteľka kotúľala po schodoch!

Dvaja tuláci:

- Čo by si robil, keby si vyhral prvú cenu v športke?

- Dal by som urobiť čalúnenie na všetky lavičky v parku...

Na vstupnej bráne do štátu USA Iowa visí reklamný nápis:

„Vitajte v štáte Iowa - obilníci Ruska!“

Účastníci zájazdu safari v Afrike stretnú statného, hrozivo vzerajúceho leva. Veľmi sa naňakajú, sprievodca ich však upokojuje:

- Nebojte sa, určite vám nič neurobí. Je sýty.

- Odkiaľ to viete?

- Müllerovci už dve hodiny chýbajú...

Zajačí páru sa prizerá kúzelníkovi, ktorý vytáhuje z klobúka jedného králika po druhom. Po chvíli ona povie nežne partnerovi:

- Vieš, zlatko, naša metóda sa mi páči oveľa viac.

Truda Želazková je na návšteve u Masztalských. Masztalski jej podáva kávu a pohostinne sa pyta:

- Koľko lyžičiek cukru vám mám dať, pani Truda?

- Päť! - odpovedá Truda. - Ale, prosím vás, nemiešajte, lebo nemám rada veľmi sladkú kávu!

Tučná žena vchádza do ordinácie lekára a hned' na prahu volá:

- Ak mi poviete, že musím schudnúť aspoň desať kíl, tak sa ihned beriem k inému lekárovi...

- Obžalovaný, naviedol vás nieko na tento čin?

- Áno. Moja manželka. Povedala, že ak ma zatvoria do väzenia, dá sa so mnou rozviest'...

odpoved' „neviem“ 5 bodov.

100-150 bodov: Dokážeš dobre pochopiť svoje dieťa. Tvoje mienky a názory ti pomáhajú dobre riešiť výchovné problémy. Keď si aj v praxi rovnako otvorená a znášanlivá, môžeš byť vzorom hodným nasledovania. K ideálu ti chýba len jedno: posudok vlastného dieťaťa. Budeš mať odvahu to zistíť?

50-99 bodov: Si na dobrej ceste k pochopeniu vlastného dieťaťa. Občasné ľažkosti s dieťaťom môžeš vyriešiť, keď začneš od seba. Nevyhováraj sa na nedostatok času alebo povahu dieťaťa. Na niektoré veci môžeš mať vplyv - snaž sa to využiť. Nezabúdaj, že rozumieš nemusí vždy znamenať to isté ako súhlasíť. Týka sa to aj dieťaťa, aj teba.

O-49 bodov: Tvoje dieťa si zaslúži väčší súcit ako ty. Nemá matku (otca), ktorí by mu boli dobrími priateľmi a sprievodcami na ceste za životnými skúsenosťami. Ešte nie je neskoro. Keď chceš pre dieťa niečo urobiť, skús to ináč. Snáď nájdeš niekoho, kto ti pomôže. Nebude to ľahké, ale v budúnosti ti to odplatí vďačnosť a šťastný život tvojho dieťaťa. (jš)

KRIŠTOF - jasné, krotké a dokonca trochu romantické meno.

Všeobecne možno povedať, že človek s týmto menom je spravidla veľmi pracovitý, vynaliezavý, úslužný a zdvorilý. Vyrastá v chudobných, skromných podmienkach, preto už v mladom veku musí námezdne pracovať. Keďže je veľmi vytrvalý a usilovný, pomerne rýchlo dosahuje blahobyt a tak isto aj duševnú a spoločenskú vyspelost' V škole býva dobrým, disciplinovaným žiakom, učí sa dobre a bez väčších problémov získava maturitné vysvedčenie. Keďže má vyuvinutý zmysel pre spravodlivosť, dokáže skoro vždy správne hodnotiť ľudí a veci. Treba pritom zdôrazniť, že Krištof je mimoriadne náročný voči sebe a iným.

K najpríznačnejším črtám skoro každého Krištofa patria priam neobvyklá presnosť, tak v práci, ako aj v osobnom a rodinnom živote. Je neobvykle solídny a poctív, skrátka typ človeka, ktorý si vzorne plní všetky povinnosti. Práve preto si ho veľmi vázia a obľubuju jeho spolupracovníci a predstavení. Má veľa priateľov, voči ktorým je veľmi úprimný a oddaný. Každému, kto to potrebuje, sa snaží pomôcť. Neznáša ľahkomyselnosť, neúprimnosť, márnotratnosť a vôbec akýkoľvek nepriaradok.

Krištof sa zaujíma o film a divadlo, rád číta knihy a priam zbožňuje tanec a hudbu - nielen zábavnú, ale aj vážnu. Najčastejšie sa uplatňuje v takých povolaniach ako učiteľ, novinár, prekladateľ, hudobník, ale aj technik, strojár a pod.

Väčšina mužov s týmto menom sa žení pomerne neskoro, spravidla s milou a hospodárnou ženou. Manželstvo je veľmi vydarené. Krištof býva dobrým manželom a otcom, starostlivým o celú domácnosť. Má silne vyuvinutý rodinný inštinkt. Obyčajne máva 2 - 3 deti, ktoré priam zbožňuje a venuje im veľa času a starostlivosti. Niekedy ich rozmaznáva, preto občas máva s nimi malé problémy..

Krištof sa dožíva vysokého veku. Všeobecne sa teší mienke človeka veľmi šťachetného, ale niekedy neveľmi doceňovaného. (jš)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to ostatne iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval: Včelin - prijmy, veľmi vysoký zisk. Vidly - šťastie a bohatstvo.

Vináreň - s tvojou striednosťou nie je najlepšie.

Vínový sud - budeš mať hostí; rozbítý - veľké neštastie.

Vinny ocot - hádka a neprijemnosti.

Vosk žltý - niekto t'a podvádzia; biely - pevné zdravie; hniesť - budeš dobrou manželkou, manželom; vidieť sa topit - utripiš škodu; vidieť horieť - smútok. Voskové figúry - stretnutie s múdrymi ľuďmi; sviece vidieť horieť - dostaneš sa do zaujímavej spoločnosti; sviece kupovať - dobrá práca ti prinesie slúbené výsledky.

Voz, padnúť z neho - musíš zmeniť plány; prevrhnut' sa s ním - veľké starosti; cestovať pekným vozom - blahobyt; so senom - veľké šťastie; riadiť - čaká t'a vybavovanie úradných záležitostí; vidieť iných cestovať vozom - akási slávnosť; detský vozík na voze - šťastné manželstvo; s mnohými koňmi - tvoje prianie sa splní; vidieť sa prevrhnut' - blízke neštastie; naložený obilím - dobrá situácia v práci.

Vrabce, mnho ich vidieť - skaza; strieľať - čaká t'a niečo užitočné; vidieť lietať - dostaneš plané slúby; chytiať - neočakávané stretnutie; počuť švitorit' - niekto t'a ohovára.

Vred na nohe - prideš o peniaze; na chrbte - zvíťazíš nad nepriateľom.

Vresovisko zelené - mŕš vyhliadky do budúcnosti; uschnuté - tvoje vyhliadky miznú; kvitnúce - tvoje nádeje sa splnia.

Vši na iných vidieť - povznesenie; sám mať - neprijemnosti sa sменia na dobro; veľké vidieť - bohatstvo.

AUKCIA STOROČIA. Také zástupy v slávnej newyorskej aukčnej sieni Sotheby's neboli už mnoho rokov. Na prelome apríla a mája t.r. sa tam totiž uskutočnila licitácia 1200 pamiatok po Jacqueline Kennedyovej-Onassisovej, ktorá zomrela r. 1994. Posledné mesiace elegantný New York hovoril iba o tejto aukcii a desaťtitice záujemcov sa nadľho pred jej otvorením snažili kúpiť vstúpenky. Na licitácii však pustili iba 1500 štastlivcov - zberateľov umenia a predmetov po slávnych ľud'och. Doteraz najväčší záujem v dejinách Sotheby's (založenej r. 1743) zaznamenali roku 1987 počas aukcie pamiatok po pani Simpsonovej, čiže princeznej Windsoru, ktorá priniesla príjem 50 mil. dolárov. Na takýchto aukciách vystavujú nielen bižutériu a drahocenné predmety. Malí, čo neznamená chudobní, zberatelia by totiž chceli získať napr. hrebeň, zrkadielko, alebo aspoň - ako to bolo na aukcii pamiatok po prvej dáme USA - pohovku, na ktorej sedával Onassis. Podľa katalógu mala stáť 600 dolárov. Oveľa drahší (30 tis. dol.) bol už mahagónový písací stôl, za ktorým pracoval prezident Kennedy. Najdrahšou pamiatkou je 40-karátový briliant, darček od Onassisa. Tlač porovnávala ovezdušie nedávnej aukcie s kolektívou hystériou. Jackie, ako Jacqueline Američania nazývajú, má v pamäti svojich rodákov osobitné miesto. Odpustili jej - hoci neradi to, že sa po tragickej smrti Kennedyho vydala za gréckeho lodiara. Preto neprekupuje, že už pred niekoľkými mesiacmi vykúpili drahý katalóg výstavy, vydaný vo vyše stotisícovom náklade. Na snímke: Jackie Kennedyová-Onassisová.

SLÁVNI A PLNÍ PREDSUDKOV. Známi filmoví, divadelní, bud' estrádni umelci sú často plní predsudkov, ale mávajú aj iné čudáctva. Aj keď ich utajujú, často vychádzajú najavo. Tak napr. slávny operný spevák L.Pavarotti nevyjde na scénu, keď nemá vo vrecku niekoľko ohnutých klincov. Ďalší spevák M.Jackson nechce nikdy vystupovať, keď v jeho garderóbe nestojí košík plný rajčín, ktoré vraj majú blahodárny vplyv na jeho hlasivky. Bo Derek verí v ma-

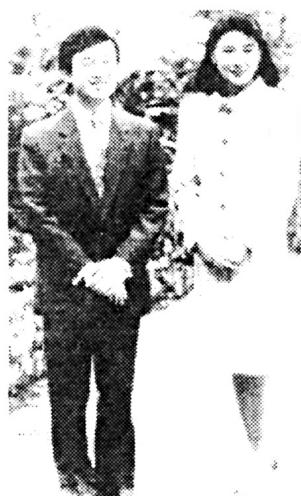
gickú moc čísla 4. Jej telefónne číslo musí mať aspoň jednu štvorku. Nikdy tiež nezdvihne slúchadlo, kým telefón nezazvoní 4 razy. T.Turnerová nevojde do žiadnej hotelovej izby, keď nemá pri sebe kúsok krištáľu. Až vtedy sa cíti bezpečná. Tony Curtis verí, že smolu mu prinášajú... Šnurované topánky. Preto nosí iba mokasíny alebo sandále. Herec R.Chamberlain nikdy nepíska vo svojej garderóbe. Dáva si tiež pozor, aby počas zvítania neskŕžil s niekým ruky. Ďalší herec L.Hagman, ktorého poznáme zo seriálu „Dallas“, každú nedelu mlčí, s nikým sa nezhovára. K.Basinger má vo svojom byte pomenované všetky predmety. Napr. lampa má meno Jane a televízor

Sam. Známy kulturista a herec A.Schwarzenegger je fanatikom čistoty a poriadku. Nazlošiť ho dokáže aj malá smietka na koberci, alebo škvarka na aute. Po jedeni sám umýva taniere a nečaká na služku. Je to vraj zvyk z detstva, kedy musel upratovať a umývať riad. Herečka L.Taylorová natol'ko dbá o čistotu a hygienu, že vždy cestuje s vlastnou záchodovou misou.

Známe sú niektoré čudáctva ľudí spoza sveta umenia. Napr. britský následník trónu si oblúbil záhradníctvo. Často sa zhovára s pestovanými rastlinami, ktoré vraj vtedy lepšie rastú. Naproti tomu valeský princ neznáša zipsy, preto v jeho garderóbe sa všetko musí zapínať na gombíky. Na snímke: L.Hagman.

SMUTNÝ ŽIVOT PRINCEZNEJ. Študovala v Oxforde a na Harvarde, hrávala baseball a tenis a

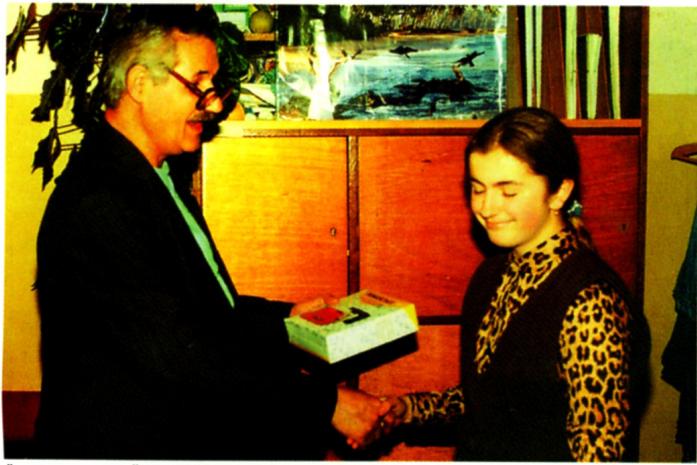
dovolenky trávila sama na Havajských ostrovoch.

Bola dcérou japonského ministra zahraničia, o ktorej priažeň sa uchádzali stovky nápadníkov. Zapáčila sa aj následníkovi japonského trónu, princovi Naruhitovi, za ktorého sa napokon aj vydala. Sobáš sa konal pred tromi rokmi. Dnes Masako, lebo tak sa volá toto dievča, ničim neprispomína vtedajšiu veselú studentku. Občas ju možno vidieť na oficiálnych slávnostach, ako podľa japonského protokolu cupká tri kroky za svojím manželom, princom Naruhiton, vždy so sklonenou hlavou a spustenými ramenami, aby nebolo vidno, že je trochu vyššia od manžela. Všetci dnes od nej očakávajú len jedno - potomka, lenže Masako stále nie je tehotná. „Je to škandál“ - píše japonská tlač a nezriedka ostro útočí na princeznú. Chuderka sa nemôže vyžalovať ani svojej matke, lebo na jej návštevu musí mať osobitné povolenie. Nuž čože, princenčné sú naozaj šťastné hádam len v rozprávkach. Na snímke: Masako s princom.

ŽIVÁ SOCHA. Znalcí dámskej anatómie tvrdia, že Jenifer Tillyová (na snímke) ma vraj najlepšiu postavu na svete a mala by slúžiť sochárom ako modelka pri tvorení vzoru ideálnej ženy. Takej, akú by sme chceli ukázať?

napr. inej, mimozemskej civilizácií. Takéto nádherné telo závidela Jenifer jej sestra Meg, známa hollywoodská herečka. Obe sestry vyštudovali herectvo, ale filmovú kariéru urobila Meg. Jenifer bola vraj menej nadaná a tak len občas hrávala menšie úlohy v podradných filmoch. Všimol si ju však Woody Allen a ponúkol jej úlohu vo filme Výstrely na Brodway, ktorú zahrala priam vynikajúco, čo dokazuje aj vlaňajšia nominácia herečky do Oscara. Vysvitlo, že krásu neprekáža nadanú. Preto tiež neprekupuje, že Jenifer patrí dnes k najrozchytávanejším herečkám. Či si však poradí s takou slávou, to je už iná otázka.

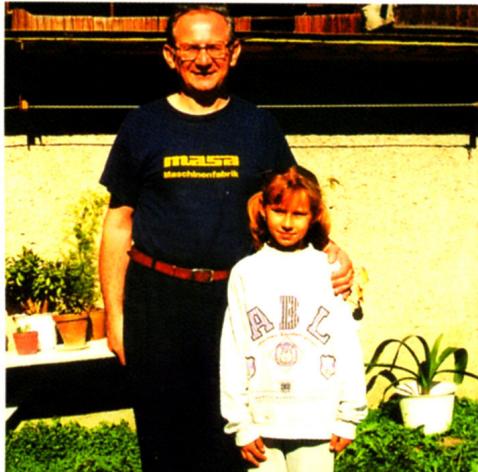
Šefredaktor J.Špernoga blahoželá A.Wdóvkovej z H.Zubrince

Belianski výhercovia so svojimi spolužiacmi

Z ODOVZDANIA ODMIEN VO VÝTVARNEJ SÚŤAŽI ŽIVOTA

Foto: J.Pivovarčík

A.Trzopová z V.Lápš s riaditeľom J.Jadamcom

Z albumu sa teší D.Staneková z Falština

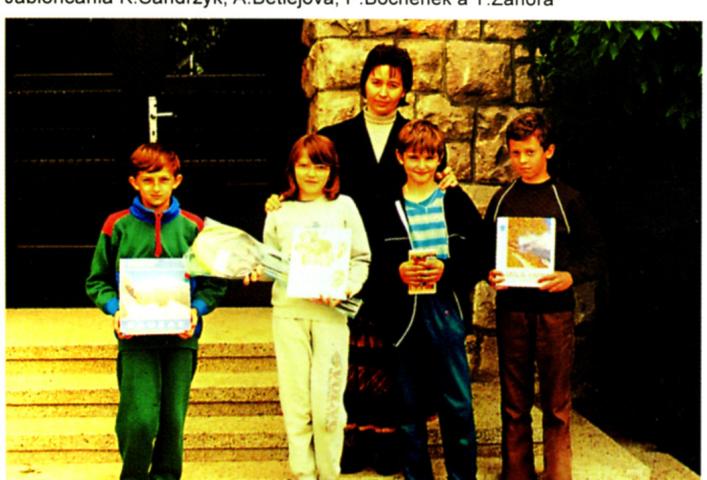

Odmenené M.Štefková, A.Škodoňová a B.Lyšová z Chyžného

Vefkolipničanky A.Lachová a K.Kubaková

Jablončania K.Sandryk, A.Betlejová, P.Bochenek a T.Zahora

Medzi odmenenými boli - ako vždy - Krempašania

Romantické zákutie na Spiši. Foto: J.Šternogá

**DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW WYKONUJE:
jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości w formatach A-2 i B-3
(prospekty, etykiety, akcydensy, ulotki, książki itp.)**

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE: Biuro Zarządu Głównego TSP, 31-150 Kraków,
ul. św. Filipa 7/4, tel./fax 34-11-27
nr konta: BDK w Lublinie II O/Kraków 333401 - 2017 - 132

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SLOWAKÓW poleca do nabycia następujące publikacje:

* Almanach <i>Słowacy w Polsce cz. I</i> , (rocznik), Kraków 1993	3,00 zł
* Almanach <i>Słowacy w Polsce cz. III</i> , (rocznik), Kraków 1995	3,50 zł
* J. Ciągwa, J. Szternogá, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	2,50 zł
* Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	5,00 zł